

1 Inleiding

1.1 Algemene beschouwing

Na een turbulent 2015, waarin we de transitie van Holland Rijnland doorvoerden, kenmerkt 2016 zich als een jaar waarin we in de regio weer samen bouwen en werken aan de inhoud en projecten. De bedrijfsvoering is ondergebracht bij het Servicepunt71. Natuurlijk moet de nieuwe manier van werken nog inbedden en staat nog niet elk nieuw programma direct als een huis. Toch zijn er door de inspanning van alle gemeenten regionaal een aantal mooie resultaten geboekt.

Wanneer het over Holland Rijnland gaat, dan is vaak de flexibele netwerkorganisatie en de Inhoudelijke Agenda van de veertien samenwerkende gemeenten onderwerp van gesprek. Het grootste deel van de organisatie (75%) houdt zich echter bezig met uitvoerende taken. En dat doet ze met mooie resultaten! Het Regionaal Bureau Leerplicht (RBL), ons grootste organisatieonderdeel, realiseerde afgelopen jaar hun beleidsdoelstellingen. Hun jaarverslag werd dan ook zeer positief ontvangen door het Algemeen Bestuur.

De inzet van de Tijdelijke Werkorganisatie Opdrachtgeverschap (TWO) Jeugdhulp leidde er toe dat geen enkele gemeente een onthouding van verklaring ontving van de accountant op de jaarrekening 2015; een bijzonder feit in Nederland. Ook gaven we verdere uitvoering aan de Regiotaxi, het actieprogramma Verkeersveiligheid en de ondersteuning van de urgentiecommissie Woonruimteverdeling. Natuurlijk is er op al deze dossiers nog ruimte voor verbetering. De komende periode zetten we ons hier weer voor in.

We werken er hard aan om deze successen beter over het voetlicht te brengen via onze vernieuwde website, themagerichte publicaties en Themacafés. Van de Themacafés merken we dat deze zeer gewaardeerd worden. Deze lijn zetten we dan ook actief door naar 2017.

De veranderde rol van de flexibele netwerkorganisatie Holland Rijnland had effect op de bereikte resultaten. Natuurlijk werden er concrete projecten gerealiseerd binnen een aantal nog lopende trajecten, zoals het Groenprogramma, het fietsknooppuntennetwerk en de infrastructuurprojecten uit het Regionaal Investeringsfonds. Op een groot deel van de Inhoudelijke Agenda komt die concreetheid nog. Er is een aantal nieuwe thema's geagendeerd waarin wij samenwerken met de gemeenten, subregio's en andere samenwerkingspartners (Triple Helix) om te komen tot actieprogramma's, uitvoeringsagenda's, et cetera.

Holland Rijnland vervult hierin wisselend de rol van procesregisseur, initiatiefnemer en aanjager. De beleidsexpertise en inhoudelijke capaciteit komt echter primair vanuit de gemeenten. Deze halen we op vanuit onze platformfunctie (portefeuillehoudersoverleggen, ambtelijke overleggen) en zetten we in op gezamenlijke werkprogramma's. De inbedding van deze nieuwe manier van samenwerken vraagt echter tijd.

Veel van de maatschappelijk-economische vraagstukken (zoals energietransitie, woonvormen voor bijzondere doelgroepen) zijn multidisciplinair en vragen om een andere rol van de overheid. Daarvoor zetten wij het benodigde netwerk op met samenwerkingspartners. Op een aantal dossiers zijn daarin mooie stappen gezet. Denk hierbij aan de Werkagenda Jeugd, waarin we intensief samenwerken met

de gemeenten in meerdere actielijnen om de gewenste transformatie rond de Jeugdhulp te bereiken. Hierbij leggen we ook koppelingen met andere organisatieonderdelen van Holland Rijnland zoals de TWO en het RBL.

De opzet van een regionaal uitvoeringsprogramma Energie (in samenwerking met het hoogheemraadschap Rijnland, de omgevingsdiensten, gemeenten en de provincie) zien we als een ander voorbeeld van de nieuwe manier van samenwerken. Dit leidt in juni 2017 tot een Regionaal Energieakkoord, waarin naast een gezamenlijke ambitie, ook een concrete route wordt vastgelegd.

Verder richtten we het afgelopen jaar een nieuw cofinancieringsfonds in. Dit leidde al direct tot een eerste succes. Mede dankzij de inzet en financiële inbreng vanuit Holland Rijnland werd de nieuwe MBO-vakopleiding "Instrumentation for Space" opgezet met de Leidse Instrumentenmakersschool (LiS). Hiermee komen we tegemoet aan de regionale vraag vanuit het bedrijfsleven die nodig is om de vestigingsvoorwaarden voor de topsector te vervullen. Onze bijdrage van totaal €100.000,- leidde tot een totaalinvestering vanuit het bedrijfsleven en het ministerie van OCW van meer dan €1,6 miljoen. De komende periode verwachten wij meer initiatieven vanuit dit fonds te kunnen steunen.

Qua organisatie is er, zoals gezegd, weer stabiliteit gekomen. Begin 2016 verhuisde de organisatie van twee verdiepingen naar één verdieping en startten we met flexwerken. Het aantal boventalligen nam af door plaatsing of detachering bij gemeenten en een enkel vroegpensioen. Alle boventalligen worden begeleid in een van werk-naar-werktraject volgens het sociaal plan.

Daarnaast is de overgang van de bedrijfsvoering naar het Servicepunt71 verder geïmplementeerd. Ook dit vraagt om gewenning.

Aan het eind van het jaar is een begin gemaakt met strategische personeelsplanning en verdere organisatieontwikkeling.

1.2 Leeswijzer

In het vervolg van dit hoofdstuk leest u het rekeningresultaat, stemverhoudingen van het algemeen bestuur voor de deelnemende gemeenten en de samenstelling van het dagelijks bestuur. In hoofdstuk 2 vindt u de inhoudelijke verantwoording per programma, voor de inhoudelijke agenda is deze uitgesplitst naar de verschillende thema's.

Per thema wordt aangegeven wat men in 2016 heeft bereikt, wat daarvoor is gedaan en welke kosten daarmee gemoeid waren. In de parafen "Wat heeft dat gekost" verklaren wij de verschillen wanneer de baten of lasten meer afwijken dan €25.000 ten opzichte van de begroting na wijziging bij de Tussenrapportage 2016.

Leeswijzer financiële tabellen:

- Directe personeelskosten: kosten inhuur derden die rechtstreeks ten laste van projecten in de programma's komen;
- Directe kosten: kosten voor leveringen, goederen en diensten die rechtstreeks ten laste van projecten in de programma's komen;
- Kosten werkorganisatie: kosten voor personeel, huur gebouw e.d. die via toerekening van uren verdeeld worden over de projecten in de programma's;

- Directe baten: baten die rechtstreeks ten gunste van projecten in de programma's komen. Het gaat voornamelijk om subsidies van Rijk en provincie of bijvoorbeeld leges;
- Gemeentelijke bijdragen: Reguliere inwonerbijdrage, bijdrage voor de TWO Jeugdhulp en Frictie en Transitie.

Er zijn aparte paragrafen gewijd aan de TWO Jeugdhulp en het programma Frictie- en transitiekosten.

Onder het kopje paragrafen komt de bedrijfsvoering aan bod middels de thema's die door het BBV worden aangedragen, zoals onder andere het weerstandsvermogen, kapitaalgoederen, PIOFACH en het BTW compensatiefonds. De jaarrekening is opgenomen in hoofdstuk 4, met de balans, de toelichting op de balans en het overzicht van baten en lasten en de SISA verantwoording. De overige staten en overzichten zijn opgenomen in de bijlagen.

1.3 Rekeningresultaat en bijdragen gemeenten

Al met het vaststellen van de jaarrekening 2015 was duidelijk dat 2016 voor Holland Rijnland in financieel opzicht een moeilijk jaar zou worden. Bovenop een bezuinigingstaakstelling van circa €1 miljoen, lag er de opgave om weggefallen rentebaten te compenseren. Het feit dat de hosting van bedrijfsvoeringstaken pas vanaf 1 juli zou plaatsvinden in plaats van per 1 januari 2016 zorgde voor hogere kosten dan geraamd. Ook de transitiekosten kosten die met de hosting zijn gemoeid, zouden hoger uitkomen dan verwacht. Het positieve resultaat van de rekening 2015 (€189.000) werd gereserveerd voor het opvangen van een mogelijk tekort over het jaar 2016.

Bij de tussenrapportage 2016, vastgesteld door het Algemeen Bestuur op 26 oktober 2016, sprak Holland Rijnland de verwachting uit het jaar af te sluiten met een tekort van €148.632. Dit bedrag is onttrokken aan het budget dat is gereserveerd voor het verwachte tekort en verwerkt in deze jaarrekening. Waardoor nog een bedrag van €41.319 in de reserve voor het verwachte tekort overblijft.

De jaarrekening van Holland Rijnland bestaat in feite uit twee aparte onderdelen die elk een aparte financiering kennen:

- Holland Rijnlands reguliere taken, gefinancierd uit de reguliere gemeentelijke bijdrage;
- TWO Jeugdhulp, de inkooporganisatie Jeugdhulp, gefinancierd uit de Jeugdhulpbudgetten.

Het resultaat van deze twee onderdelen samen komt uit op €10.539 negatief.

Resultaat Holland Rijnland

Het resultaat voor het onderdeel reguliere taken komt uit op €112.476 positief. Daarbij moeten we ons realiseren dat hoewel er voor het cofinancieringsfonds, met een budget van €268.500, een tweetal projecten is gehonoreerd, daar in 2016 nog geen uitgaven op zijn gedaan. Daarnaast is voor de Werkagenda Jeugd door de gemeenten een aanvullende budget bijeen gebracht dat in deze jaarrekening is opgenomen maar slechts gedeeltelijk is besteed.

Resultaat TWO Jeugdhulp

De kosten voor de uitvoeringsorganisatie voor de inkoop van jeugdhulp zijn onderdeel van de bedrijfsvoering van Holland Rijnland, maar worden apart in rekening gebracht bij de gemeenten die hieraan deelnemen. De gemeenten brengen dit ten laste van hun eigen Jeugdhulpbudget.

Het gaat hier dus niet om de besteding van het totale uitvoeringsbudget (circa €100 miljoen). Over de Jeugdhulpbudgetten wordt door Holland Rijnland wel een eindverantwoording opgesteld, maar het resultaat wordt verwerkt in de jaarrekeningen van de individuele gemeenten.

De kosten van de TWO Jeugdhulp zijn €123.015 hoger uitgekomen dan begroot. Dit is voor een belangrijk gedeelte veroorzaakt door het doorschuiven van de kosten voor de eindverantwoording over 2015 naar het jaar 2016. Dat heeft in 2015 geleid tot een positief resultaat en veroorzaakt in dit jaar een tekort. Daarnaast is in 2016 het berichtenverkeer voorbereid en geïmplementeerd. Met het berichtenverkeer communiceert de TWO Jeugdhulp op een digitale en veilige manier met de zorgaanbieders over de geleverde zorg en wordt de facturatie geautomatiseerd.

Resultaat en verdeling

Samengevat is het resultaat als volgt opgebouwd:

Resultaat op de reguliere taken	€112.476
Resultaat op de uitvoeringskosten van TWO Jeugdhulp	-€123.015
Resultaat generaal	-€10.539

De verdeling over gemeenten zowel voor het tekort op de TWO Jeugdhulp als het resultaat van Holland Rijnland wordt separaat aangeboden aan het Algemeen Bestuur.

In de begroting 2016 zijn de gemeentelijke bijdragen gebaseerd op de inwoneraantallen en aantallen leerlingen in 2015. In bijlage 6.1. zijn de gemeentelijke bijdragen opgenomen die zijn gecorrigeerd voor de inwoneraantallen en aantallen leerlingen per 1-1-2016.

1.4 Bestuur

De regio Holland Rijnland bestaat uit de gemeenten Alphen aan den Rijn, Hillegom, Kaag en Braassem, Katwijk, Leiden, Leiderdorp, Lisse, Nieuwkoop, Noordwijk, Noordwijkerhout, Oegstgeest, Teylingen, Voorschoten en Zoeterwoude. Deze regiogemeenten worden vertegenwoordigd door de 34 leden van het Algemeen Bestuur.

Algemeen Bestuur en stemverhouding 2016

	gemeente	Aantal AB leden	Stem per lid	totaal
1.	Alphen aan den Rijn	3	2 x 16 stemmen 1 x 1 stem	33
2.	Hillegom	2	1 x 5 stemmen 1 x 4 stemmen	9
3.	Kaag en Braassem	2	1 x 5 stemmen 1 x 4 stemmen	9
4.	Katwijk	2	1 x 11 stemmen 1 x 10 stemmen	21
5.	Leiden	4	1 x 19 stemmen 1 x 18 stemmen 2 x 1 stem	39
6.	Leiderdorp	2	1 x 5 stemmen 1 x 4 stemmen	9
7.	Lisse	3	2 x 4 stemmen 1 x 1 stemmen	9
8.	Nieuwkoop	3	2 x 4 stemmen 1 x 1 stemmen	9
9.	Noordwijk	2	1 x 5 stemmen 1 x 4 stemmen	9
10.	Noordwijkerhout	2	Ieder 3 stemmen	6
11.	Oegstgeest	2	1 x 5 stemmen 1 x 4 stemmen	9
12.	Teylingen	3	1 x 6 stemmen 1 x 5 stemmen 1 x 1 stem	12
13.	Voorschoten	2	1 x 5 stemmen 1 x 4 stemmen	9
14.	Zoeterwoude	2	1 x 2 stemmen 1 x 1 stemmen	3
	Totaal	34		186

Het Algemeen Bestuur heeft in het verslagjaar op 23 maart, 6 juli, 26 oktober en 14 december vergaderd. Op 1 januari is de 7e algehele herziening van de Gemeenschappelijke regeling in werking getreden.

Voor elke vergadering van het Algemeen Bestuur wordt een Portefeuillehoudersoverleg gehouden dat bestaat uit wethouders en/of burgemeesters. In deze vergaderingen wordt het Dagelijks Bestuur geadviseerd onder meer over de onderwerpen op de agenda van het Algemeen Bestuur. In andere gevallen adviseert het portefeuillehouders overleg aan de colleges en vormen ze een platform voor kennisdeling. Er zijn de volgende Portefeuillehouders overleggen: Bestuur en Middelen, Economie, Leefomgeving (Ruimte en Verkeer & Vervoer) en Maatschappij (Sociale Agenda). In 2016 vergaderden de portefeuillehouders vier keer met uitzondering van het portefeuillehouders overleg Maatschappij. Zij vergaderden twaalf keer. De hogere frequentie hangt vooral samen met de vele vragen op het terrein van Jeugd die de aandacht vroegen.

De constructie van de regiomiddag is in 2016 doorgezet, met enkele aanpassingen in de wijze van programmeren. De vorm blijkt nog steeds niet optimaal en in 2017 zal hier verder nog aandacht aan gegeven worden.

De reguliere vergadering van het Dagelijks Bestuur is een keer per veertien dagen op donderdag in het regiokantoor.

In de samenstelling van het Dagelijks Bestuur is er een wijziging geweest door het vertrek van de leden Jos Wienen en Trudy Veninga, beiden per 15 september. In de vergadering van het Algemeen Bestuur van 26 oktober zijn twee nieuwe leden verkozen: Frans Buijserd en Evert Jan Nieuwenhuis.

H.J.J. Lenferink	voorzitter en portefeuillehouder Algemeen Bestuurlijke Zaken
J. Wienen	vicevoorzitter, portefeuillehouder Ruimtelijke Ordening en Wonen (tot 15 september)
E.J. Nieuwenhuis	portefeuillehouder Ruimtelijke Ordening en Wonen (per 26 oktober)
T. Hoekstra	portefeuillehouder Arbeidsmarkt en Economie
K. den Ouden	portefeuillehouder Natuur en Landschap
A.L. van Kempen	portefeuillehouder Verkeer en Vervoer
G. Veninga	portefeuillehouder Middelen (tot 15 september)
F. Buijserd	portefeuillehouder Middelen (per 26 oktober)
R.A. van Gelderen	portefeuillehouder Sociaal Domein

2 Jaarverslag Programma verantwoording

Programma		Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2016 na wijziging	Jaarrekening 2016	Vershil jaarrekening - begroting na wijziging
Programma Inhoudelijke Agenda	lasten	5.898.752	5.707.438	6.235.124	5.644.745	590.379
	batens	-7.560.261	-5.707.438	-6.362.309	-6.099.857	-262.452
	saldo	-1.661.509	0	-127.185	-455.112	327.927
Programma Bestuur en Middelen	lasten	2.791.948	1.705.920	1.759.339	1.821.591	-62.252
	batens	-1.427.588	-1.705.920	-1.490.412	-1.478.613	-11.799
	saldo	1.364.360	0	268.927	342.978	-74.051
Programma TWO	lasten	1.581.356	1.397.604	2.223.527	2.346.542	-123.015
	batens	-1.657.444	-1.397.604	-2.223.527	-2.223.527	0
	saldo	-76.088	0	0	123.015	-123.015
Programma Frictie en transitie	lasten	716.198	579.242	1.250.707	1.392.107	-141.400
	batens	0	-465.850	-465.850	-465.850	0
	saldo	716.198	113.392	784.857	926.257	-141.400
Saldo van baten en lasten		342.961	113.392	926.599	937.138	-10.539
Mutaties reserves	stortingen	0	0	0	0	0
	onttrekkingen	-609.000	-113.392	-926.599	-926.599	0
Saldo mutaties reserves		-609.000	-113.392	-926.599	-926.599	0
Resultaat		-266.039	0	0	10.539	-10.539

Totaal overzicht van baten en lasten

2.1 Programma Inhoudelijke Agenda

<i>Programma Inhoudelijke Agenda</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Verschil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	2.051.250	2.650.449	1.781.355	869.094
<i>Kosten werkorganisatie</i>	3.656.188	3.584.675	3.863.390	-278.715
Lasten	5.707.438	6.235.124	5.644.745	590.379
<i>Directe Baten</i>	-1.669.627	-2.134.871	-1.930.919	-203.952
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-4.037.811	-4.227.438	-4.168.938	-58.500
Baten	-5.707.438	-6.362.309	-6.099.857	-262.452
Saldo baten en lasten	0	-127.185	-455.112	327.927
Resultaat	0	-127.185	-455.112	327.927

2.1.1 Maatschappij

Binnen het domein Maatschappij werken de gemeenten binnen Holland Rijnland intensief samen op verschillende maatschappelijke thema's. De regio Holland Rijnland ambieert een optimaal niveau van sociale voorzieningen, lokaal en regionaal, waarbij de eigen kracht van de burger centraal staat. Wij willen op het brede terrein van samenlevingsvraagstukken bereiken dat de kwaliteit, omvang en samenhang van voorzieningen van een goed niveau zijn. De strategische visie van onze gemeenten gaat uit van een integrale, vraaggerichte dienstverlening waarbij de regie (meer) bij de burger komt te liggen en de eigen kracht wordt ondersteund.

Een tweetal speerpunten dragen bij aan het realiseren van deze regionale ambitie:

1. Ondersteuning van jongeren tot 27 jaar
2. Opvang en huisvesting bijzondere doelgroepen.

In 2016 heeft met name het eerste speerpunt flink meer inzet gevraagd dan geraamd. Dit kwam enerzijds door de voorbereiding van de aanbesteding jeugdhulp en de hiermee gepaard gaande intensieve ambtelijke en bestuurlijke afstemming. Anderzijds vervult Holland Rijnland op verzoek van de gemeenten de rol van procescoördinator voor de werkagenda jeugd. Samen met de secretarisrol voor het Portefeuillehoudersoverleg (PHO) Maatschappij resulteerde dit in meer inzet dan aan de voorkant geraamd. Bij het speerpunt 'Opvang en huisvesting bijzondere doelgroepen', stond het verkennen van de opgaven centraal. Daarmee leidde dit speerpunt tot minder inzet dan geraamd en was een deel van het projectbudget niet nodig. In 2017 zal de inzet op dit speerpunt naar verwachting toenemen.

Naast deze twee speerpunten werkten wij in 2016 ook aan diverse lopende maatschappelijke thema's. Hier was meer inzet nodig dan voorzien. De ondersteuning bij de subsidieaanvraag voor Cultuureducatie was onverwacht intensief. Ook op de voorbereiding van het nieuw convenant

Bondgenootschap Geletterdheid Holland Rijnland 2017-2020 en de begeleiding van de inkoop van educatietrajecten is meer capaciteit ingezet.

Op het gebied van leerplicht en RMC zijn de gestelde doelen uit het beleidsplan 2015 – 2018 gerealiseerd. Een resultaat waar we trots op zijn! Voor de komende jaren zetten wij in op het consolideren van dit resultaat.

Wat heeft dat gekost?

<i>Domein Maatschappij</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Vershil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	176.473	270.473	159.855	110.618
<i>Kosten werkorganisatie</i>	2.368.591	2.330.045	2.548.272	-218.227
Lasten	2.545.064	2.600.518	2.708.127	-107.609
<i>Directe Baten</i>	-802.000	-827.170	-108.328	-718.842
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-1.743.064	-1.837.066	-2.568.023	730.957
Baten	-2.545.064	-2.664.236	-2.676.351	12.115
Saldo baten en lasten	0	-63.718	31.776	-95.494
Resultaat	0	-63.718	31.776	-95.494

Ondersteuning van jongeren tot 27 jaar

Speerpunt

De regio Holland Rijnland organiseert de jeugdhulp efficiënt en effectief

Wat hebben we bereikt?

Inkoop Jeugdhulp

In 2016 is het proces van de inkoop voor jeugdhulp in 2017-2019 afgerond. Het was voor de gemeenten geen eenvoudige opgave om de jeugdhulpaanbieders binnen het beschikbare budget te contracteren. Toch is dit door de gezamenlijke inspanning van alle betrokken partijen gelukt. De gemeenten werkten intensief samen om dit te bereiken.

Werkagenda Jeugd 2016

De samenwerking in de regio op het gebied van jeugdhulp leidde niet alleen tot de inkoop van jeugdhulp, maar ook tot de inhoudelijke doorontwikkeling van de jeugdhulp. In een Werkagenda is een aantal opgaven geformuleerd om de jeugdhulp effectiever en efficiënter in te zetten.

Resultaten die in 2016 in het kader van de Werkagenda Jeugd zijn bereikt:

- **Visie:** er is een leidraad ontwikkeld voor het uitdragen en gebruiken van de visie uit Hart voor de Jeugd. Een hulpmiddel hiervoor is het door de werkgroep ontwikkelde VISIE-kaartje.
- **Preventie en toegang:** er is een start gemaakt met het maken van afspraken over het CJG, met huisartsen en zorgverzekeraars.
- **Jeugd- en Gezinsteam:** de werkgroep van gemeenten en JGT-medewerkers analyseerden de huidige werkwijze, leverden input voor de monitoring en brachten de rollen en verantwoordelijkheden in beeld. Daarnaast is een visie op robuuste teams opgesteld als basis voor de inkoop en verdere samenwerking.
- **Integrale aanpak:** op basis van een analyse van gemeente Leiden stelde de werkgroep aanbevelingen op voor integraal werken. Deze worden verder uitgewerkt in 2017.
- **Koppeling onderwijs-jeugd:** de prioriteit lag bij het leveren van input voor de inkoopprocedure Jeugdhulp 2017. Daarnaast is de regionale visie op onderwijszorgarrangementen omgezet in diverse praktische en faciliterende regio-brede afspraken.
- **Kind en Veiligheid:** in 2016 zijn nieuwe samenwerkingsafspraken opgesteld met de GI's en de Raad voor de Kinderbescherming. Daarnaast is gestart met een klein onderzoek naar de ambtelijke samenwerking op het gebied van veiligheid, is de Jeugdbeschermingstafel ondergebracht bij de TWO Jeugdhulp, is een contract afgesloten met de GGD voor het Crisis Interventie Team en het Jongeren Preventie Team en is er een visie op drang opgesteld.
- **Vervoer:** in 2016 is een mooie start gemaakt met het aanpakken van het complexe vervoersvraagstuk binnen de jeugdhulp. Er is uitgedacht hoe alle betrokken partijen (inkopers, ambtenaren leerlingenvervoer, ambtenaren jeugd en de JGT's) en de diverse inkoopprocedures op een lijn kunnen komen.
- **PGB:** de expertgroep PGB heeft haar werk voortgezet met het bieden van expertise rond casuïstiek en andere PGB-vraagstukken. Er is gestart met het aanpassen van de nadere regels PGB en er is een cliëntenbijeenkomst geweest.
- **Cliëntenparticipatie:** de participatiekaart is geactualiseerd en er zijn diverse bijeenkomsten geweest met cliënten. Op 13 september was cliëntenparticipatie een van de onderwerpen van de Inkooptafel met de zorgaanbieders. Ook werkte de werkgroep mee aan het cliëntervaringsonderzoek / onderzoek van de kinderombudsman. Hierbij vond afstemming plaats met het onderwijs.
- **Juridische zaken:** in 2016 richtte de werkgroep juridische zaken zich op de nieuwe dienstverleningsovereenkomst tussen gemeenten en Holland Rijnland. Daarnaast vond een juridische analyse plaats op de onderwerpen informatieveiligheid en gegevensbescherming, bezwaar en beroep, aanpassen verordening en nadere regels.
- **Opdrachtgeverschap en partnerschap:** binnen dit thema lag de focus op de inkoop van jeugdhulp. Ook is hard gewerkt aan de implementatie van het digitale berichtenverkeer en het doorontwikkelen van de monitor, controle en verantwoording.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

In 2016 werkte Holland Rijnland intensief samen met gemeenten op het maatschappelijk domein. Vooral op het gebied van jeugdhulp, leverde Holland Rijnland veel meer ureninzet dan begroot. Dit was zowel het geval bij de platformfunctie als bij het opzetten van de Werkagenda en de ambtelijke en bestuurlijke afstemming en coördinatie.

Platformfunctie

De platformfunctie van Holland Rijnland is in 2016 intensief benut voor de afstemming en besluitvorming rond (de inkoop van) jeugdhulp. Hiertoe organiseerden wij extra ambtelijke en bestuurlijke overleggen. Portefeuillehouders Maatschappij kwamen minimaal eens per maand bij elkaar. In de tweede helft van 2016 startten wij, naast het maandelijkse ambtelijk overleg jeugd als voorbereiding op de portefeuillehoudersoverleggen, met maandelijkse themabijeenkomsten ter verdieping van inhoudelijke onderwerpen.

Holland Rijnland leverde de secretaris voor zowel het ambtelijk overleg jeugd als het Portefeuillehoudersoverleg Maatschappij (PHO). De secretaris zorgde voor de voorbereiding van de overleggen, een goede verslaglegging en informatievoorziening. Ook de programmamanager en de strategisch adviseurs waren nauw betrokken bij de inhoudelijke voorbereiding van deze bijeenkomsten.

Naast de vergadercyclus deelde Holland Rijnland uitgebreid informatie met gemeenten en fungeerde als schakel tussen TWO Jeugdhulp en gemeenten. Het was regelmatig nodig om ook ambtelijk en bestuurlijk af te stemmen met gemeenten.

Werkagenda Jeugd 2016

Holland Rijnland investeerde in 2016 veel tijd in het gezamenlijk met de gemeenten opzetten van de Werkagenda Jeugd. In deze agenda zijn inhoudelijke opgaven geformuleerd en afspraken gemaakt over de uitvoering. Op verzoek van de gemeenten verrichtte Holland Rijnland een grote, niet begrote, ureninzet voor het uitvoeren van het procesmanagement en de procescoördinatie.

De programmamanager Maatschappij van Holland Rijnland nam het procesmanagement voor haar rekening. In 2016 verzorgde de programmamanager de besluitvorming op de werkagenda en legde verantwoording af over de voortgang van de werkagenda aan de ambtelijke en bestuurlijke opdrachtgevers. Ook adviseerde zij, in samenwerking met de coördinatoren van de Werkagenda, de opdrachtgevers bij knelpunten. In september 2016 en februari 2017 zijn over de voortgang van de Werkagenda nieuwsbrieven uitgebracht die breed zijn verspreid.

Twee senior strategisch adviseurs van Holland Rijnland voerden de procescoördinatie uit. Zij waren in 2016 het dagelijks aanspreekpunt voor de trekkers van de werkgroepen (beleidsontwikkeling) en de TWO Jeugdhulp (beleidsuitvoering). Zij bewaakten de voortgang en bespraken stagnatie en knelpunten met de trekkers van de werkgroepen en de opdrachtgever. Daarnaast vormden zij de verbinding tussen de werkgroepen onderling en andere gremia, zoals het ambtelijk overleg jeugd, de TWO Jeugdhulp en het PHO Maatschappij.

In 2016 stelde Holland Rijnland in samenwerking met de gemeenten een nieuwe Werkagenda Jeugd op voor 2017.

Shared Responsibility

Als onderdeel van het speerpunt 'ondersteuning jongeren tot 27 jaar', neemt Holland Rijnland, samen met vijf andere regio's in Europa, deel aan het Europees Erasmus+ project 'Shared responsibility'. Door met zes regio's in Europa samen te werken, worden kansen, ervaringen en knelpunten uitgewisseld. De betrokken regio's zijn Calabrië en Piëmont in Italië, Oost-Beieren in Duitsland,

Valencia in Spanje, Den Haag en regio Holland Rijnland in Nederland. Het doel van dit tweejarig programma is om de arbeidsmarktkansen te vergroten van jongeren zonder diploma maar met vaardigheden. Partners in Holland Rijnland zijn: de gemeente Leiden (project JA! en economische agenda071), het RBL, ID College/ROC Leiden, Cardea Jeugdhulp en samenwerkingsorgaan Holland Rijnland. In 2016 startte een onderzoek naar de benodigde en aanwezige competenties van jongeren zonder diploma. Holland Rijnland stelde het onderzoeksrapport voor deze regio o en deelde dit met de Europese partners tijdens de eerste internationale bijeenkomst in Calabrië, Italië.

Schoolverlaters praktijk- en voortgezet speciaal onderwijs

Schoolverlaters van het praktijk- en voortgezet speciaal onderwijs naar een baan toeleiden, heeft prioriteit bij het tot stand brengen van een inclusieve arbeidsmarkt. De afspraken tussen scholen, gemeenten en SW-bedrijven kregen in 2016 duidelijk vorm:

- Schoolverlaters worden besproken in casuïstiek-overleggen, zodat schoolverlaters niet buiten beeld raken.
- De begeleiding vanuit school en begeleiding op de werkplek worden op elkaar afgestemd.

Op deze wijze realiseren wij een doorlopende lijn van school naar werk en blijven schoolverlaters in de regio goed in beeld. Hiermee creëert de regio voor deze groep een zo optimaal mogelijk toekomstperspectief op het gebied van onderwijs en werk.

Douwe Splinter, directeur Prof. Dr. Leo Kannerschool locatie Oegstgeest

‘Autistische leerlingen gebaat bij aansluitende overgang naar werk’

De Leo Kanner Onderwijsgroep heeft vijf locaties voor speciaal onderwijs. Douwe Splinter is locatiedirecteur op de Leo Kannerschool VSO Oegstgeest, waar jongeren van 12 tot 19 jaar met een Autismespectrumstoornis (ASS) onderwijs volgen. Leerlingen komen zowel uit de gemeenten van de regio Holland Rijnland als van ver daarbuiten. Die toestroom is volgens Splinter wel te verklaren. ‘Als één van de weinige scholen in de regio, maken we een scheiding tussen internaliserend en externaliserend gedrag. Leerlingen die in die laatste groep vallen, kunnen in bepaalde situaties explosief reageren. De internaliserende leerling is juist naar binnen gekeerd en gebaat bij rust en regelmaat. Die twee groepen zetten we dus niet bij elkaar. Voorspelbaarheid is belangrijk voor onze leerlingen. Dat wordt echter lastig als de schoolcarrière ten einde loopt. Want hoe maak je voor ASS-leerlingen de overstap naar werk of dagbesteding zo geruisloos mogelijk? Met Holland Rijnland werken we samen aan een project met subsidies van het Europees Sociaal Fonds om via externe stages onze leerlingen voor te bereiden op die toekomst. Holland Rijnland onderschrijft ook het belang hiervan en denkt echt mee. Juist omdat ons werkgebied zo groot is, is het fijn om samen te werken op de schaal van Holland Rijnland. Een aandachtspunt vormen de leerlingen die het laatste jaar in gaan. Deze moeten we alvast voorbereiden met een stageplek bij hun vervolgopleiding of dagbesteding. Elke verandering is immers eng voor hen. De stageplekken bij de dagbesteding vallen echter onder de zorg en mogen we niet bekostigen vanuit onderwijsgeld. Daar moet écht een oplossing voor komen.’

Wat heeft dat gekost?

<i>Sp. 1 - Ondersteuning jongeren tot 27 jaar</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Verschil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	5.100	114.100	30.693	83.407
<i>Kosten werkorganisatie</i>	152.906	152.906	285.948	-133.042
<i>Lasten</i>	158.006	267.006	316.641	-49.635
<i>Directe Baten</i>	0	0	-98.073	98.073
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-158.006	-252.006	-158.006	-94.000
<i>Baten</i>	-158.006	-252.006	-256.079	4.073
<i>Saldo baten en lasten</i>	0	15.000	60.562	-45.562
<i>Resultaat</i>	0	15.000	60.562	-45.562

Bij de Turap is voor de werkagenda jeugd €94.000 extra beschikbaar gekomen. Dit budget is echter niet volledig besteed. Voorstel is om het restant van €67.000 te reserveren voor het jaar 2017.

Op dit onderdeel is flink meer inzet gepleegd dan geraamd. Dit heeft te maken met de extra tijd die is gaan zitten in het faciliteren van de beleidsafstemming rond inkoop, maar ook de verdere opzet van de werkagenda Jeugd.

Opvang en huisvesting bijzondere doelgroepen

Speerpunt

De regio zorgt voor opvang en huisvesting van bijzondere doelgroepen.

Wat hebben we bereikt?

Door het Turkije-akkoord nam de instroom van asielzoekers in de tweede helft van 2016 af en daardoor het aantal te huisvesten statushouders. De noodvoorzieningen in sporthallen en leegstaande gebouwen zijn inmiddels weer gesloten. Gemeenten en corporaties weten de taakstelling op te vangen in de reguliere woningvoorraad zonder dat daar onaanvaardbare verdringing ontstaat. Dat de taakstelling in sommige gemeenten niet werd bereikt, was meer een kwestie van afstemming tussen COA en corporaties. De focus van het speerpunt verschoof mede hierdoor naar de opvang- en huisvestingsopgave van zorgdoelgroepen (maatschappelijke opvang en beschermd wonen). Voor spoedzoekers, zoals statushouders en andere groepen die snel huisvesting nodig hebben, lijkt de woningmarkt behoefte te hebben aan een flexibele schil. Gemeenten Alphen aan den Rijn en Kaag & Braassem stelden in 2016 het vestigingsbeleid voor spoedzoekers op.

Om het aantal 'bedden' voor arbeidsmigranten in de regio te vergroten, sloten wij in 2014 een regionaal convenant af en richtten een ambassadeursteam in om de uitvoering van het convenant te bespoedigen. Particuliere huisvesters en werkgevers realiseren echter veel bedden buiten

het zicht van de gemeente. Sturen op aantallen is daarom moeilijk. Om deze reden besloot het ambassadeursteam in 2016 om de focus van de uitvoering van het convenant te verleggen van het sturen op aantallen naar het aanjagen van de vraag. De gemeenten in de Bollenstreek startten eind 2016 met het opstellen van ruimtelijke randvoorwaarden voor een versnelde procedure ten behoeve van logiesvoorzieningen voor arbeidsmigranten.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

1. Verkenning

Het speerpunt is vanaf de tweede helft van 2016 opgepakt. We startten met een uitgebreide verkenning van de opgaven voor dit speerpunt, te weten: het bestaand beleid en de (gemeentelijke) instrumenten ten aanzien van huisvesting van de verschillende doelgroepen, de verkenning van de knelpunten en de vragen met betrekking tot de opgaven. Bij Rijk, provincie, gemeenten en maatschappelijke partners inventariseerden we wat het ambitieniveau is. Op basis van deze verkenning, besloten we twee regionale producten in 2017 op te leveren: de regionale woonagenda en het uitvoeringsplan transitie maatschappelijke zorg 2017-2020.

2. Veranderingen maatschappelijke zorg

Met de centrumgemeente Leiden als trekker, is een regionaal beleidskader maatschappelijk zorg opgesteld die de colleges eind 2016 vaststelden. Vanuit haar platformfunctie faciliteerde Holland Rijnland de bestuurlijke afstemming en besluitvorming. Met de gemeente Leiden stemden we af hoe de platformfunctie van Holland Rijnland verder kan worden benut om dit veranderingstraject te faciliteren. In 2017 wordt een Uitvoeringsplan opgesteld waarin tevens een huisvestingsparagraaf is opgenomen. Holland Rijnland zal zorgdragen voor de verbinding met de op te stellen regionale woonagenda 2017. Hiertoe is een regionale werkgroep opgericht. Het Uitvoeringsplan wordt in 2018-2019 uitgevoerd. Ter voorbereiding op het Uitvoeringsplan, benaderden de Gemeente Leiden en Holland Rijnland in 2016 verschillende bureaus om onderzoek uit te voeren naar de woonbehoefte van de doelgroepen maatschappelijke zorg. De transitie van de maatschappelijke opvang van centrumgemeente naar individuele gemeenten, wordt vanaf 2017 in gang gezet.

3. (Voorbereiding) actualisatie regionale woonagenda

Holland Rijnland sprak met de provincie over de geplande actualisatie regionale woonagenda 2017. Hierin wordt opgenomen de regionale opgave huisvesting vergunninghouders, arbeidsmigranten en mensen die zorg ontvangen. In 2016 is, onder voorzitterschap van Holland Rijnland, een regionale werkgroep ingericht die verkent op welke wijze huisvesting bijzondere doelgroepen in de regionale woonagenda wordt opgenomen.

4. Kennisdeling

Met Platform31 bereidden wij eind 2016 een regionale conferentie voor over de huisvesting bijzondere doelgroepen. Die conferentie vond plaats in januari 2017. Het doel was om de verschillende 'werelden' binnen de gemeente van wonen en WMO vanuit elkaars perspectief te laten kijken naar de huisvestingsopgave bijzondere doelgroepen. Op die manier kan er meer draagvlak ontstaan voor de verdere uitwerking van het speerpunt.

5. Ambassadeursteam arbeidsmigranten

In 2014 werd het regionale convenant huisvesting arbeidsmigranten ondertekend. Om de uitvoering van dit convenant te bespoedigen, richtten we een ambassadeursteam in met vertegenwoordiging vanuit werkgevers, huisvesters, Rijk, gemeenten, arbeidsmigranten en woningcorporaties. Holland Rijnland nam in 2016 de beleidsmatige en secretariële ondersteuning van het Ambassadeursteam huisvesting arbeidsmigranten over van de gemeente Katwijk.

Wat heeft dat gekost?

Sp. 2 - Opvang en huisvesting bijzondere doelgroepen	Begroting 2016	Begroting 2016 na wijziging	Jaarrekening 2016	Vershil jaarrekening - begroting na wijziging
<i>Directe kosten</i>	30.000	15.000	1.872	13.128
<i>Kosten werkorganisatie</i>	65.265	65.265	54.084	11.181
Lasten	95.265	80.265	55.956	24.309
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-95.265	-95.265	-95.265	0
Baten	-95.265	-95.265	-95.265	0
Saldo baten en lasten	0	-15.000	-39.309	24.309
Resultaat	0	-15.000	-39.309	24.309

Regionaal Bureau Leerplicht

Wat hebben we bereikt?

In 2016 is succesvol uitwerking gegeven aan het Beleidsplan Leerplicht en RMC 2015-2018. De helft van het personeel van Holland Rijnland werkt aan de uitvoering van dit beleidsplan. De volgende resultaten zijn geboekt op de op de geformuleerde doelstellingen:

- *Iedereen die in staat is onderwijs te volgen, vindt een passende onderwijsplek in de regio. Het RBL streeft er naar om het aantal thuiszitters zo ver mogelijk terug te brengen.* Dit schooljaar werkte het RBL aan een interne aanpak van thuiszitters en risicoleerlingen. Daarnaast wordt er intensiever samengewerkt met de samenwerkingsverbanden voor passend onderwijs. Hierdoor is het aantal thuiszitters beter in beeld en worden leerlingen sneller teruggedleid naar onderwijs. Dit is te zien in de cijfers. Het aantal thuiszitters is gedaald van 52 in het schooljaar 2014-2015 naar 40 in 2015-2016;
- *Het aantal vrijstellingen op basis van artikel 5 onder a (op basis van psychische en/of lichamelijk gronden), de komende periode halveren van 123 in schooljaar 2013-2014 naar 65 in 2017-2018.* Afgelopen schooljaar werkte het RBL nauw samen met de samenwerkingsverbanden passend onderwijs en keken zij gezamenlijk nog beter naar de mogelijkheden van passend onderwijs. Dit leidde ertoe dat het aantal nieuwe vrijstellingen 5 onder a gedaald is naar 52. Daarmee is de doelstelling behaald;
- *Kwaliteit van verzuimmeldingen in het MBO moet even hoog zijn als op het voortgezet onderwijs: bij 75% i.p.v. 25% van de meldingen wordt daadwerkelijk ongeoorloofd verzuim geconstateerd.* Om de kwaliteit van de verzuimmeldingen te verhogen, maakte het RBL afspraken met ROC Leiden. Afgelopen schooljaar constateerde het RBL bij 88% van de MBO-meldingen met een afdoening, verzuim. De doelstelling is hiermee ruimschoots behaald;
- *Het opvolgen van het verzuim18+ door RMC moet jongeren aantoonbaar in het onderwijs houden.* Verzuimgesprekken worden onder andere ingezet om uitval te voorkomen. De scholen bepalen wanneer de betrokkenheid van RMC nodig is. Ondanks de inzet van verzuimgesprekken, verzuimt ruim de helft na een gesprek opnieuw. Echter wordt slechts 5% van de jongeren met verzuim later vroegtijdig schoolverlater (VSV'er);

- *Het aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters in regio Zuid-Holland Noord bedraagt maximaal het percentage zoals het ministerie van OCW die per doelgroep stelt.* De voorlopige VSV-cijfers over het schooljaar 2015-2016 laten zien dat de regio Holland Rijnland een forse afname van 15% heeft in het aantal voortijdig schoolverlaters. Dit is de grootste daling van Nederland. Dit komt onder ander door de goede samenwerking in het programma 'Blijf bij de les';
- *Alle nieuwe voortijdig schoolverlaters worden direct na uitschrijving benaderd door het RMC voor trajectbegeleiding.* Alle voortijdig schoolverlaters zijn in het schooljaar 2015-2016 direct na uitschrijving benaderd door het RMC voor trajectbegeleiding.
- *Alle oude voortijdig schoolverlaters zonder werk of inkomen worden ieder jaar proactief benaderd door het RMC voor trajectbegeleiding.* Alle oud VSV'ers zonder werk of inkomen zijn dit schooljaar benaderd door het RMC voor trajectbegeleiding. Wel blijkt dat een zeer groot deel van deze groep geen begeleiding wil, waardoor het aantal trajecten relatief beperkt blijft;
- *59% van de preventief ingezette RMC-trajecten sloten in schooljaar 2013-2014 met een positief uitstroomresultaat (onderwijs of werk) af. Dit moet omhoog naar 70%.* Het percentage positief afgesloten trajecten steeg naar 80%. Hierbij is, net als in 2013-2014, de overdracht naar een ketenpartner ook als positief gedefinieerd;
- *40% van de curatief ingezette RMC-trajecten werden in schooljaar 2013-2014 met een positief uitstroomresultaat (onderwijs of werk) afgesloten. Dit moet omhoog naar 60%.* Het percentage positief afgesloten trajecten voor jongeren die al zijn uitgeschreven uit het onderwijs, steeg naar 67%. Hierbij is, net als in 2013-2014, de overdracht naar een ketenpartner als positief gedefinieerd. De reden van de stijging is de betere samenwerking met ketenpartners op het gebied van arbeidsmarkttoeleiding en jeugdhulp;
- *Alle voortijdig schoolverlaters tot 23 jaar met een WWB-uitkering die de intellectuele capaciteiten hebben en waarbij geen belemmeringen gelden die - eventueel met ondersteuning - binnen een half jaar kunnen worden opgelost, benutten onderwijs als voorliggende voorziening. De jaarlijkse evaluatie van het Kansloket benutten wij hierbij om de resultaten te monitoren.* Het RBL maakte in 2016 aanvullende bestuurlijke afspraken met de contactgemeente van de arbeidsmarktregio (Leiden) om alle jongeren tussen de 16 en 27 in beeld te hebben. De bestuurlijke afspraken zijn uitgewerkt in een gezamenlijke werkwijze tussen het RBL en Project JA. Het RBL is aanwezig bij de voorlichting aan jongeren die een uitkering aanvragen en begeleidt alle schoolbare jongeren naar onderwijs. Ook jongeren die al langer een uitkering hebben en na verloop van tijd klaar zijn om terug te gaan naar school, worden door het RBL opgepakt. Met de meeste gemeenten maakte het RBL ook afspraken om voortijdig schoolverlaters die niet zelfstandig werk kunnen vinden, te koppelen aan een jobcoach van de gemeente zodat ze actief participeren in de samenleving.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Vanuit de dagelijkse werkzaamheden zetten de leerlingenadministratie, de leerplichtambtenaren en de casemanagers zich in jeugdigen in beeld te hebben en ondernemen actie om verzuim te stoppen en schooluitval te voorkomen. Dit doen we in samenwerking met partners uit het veld, waaronder ouders en jeugdigen, onderwijs, JGT, jongerenwerk, bureau HALT en het openbaar ministerie.

Ook organiseren en participeren we in verschillende werkgroepen om in samenwerking met bijvoorbeeld gemeenten, samenwerkingsverbanden passend onderwijs, scholen, onderwijsinstellingen of GGD beleid te ontwikkelen dat bijdraagt aan het realiseren van het recht op onderwijs voor alle jeugdigen in de regio Holland Rijnland.

Annelies van der Vlist, directeur Samenwerkingsverband Passend Onderwijs

‘Gezamenlijk werken aan goede onderwijs-zorgarrangementen’

Sinds augustus 2014 zijn scholen verplicht om hun leerlingen passend onderwijs te bieden. Als hierbij ondersteuning nodig is, kunnen scholen een beroep doen op het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs. Voor het Voortgezet Onderwijs in Leiden en omstreken werken twaalf schoolbesturen samen. Annelies van der Vlist is directeur van dit Samenwerkingsverband. ‘We maken plannen waarmee leerlingen een passende plek krijgen op een school’, legt Van der Vlist uit, ‘We willen dat leerlingen een diploma of een startkwalificatie halen. Lukt dat niet, dan kijken we naar een passende werkplek of zinvolle dagbesteding. Hierin werken we regelmatig samen met het Regionaal Bureau Leerplicht, onderdeel van Holland Rijnland. Ook zij zetten zich in om het aantal thuiszitters terug te dringen en vroegtijdig schoolverlaten te voorkomen. Samen werkten we aan het project Buitenkans, waarbij jongeren werken aan de terugkeer naar school of aan het vinden van een baan. Het RBL is voor ons van grote waarde. Veel van ons werk speelt zich namelijk af op het regio-niveau van Holland Rijnland en daarnaast zijn de lijnen met Jeugdhulp kort. Voor de toekomst hoop ik dat we samen met het RBL en Jeugdhulp, kunnen toewerken naar goede onderwijs-zorgarrangementen, waarbij gemeenten, onderwijs en jeugdhulp elkaar vinden en dat budgettaire kwesties worden geslecht.’

Wat heeft dat gekost?

<i>Regionaal Bureau Leerplicht</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Verschil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	66.383	66.383	29.210	37.173
<i>Kosten werkorganisatie</i>	1.942.506	1.903.958	1.933.369	-29.411
<i>Lasten</i>	2.008.889	1.970.341	1.962.579	7.762
<i>Directe Baten</i>	-780.000	-805.170	0	-805.170
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-1.228.889	-1.228.889	-2.053.848	824.959
<i>Baten</i>	-2.008.889	-2.034.059	-2.053.848	19.789
<i>Saldo baten en lasten</i>	0	-63.718	-91.269	27.551
<i>Resultaat</i>	0	-63.718	-91.269	27.551

De RMC-subsidie die via Leiden (als centrumgemeente) loopt is begroot als directe baat maar geboekt als gemeentelijke bijdrage. Dat verklaart waarom deze in de jaarrekening niet onder de directe baten staat. Uiteindelijk is die subsidie iets hoger vastgesteld dan oorspronkelijk geraamd.

Lopende zaken maatschappij

Regionale beleidsontwikkeling onderwijs-zorgarrangementen

Wat hebben we bereikt?

In het ontwikkeldocument onderwijszorgarrangementen (OZA), bekrachtigd aan de beleidstafel passend onderwijs-jeugdhulp Holland Rijnland, legden we in de zomer van 2015 een visie neer omtrent de samenwerking in de regio ten behoeve van leerlingen. Ook benoemden we een aantal actiepunten om uit te werken in het schooljaar 2015-2016.

Bijna alle actiepunten zijn ter hand genomen, maar niet alle actiepunten zijn vanuit de werkgroep OZA uitgevoerd. Dat heeft met name te maken met een koerswijziging die halverwege het jaar is ingezet. Waar eerst een aantal praktische uitwerkingen in de werkgroep OZA zouden worden gedaan (denk bijvoorbeeld aan een pilot integraal arrangeren) constateerden we gaandeweg dat het zinvoller is, de uitwerking in de subregio's te laten plaatsvinden en de lessen en vraagstukken die dat rond onderwijszorgarrangementen oplevert, van daaruit met elkaar te delen in de werkgroep OZA. Daar kan een kleine slagvaardige groep de openstaande vraagstukken oplossen en eventuele afspraken op het niveau van Holland-Rijnland voor de beleidstafel voorbereiden.

Voor de werkgroep onderwijszorgarrangementen lag de focus in 2016 op de gezamenlijke voorbereiding van de inkoop jeugdhulp en het leveren van input vanuit het onderwijs voor de dienstverleningsovereenkomst JGT. Dit leidde tot een proces van samenwerking rond de inkoop jeugdhulp, en een gezamenlijke inhoudelijke voorbereiding van de inkoopafels jeugdhulp. Onderdeel van deze voorbereiding, was een brede brainstorm vanuit de praktijk, met een vertegenwoordiging

van samenwerkingsverbanden PO en VO, MBO, gemeenten, JGT en jeugdhulp. Deze brainstorm leverden niet alleen input op voor de inkoop jeugdhulp, maar ook voor de dienstverleningsovereenkomst met JGT en aandachtspunten die door de praktijk als belangrijk zijn aangemerkt om mee te nemen in de ontwikkelingen rond de samenwerking passend onderwijs-jeugdhulp. Er zijn nog steeds veel mogelijkheden tot groei in de samenwerking, zoveel werd duidelijk.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Aan de werkgroep OZA namen medewerkers van verschillende afdelingen deel, zij leverden eveneens een bijdrage aan de behaalde resultaten. Een aantal resultaten gelieerd aan de werkgroep OZA, staat ook beschreven bij het onderwerp Leerplicht en RMC, waaronder de uitvoeringsafspraken en de resultaten van het terugdringen van het aantal leerplichtonthefingen. Inzet en toegang tot onderwijszorgarrangementen heeft hier grote invloed op.

Inclusieve arbeidsmarkt

Wat hebben we bereikt?

De hoofddoelstelling van het regionale werkbedrijf is te komen tot een inclusieve arbeidsmarkt. De regio heeft tot het jaar 2026 een taakstelling om 3700 extra banen te realiseren. De taakstelling voor 2016 was 350 banen. Hiervan zijn 300 banen gerealiseerd. Onze regio presteert hiermee boven het landelijk gemiddelde. De overheid heeft als werkgever een belangrijke voorbeeldfunctie. Het werkbedrijf organiseerde daarom een bijeenkomst specifiek voor overheidswerkgevers.

Het werkbedrijf leverde daarnaast veel inspanning om tot een eenduidige werkgeversbenadering te komen. Zo zijn in 2016 de belangrijkste instrumenten geharmoniseerd. Dit houdt in dat de gemeenten dezelfde afspraken hanteren voor de inzet van de opstapsubsidie, participatieplaats en de proefplaatsing. Verder zijn regionale afspraken gemaakt over de inzet van jobcoaching. Op het gebied van communicatie is de website wsphollandrijnland.nl operationeel geworden.

Aan het einde van het jaar is een evaluatie van het werkbedrijf uitgevoerd. Hieruit kwam naar voren, dat de drie subregio's elk een eigen dynamiek en ontwikkeling kennen. De conclusie is dat een verdere uitbouw van het regionale werkbedrijf niet opportuun is. De nadruk zal de komende jaren liggen op de uitvoering in de drie subregio's

Wat hebben we daarvoor gedaan?

De gemeente Leiden is, als centrumgemeente van de arbeidsmarktregio Holland Rijnland, eindverantwoordelijk voor het werkbedrijf. Holland Rijnland vervulde de secretariaten van het Bestuurlijk Overleg Werk en het management Team Werkgeversdienstverlening. Holland Rijnland had een actieve rol in de beleidsmatige voorbereiding van de harmonisatie van instrumenten van de werkgeversdienstverlening. In het Ambtelijk Overleg Participatie werden de voorstellen besproken. Holland Rijnland verzorgde, vanuit haar platformrol, het secretariaat van dit overleg v. Holland Rijnland zorgde daarnaast voor de verbinding tussen het werkbedrijf en de besluitvorming in het PHO Maatschappij.

Samen met het UWV en de gemeente Leiden organiseerde Holland Rijnland verscheidene bijeenkomsten voor consultants om ervaringen uit wisselen over de uitvoering van de Participatiewet. Holland Rijnland nam deel aan de werkgroep Pro/VSO. Vanuit deze werkgroep ontstond het project Sociale Innovatie waarvoor Holland Rijnland mede een succesvolle startbijeenkomst organiseerde.

Voor de koppeling onderwijs-arbeidsmarkt lobbyde Holland Rijnland in samenwerking met de gemeenten Kaag en Braassem en Noordwijkerhout voor het op peil houden van het budget voor agrarisch onderwijs.

Volwasseneneducatie

Wat hebben we bereikt?

In 2016 bouwden we de regionale inkoop van taal- en rekentrajecten bij de ROC's af naar 50% van het totale budget. Met de overige 50% subsidieerden we vier Taalhuizen, een ouderbetrokkenheidsproject (Ouderkamer), een taalproject gericht op arbeidstoeleiding (JA+) voor de Leidse Regio en taalverbeteringstrajecten voor uitkeringsgerechtigden in Katwijk en de Rijnstreek. Begin 2016 stelden we hiervoor het regionaal uitvoeringsplan inkoop educatie bestuurlijk vast. In totaal zijn hiermee in 2016 1401 mensen geschoold. Eind 2016 ronden we de aanbesteding van volwasseneneducatie 2017 af. In 2016 troffen we tevens de voorbereidingen voor een nieuw convenant Bondgenootschap Geletterdheid Holland Rijnland 2017-2020. Met het nieuwe convenant borgen de bondgenoten opnieuw hun inzet voor het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid in de regio. Ter voorbereiding van het convenant brachten we een nieuwsbrief uit over de regionale aanpak van laaggeletterdheid.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

De gemeente Leiden is, als contactgemeente van de arbeidsmarktregio Holland Rijnland, eindverantwoordelijk voor de regionale inkoop van taal- en rekentrajecten. Holland Rijnland gaf samen met de gemeente Leiden vorm aan het proces van beleidsvoorbereiding naar het uitvoeringsplan. Daarnaast bood Holland Rijnland ondersteuning bij de realisatie van de activiteiten uit het uitvoeringsplan 2016 en vormde zij het platform voor de regionale ambtelijke besluitvorming rond de inkoop van educatietrajecten. Voor de aanbesteding van Educatie 2017 leverde Holland Rijnland inhoudelijke input en bijgedragen aan de beoordeling van de offertes. Holland Rijnland coördineerde in 2016 het regionaal Bondgenootschap Geletterdheid en trof voorbereidingen voor het nieuwe convenant. Voor de nieuwsbrief hield Holland Rijnland interviews met de verantwoordelijk wethouder van Leiden, een grote werkgever in de regio en een taalambassadeur.

Zorg en ondersteuning

Wat hebben we bereikt?

In 2016 is in de regio hard gewerkt aan het regionale beleidskader Maatschappelijke Zorg. Hiermee stelden de gemeenten een gezamenlijke visie op voor de decentralisatie en extramuralisering van Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen vanaf 2017. Dit beleidskader is eind 2016 door alle colleges in de regio vastgesteld. Verder vond er overleg plaats tussen de gemeenten en Zorg en Zekerheid over de gezamenlijke aanpak van verschillende taken en onderwerpen waarvoor beide partijen verantwoordelijk zijn.

Daarnaast maakten de gemeenten in 2016 opnieuw regionale afspraken over de activiteiten die voortvloeien uit de OGGZ, zoals de gemeenschappelijke regeling GGZ, de inkoop van zorg voor de LVB-doelgroep en de inzet van de innovatiemiddelen van Beschermd Wonen. Met het opstellen van de agenda 2020, geven de regio's Holland Rijnland en Midden Holland invulling aan het gezamenlijk opdrachtgeverschap en het takenpakket van de Regionale Dienst Openbare Gezondheid (RDOG) Hollands Midden. Uit de agenda 2020 volgt de start van het Portefeuillehoudersoverleg Publieke

Gezondheid (PPG) op het niveau van Holland Midden. Het overleg binnen het PPG moet leiden tot een betere aansturing van de RDOG.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Holland Rijnland bood in 2016 ondersteuning en een platform voor de ambtelijke ontwikkeling en advisering en de bestuurlijke vaststelling van het beleidskader Maatschappelijke Zorg en de OGGZ-taken. Daarnaast nam Holland Rijnland deel aan de ambtelijke afstemmingsoverleggen met Zorg en Zekerheid. Holland Rijnland droeg bij aan de voorbereiding op de installatie van het PPG. Eind 2016 nam Holland Rijnland het secretariaat van het regionaal ambtelijk overleg WMO op zich.

Cultuur

Wat hebben we bereikt?

In 2016 realiseerden we de adhesieverklaring die nodig is om een aanvraag in te dienen voor een subsidie vanuit de Deelregeling Cultuureducatie met Kwaliteit in het primair onderwijs. Voor de jaren 2017 tot en met 2020 stelt het rijk hiervoor stimuleringsubsidies beschikbaar voor activiteiten op scholen in het primair onderwijs. Het doel is om daarmee kwalitatief goede cultuureducatie te kunnen aanbieden. In de adhesieverklaring stellen de deelnemende gemeenten dat zij het projectplan van de uitvoerder inhoudelijk positief beoordelen. Hiermee verplichten zij zich om de verkregen subsidie met eenzelfde bedrag te zullen matchen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Holland Rijnland coördineerde het intensieve overleg tussen de matchende gemeenten en de uitvoerder van het projectplan (Cultuureducatiegroep Leiden). Daarnaast verzorgden we de besluitvorming binnen de regio.

Wat heeft dat gekost?

<i>Lopende zaken Maatschappij</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Verschil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	74.990	74.990	98.080	-23.090
<i>Kosten werkorganisatie</i>	207.915	207.916	274.871	-66.955
Lasten	282.905	282.906	372.951	-90.045
<i>Directe Baten</i>	-22.000	-22.000	-10.255	-11.745
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-260.905	-260.906	-260.904	-2
Baten	-282.905	-282.906	-271.159	-11.747
Saldo baten en lasten	0	0	101.792	-101.792
Resultaat	0	0	101.792	-101.792

Op het onderdeel maatschappij zijn meer uren ingezet dan begroot. Specifiek in de ondersteuning van het PHO Maatschappij, dat minimaal maandelijks samen kwam (i.p.v. 4x per jaar) en daarmee ook extra inzet ter voorbereiding vroeg.

2.1.2 Economie

De regio Holland Rijnland heeft de ambitie om koploper te zijn in het toepassen van economische en technologische innovaties.

De economische opgaven waar onze gemeenten voor staan, pakken we in eerste instantie op in een kleiner subregionaal verband. Een paar zeer belangrijke regionale opgaven doen we echter samen op de schaal van Holland Rijnland. Het gaat om de versterking van de volgende economische topsectoren: Bio- en Lifescience, Greenports (Tuinbouw), Space (HighTech) en Biobased Economy. Tussen deze sectoren bestaan veel kruisverbanden. Zo is de relatie onderwijs-arbeidsmarkt een thema dat bij meerdere onderwerpen terugkomt.

Veel van onze inzet ging het afgelopen jaar naar het speerpunt Energie. Diverse overheidspartijen in de regio Holland Rijnland zetten hierin samen met de provincie flinke stappen op weg naar een regionaal Energieakkoord. In 2017 vindt hierover de besluitvorming plaats. Hierin zijn meer uren ingezet dan oorspronkelijk geraamd. Het opzetten van het gezamenlijk programma en mobiliseren van capaciteit bij de overige partners vroeg een sterke, aanjagende rol van de regio.

Op een aantal andere onderwerpen is minder inzet gepleegd dan geraamd. Ten aanzien van Biobased is geconstateerd dat er weinig toegevoegde waarde zit in een rol voor Holland Rijnland, aangezien hier al diverse partijen actief zijn. Wel monitort Holland Rijnland eventuele raakvlakken. De ontwikkeling van een programma rond plantenstoffen (Biobased Greenports) is gezamenlijk opgepakt met de provincie en andere Triple Helix-partners. Hierdoor was minder inzet vanuit Holland Rijnland nodig. Op andere onderwerpen zoals Space en Greenports wordt nog gewerkt aan de opzet van een gezamenlijk uitvoeringsprogramma. Deze staan gepland medio 2017. Toch zijn er op deze onderwerpen al een aantal mooie resultaten bereikt ten aanzien van de relatie arbeidsmarkt-onderwijs, zoals bij groenonderwijs en Instrumentation for Space.

Wat heeft dat gekost?

Domein Economie	Begroting 2016	Begroting 2016 na wijziging	Jaarrekening 2016	Vershil jaarrekening - begroting na wijziging
<i>Directe kosten</i>	126.000	106.000	80.174	25.826
<i>Kosten werkorganisatie</i>	284.368	284.368	223.725	60.643
Lasten	410.368	390.368	303.899	86.469
<i>Directe Baten</i>	0	0	-20.667	20.667
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-410.368	-410.368	-437.868	27.500
Baten	-410.368	-410.368	-458.535	48.167
Saldo baten en lasten	0	-20.000	-154.636	134.636
Resultaat	0	-20.000	-154.636	134.636

Space

Speerpunt

De regio is nationaal centrum voor aardobservatie en navigatietoepassingen.

Wat hebben we bereikt?

Holland Rijnland richtte in 2016 een nieuw cofinancieringsfonds op. Mede dankzij inzet en financiële inbreng van Holland Rijnland start in 2017 de nieuwe MBO-vakopleiding 'Instrumentation for Space' bij de Leidse Instrumentmakersschool (LiS). De nieuwe opleiding vergroot het onderwijsaanbod in de regio, voorziet in de behoefte aan gespecialiseerde technici binnen de ruimtevaartsector en verbetert de regionale vestigingsvoorwaarden voor de topsector.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Instrumentation for Space

Voor de opleiding Instrumentation for Space leverde Holland Rijnland een financiële bijdrage van in totaal €100.000 (voor een periode van 4 jaar, €25.000 per jaar) uit het cofinancieringsfonds. Holland Rijnland zette zich samen met partners in om de benodigde 5 ton subsidie toegekend te krijgen van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. In die opzet zijn we geslaagd t en de opleiding start in 2017. De bijdrage van Holland Rijnland leidde samen met de investering van ruim 1 miljoen euro vanuit het bedrijfsleven en de subsidie van het Rijk tot een totaalinvestering van meer dan 1,6 miljoen euro.

Initiatieven en position paper

In 2016 verkenden verschillende partijen wat de kansen zijn voor ruimtevaart gerelateerde projecten in de regio zoals het Shared Service Centre en het Space Experience Centre. Eind 2016 organiseerde Holland Rijnland een bijeenkomst voor alle gemeenten om een werkgroep op te zetten en een start te maken met een 'position paper' over Space. In dit document wordt gespecificeerd wat de gemeenten de komende periode willen bereiken op dit speerpunt en welke rol Holland Rijnland daarin vervult.

Holland Space Cluster

In voorgaande jaren investeerde Holland Rijnland veel tijd en energie in het secretarisschap van het Holland Space Cluster. Als gevolg van de veranderde rol van Holland Rijnland zetten we sinds 2016 in op een minder zware investering op deze taak vanuit Holland Rijnland. In 2016 richtte de secretaris van Holland Space Cluster zich voornamelijk op het organiseren van overleg, een goede verslaglegging en informatievoorziening. Ook stelde de secretaris samen met de directie en de penningmeester de subsidieverantwoording op richting provincie Zuid-Holland.

Met de gemeente Noordwijk stemden wij af dat zij in het najaar van 2016 de secretaristaken overnemen. Eind 2016 kwam hiervoor capaciteit beschikbaar bij Noordwijk en droeg Holland Rijnland formeel de taak over van secretaris van Holland Space Cluster.

De portefeuillehouder Economie nam in 2016 deel aan de bestuursvergaderingen van Holland Space Cluster en blijft dit voortzetten in 2017.

Wat heeft dat gekost?

Sp. 3 - Space / Aardobservatie	Begroting 2016	Begroting 2016 na wijziging	Jaarrekening 2016	Vershil jaarrekening - begroting na wijziging
<i>Directe kosten</i>	20.000	10.000	25.794	-15.794
<i>Kosten werkorganisatie</i>	69.926	69.927	46.630	23.297
Lasten	89.926	79.927	72.424	7.503
<i>Directe Baten</i>	0	0	-20.667	20.667
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-89.926	-89.927	-89.926	-1
Baten	-89.926	-89.927	-110.593	20.666
Saldo baten en lasten	0	-10.000	-38.169	28.169
Resultaat	0	-10.000	-38.169	28.169

Biobased Economy

Speerpunt: planteninhoudstoffen

De regio is koploper op het gebied van planteninhoudstoffen.

Speerpunt: landbouwtransitie en bodemdaling

De regio is koploper in innovatieve aanpak van landbouwtransitie en bodemdaling in de veenweidegebieden als voorbeeld van circulaire economie.

Voortschrijdend inzicht heeft bij dit thema geleid tot het schrappen van het speerpunt landbouwtransitie en bodemdaling. Dit is besloten tijdens de regiomiddag op 9 november 2016. Daarvoor is de volgende tweedeling in de plaats gekomen: plantstoffen en reststromen. Deze tweedeling sluit beter aan bij het speerpunt.

Wat hebben we bereikt?

Voor *plantstoffen* besloten we eind 2016/begin 2017 om het programma Biobased Greenports (Kenniscentrum Plantenstoffen 2.0) te ondersteunen en daar in 2017 en 2018 financieel aan bij te dragen (met een jaarlijkse bijdrage van € 20.000,-). Daarmee scheppen we een belangrijke voorwaarde voor nog betere en meer intensieve samenwerking tussen kennisinstellingen (universiteit en Kenniscentrum Plantstoffen), de leveranciers van de grondstoffen (telers in de Greenports) en afnemers van de producten (farmaceutische en cosmetische industrie).

Het thema *reststromen* kreeg in 2016 weinig aandacht. Momenteel verkennen we de mogelijkheden om het project Topsurf te ondersteunen, via bijvoorbeeld het cofinancieringsfonds. Bij Topsurf wordt biomassa ingezet voor grondverbetering en het tegengaan van bodemdaling.

Het programma LEADER Holland Rijnland is een Europees ontwikkelingsprogramma voor het platteland en richt zich vanaf dit jaar op de thema's gezondheid en circulaire economie. Het thema biobased economy maakt daarbij onderdeel uit van het bredere thema circulaire economie.

Ten aanzien van het thema *bodemdaling* zetten we in 2016 niet nauwelijks stappen. We constateerden dat instanties als het Kenniscentrum Platform Bodem en het Veenweide Innovatie Centrum (VIC) momenteel al een belangrijke rol vervullen en dat er momenteel weinig behoefte bestaat aan regionale inzet.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Voor plantstoffen voerden we geregeld gesprekken met het Kenniscentrum Plantenstoffen, de provincie, Innovation Quarter. Het Institute of Biology Leiden (IBL) en de Greenports.

Leon Mur, directeur Kenniscentrum Plantenstoffen

'Holland Rijnland zet ons werk consistent op de agenda'

Als impuls voor de verduurzaming van de tuinbouwketen, werd zes jaar geleden het Kenniscentrum Plantenstoffen opgericht. Het plantenrijk beschikt over meer dan honderdduizend verschillende inhoudsstoffen, met eigen specifieke kenmerken. Over de werking van veel van die stoffen, is nog weinig bekend. Het Kenniscentrum Plantenstoffen bouwt aan een extractenbibliotheek waar plantstoffen worden bewaard en gelabeld met hun mogelijke toepassingen. Vanaf de start is Leon Mur directeur van het Kenniscentrum. 'Het centrum is een voorbeeld van de nieuwe biobased economy', legt Mur uit. 'We richten ons enerzijds op de zogenaamde zijstromen, eigenlijk het plantaardig afval. In plaats van deze te composteren, kijken we of we de stoffen daarin kunnen gebruiken. Een mooi voorbeeld zijn tomatenstengels. De vezels uit die stengels worden gebruikt bij de papier- en kartonproductie terwijl het sap stofjes bevat die werkzaam zijn tegen ziekten en plagen. We kijken ook naar het doelgericht kweken van planten voor speciale stoffen. We hebben de tijd mee. Er is steeds meer vraag naar natuurlijke ingrediënten, voor gewasbescherming, voedsel, farmacie en cosmetica. Onze klanten testen onze plantstoffen in hun eigen laboratoria. Beschikt een stof over de juiste kenmerken, dan kennen wij de herkomst. Holland Rijnland speelt voor ons een belangrijke rol. Het samenwerkingsverband helpt ons bij de subsidiëring van ons programma. Daarnaast zet Holland Rijnland, dat in contact staat met drie greenports, ons kenniscentrum al jaren consistent op de regionale agenda. En dat is voor ons essentieel om marktkansen blijvend te verzilveren.'

Holland Rijnland brengt deze partijen bij elkaar en inventariseert (samen met het Innovation Quarter) welke business cases er zijn. De gemeenten brengen hun kennis en expertise in vanuit hun contacten met het lokale bedrijfsleven. In 2017 krijgt de agenda verder vorm. De nadruk ligt in 2018 meer op de uitvoering van de diverse projecten.

In 2016 verkende we tevens of er interessante projecten in de regio zijn op dit vlak. Zo wordt momenteel onderzocht of een project over Fusarium (een schimmel bij planten) regionaal gezien interessant is.

Wat heeft dat gekost?

Sp. 4 - Biobased Economy	Begroting 2016	Begroting 2016 na wijziging	Jaarrekening 2016	Vershil jaarrekening - begroting na wijziging
<i>Directe kosten</i>	30.000	30.000	87	29.913
<i>Kosten werkorganisatie</i>	83.912	83.912	10.882	73.030
Lasten	113.912	113.912	10.969	102.943
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-113.912	-113.912	-113.912	0
Baten	-113.912	-113.912	-113.912	0
Saldo baten en lasten	0	0	-102.943	102.943
Resultaat	0	0	-102.943	102.943

De gereserveerde projectkosten bleken uiteindelijk in 2016 niet nodig te zijn. De hierbij voorziene activiteiten zullen wel plaats vinden in het jaar 2017. De uitwerking van het programma Greenports Biobased heeft door een sterke rol van de Triple Helix minder uitwerking gevraagd dan was vooraf voorzien. In 2017 wordt dit programma vastgesteld.

Daarnaast is er nauwelijks inzet van uren geweest op het onderwerp bodemdaling.

Energietransitie

Speerpunt

Holland Rijnland sluit met de provincie Zuid-Holland een gebiedsdeal over de regionale bijdrage aan verduurzaming en vermindering van energiegebruik.

Wat hebben we bereikt?

Er is het afgelopen jaar veel gedaan en veel bereikt op dit speerpunt. Het gaat daarbij om de volgende mijlpalen en producten:

- Inventarisatieronde langs alle gemeenten (ambtelijk en bestuurlijk);
- Opzetten van een goed lopend ambtelijk netwerk tussen de volgende publieke partners: alle veertien gemeenten, de provincie, de omgevingsdiensten van West-Holland en Midden-Holland en het Hoogheemraadschap van Rijnland. Naast kennisuitwisseling is de inzet steeds meer gericht op gezamenlijke uitvoering;
- Een goed bezocht Themacafé Energietransitie in mei 2016;
- Oplevering (eind 2016) van het onderzoek van bureau Posad, dat de potenties en mogelijkheden voor de energietransitie in kaart bracht. Hierbij maakte Posad gebruik van al het materiaal dat reeds was verzameld voor het traject Hart van Holland, in het kader van een omgevingsvisie voor de betreffende tien gemeenten;
- Voorbereiden van ruimtelijke ateliers over het thema ruimte en energie;

- Eerste gesprek met woningbouwcorporaties over zon op daken;
- Opdrachtverlening (namens alle gemeenten) voor een Warmte Transitie Atlas voor gehele regio (door bureau Over Morgen), start van het traject;
- Presentatie van de eerste resultaten van dit speerpunt in het AB van december;
- Opzetten en uitwerken van een uitvoeringsprogramma op de volgende thema's: energiebesparing, zon op daken, zonnenvelden, wind, warmte, (inclusief geothermie en biomassa), energietransitie bij Greenports en bij mobiliteit;
- Voorbereiding energieakkoord;
- Bestuurlijke bijeenkomst (2017) en presentaties in diverse raden (2017).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Dit traject en de reeds bereikte mijlpalen hierin zijn een resultaat van de intensieve samenwerking tussen de publieke partners. Een duidelijk co-creatie dus. Holland Rijnland is hierbij initiator (agendering van het regionale speerpunt), brengt partijen samen, faciliteert en organiseert (de ambtelijke werkgroepen, themacafés, bijeenkomsten, et cetera), zoekt naar kansen en initiatieven binnen en buiten de regio, coördineert het proces en voert de pen (bij het schrijven van het Concept Energieakkoord).

Ina Elema, procesleider Hoogheemraadschap van Rijnland

'Bestuurlijke overeenkomst versnelt duurzame energieprojecten'

Als procesleider vertaalt Ina Elema de duurzame energieambities van het Hoogheemraadschap van Rijnland naar concrete projecten. 'Wat wij binnenskamers bedenken, is mooi', legt Elema uit, 'maar uiteindelijk willen we dat in de buitenruimte terugzien. Een procesleider is daarin de schakel tussen beleid en uitvoering. Ik kijk bijvoorbeeld op welke van onze terreinen we windmolens of zonneweides kunnen realiseren. Dergelijke projecten stoppen echter niet bij de gemeentegrenzen. Er is een regionale energiestrategie vereist waarin je samenwerkt met verschillende partners. Dat is waarin Holland Rijnland het voortouw neemt. Holland Rijnland biedt een platform, regelt maandelijkse overleggen en begeleidt dat proces goed. Eén van de belangrijkste wapenfeiten is dat er nu een bestuurlijk covenant klaar ligt, waarvan Holland Rijnland de trekker is. Als dit Energieakkoord in juni wordt ondertekend, zijn ambtelijk stappen makkelijker te zetten waarmee energieprojecten en -processen versneld kunnen worden uitgevoerd. En dat is uiteindelijk waar het om draait. Ik zie voor Holland Rijnland nog een taak weggelegd om gemeenten te motiveren om niet alleen andere partijen te stimuleren, maar zelf ook meer te investeren in duurzame energieambities.'

Wat heeft dat gekost?

Sp. 5 - Energietransitie	Begroting 2016	Begroting 2016 na wijziging	Jaarrekening 2016	Vershil jaarrekening - begroting na wijziging
<i>Directe kosten</i>	30.000	30.000	26.760	3.240
<i>Kosten werkorganisatie</i>	60.603	60.603	70.895	-10.292
Lasten	90.603	90.603	97.655	-7.052
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-90.603	-90.603	-90.603	0
Baten	-90.603	-90.603	-90.603	0
Saldo baten en lasten	0	0	7.052	-7.052
Resultaat	0	0	7.052	-7.052

Greenports van morgen

Speerpunt

De regio steunt de uitbouw van de internationale economische kracht van de Greenports Duin- en Bollenstreek, Aalsmeer en regio Boskoop.

Wat hebben we bereikt?

Holland Rijnland stuurde namens de gemeenten en in overleg met de drie Greenports een lobbybrief tegen de voorgenomen bezuiniging op groen onderwijs naar de Tweede kamer en regering. Dit leidde er toe dat de bezuiniging werd besproken in de Tweede Kamer. Het leidde er helaas niet toe dat de bezuiniging werd teruggedraaid. Holland Rijnland startte samen met de Greenports met het maken van een regionale Greenports-agenda.

Sander van Voorn, programmamanager Greenport Aalsmeer

‘Holland Rijnland ondersteunt kennisvalorisatie’

Aalsmeer is 's werelds grootste handels- en kenniscentrum voor bloemen en planten. Het is ook één van de greenports gelinkt aan de regio Holland Rijnland, door de sierteelt in Nieuwkoop en Kaag en Braassem. Sander van Voorn is programmamanager voor de Greenport Aalsmeer. Volgens hem is het aan de Greenport om de nationale en internationale concurrentiepositie van de sierteeltsector te verstevigen. ‘Onze Greenport is een triple helix-samenwerkingsverband, tussen bedrijfsleven, onderwijs en overheid’, legt hij uit. ‘We werken aan verschillende randvoorwaarden waaronder ondernemers moeten presteren, zoals logistiek en infrastructuur, innovatieklimaat, onderwijs, et cetera. Als programmabureau richten we ons op die faciliterende rol. En die is breed. Zo werken we aan kennisvalorisatie, waarbij kennis wordt omgezet naar commercieel haalbare producten, processen of diensten, en kijken we naar de financieringsmogelijkheden. Een ander voorbeeld is de aanleg van leidingnetwerken voor warmte of CO₂. Maar we richten ons ook op de uitvoering van de Ruimtelijke Visie van de Greenport Aalsmeer: welke gebieden zijn toekomstbestendig en welke komen voor transformatie in aanmerking? De samenwerking met Holland Rijnland hierin is waardevol. Drie van de zes Nederlandse Greenports liggen in het Holland Rijnland-gebied. Weliswaar ligt Aalsmeer zelf buiten de regio, maar zijn we gelinkt door Nieuwkoop en Kaag en Braassem. Holland Rijnland omvat vele kennisinstellingen, zoals de Universiteit van Leiden en weet de koppeling daarmee te maken. Ook heeft Holland Rijnland financieringsmogelijkheden voor uiteenlopende projecten, zoals kennisvalorisatietrajecten. Holland Rijnland is een bestuurlijke organisatie is, heeft veel inwoners en daardoor ook massa. En dat legt meer gewicht in de schaal bij lobby's richting het rijk en de provincie. Daarom willen we de band met Holland Rijnland graag warm houden.’

Wat hebben we daarvoor gedaan?

De Greenport Ontwikkelingsmaatschappij (GOM) ontving in 2016 uit het Regionaal Investeringsfonds Holland Rijnland de jaarlijkse tranche van € 666.666,-. De GOM stelt zich ten doel om door middel van actieve gebieds(her)ontwikkeling een economisch en ruimtelijk vitale Duin- en Bollenstreek tot stand te brengen. De activiteiten van de GOM worden verantwoord via het jaarverslag van de GOM, dat ieder jaar aan Holland Rijnland wordt gezonden.

Holland Rijnland voerde een verkenning uit naar gemeenschappelijke thema's in de drie Greenports in onze regio. Tevens verkenden wij wat de raakvlakken zijn met andere speerpunten zoals Energie, Biobased Economy en arbeidsmarktbeleid. Met de betrokken greenport-bestuurders en programmamanagers is besloten een greenportoverleg Holland Rijnland in te richten. Drie maal per jaar zal ambtelijk en bestuurlijk de voortgang van de gezamenlijke greenportagenda worden besproken.

Gedeputeerde Bom-Lemstra werd in 2016 voorzitter van greenport Westland-Oostland. Om de Greenports in Holland Rijnland goed in beeld te houden –en om te leren van de uitvoeringsagenda- zijn de banden met Greenport Westland-Oostland aangehaald.

Wat heeft dat gekost?

<i>Sp. 6 - Greenports van morgen</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Vershil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	6.000	6.000	0	6.000
<i>Kosten werkorganisatie</i>	41.956	41.956	21.939	20.017
<i>Lasten</i>	47.956	47.956	21.939	26.017
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-47.956	-47.956	-47.956	0
<i>Baten</i>	-47.956	-47.956	-47.956	0
<i>Saldo baten en lasten</i>	0	0	-26.017	26.017
<i>Resultaat</i>	0	0	-26.017	26.017

Het gereserveerde budget aan projectkosten bleek nog niet noodzakelijk in het jaar 2016. De benodigde inspanning om de doelstellingen te behalen bleek minder dan geraamd. In 2016 is een aanzet gemaakt met de Greenports-agenda. Deze kwam echter langzamer op gang dan gehoopt, ook door beperkte inzet Holland Rijnland. In 2017 krijgt dit onderwerp de volle focus.

Lopende zaken economie

Naast de topsectoren en innovatieve opgaven van onze regio, resteert nog maar een beperkte economische taak voor het samenwerkingsverband. De kantorenstrategie Holland Rijnland is aan de provincie gezonden en acceptatie hiervan vindt plaats in 2017. In regionaal verband vertegenwoordigden de gemeenten Leiden en Noordwijkerhout de andere gemeenten in de regio in de klankbordgroep voor de provinciale behoefteraming bedrijventerreinen Zuid-Holland.

In dit kader organiseerde Holland Rijnland een aantal ambtelijke overlegtafels om de regionale afstemming te organiseren. In het Bestuurlijk Overleg Economie Zuid-Holland (BOEZHD) vertegenwoordigde de portefeuillehouder Economie de regiogemeenten. In 2016 reageerde Holland Rijnland, in samenwerking met de gemeente Leiden en namens de veertien gemeenten, tweemaal per brief negatief op het voornemen van de gemeente Zoetermeer om een factory outlet centrum (Holland Outlet Mall) te realiseren bij het Stadshart Zoetermeer. Holland Rijnland heeft hierbij actief de gemeenten betrokken en geïnformeerd.

Wat heeft dat gekost?

<i>Lopende zaken Economie</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Vershil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	40.000	30.000	27.533	2.467
<i>Kosten werkorganisatie</i>	27.971	27.970	73.379	-45.409
Lasten	67.971	57.970	100.912	-42.942
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-67.971	-67.970	-95.471	27.501
Baten	-67.971	-67.970	-95.471	27.501
Saldo baten en lasten	0	-10.000	5.441	-15.441
Resultaat	0	-10.000	5.441	-15.441

De extra inzet van uren heeft met name plaatsgevonden voor de kantorenstrategie. Daarnaast heeft de begeleiding van het project Fietsknooppunten een onverwacht groot aantal uren gekost.

2.1.3 Leefomgeving

Op een aantal dossiers boekte Holland Rijnland de afgelopen jaren veel progressie, zoals op Natuur en Landschap, de RijnlandRoute en het HOV-net. Er blijft echter een opgave liggen in het fysiek-ruimtelijk domein. Het afgelopen jaar zetten we verder in op de realisatie van de opgaven uit het RIF. Daarnaast pakten we diverse initiatieven op, op het gebied van kennisdeling, versterking van de samenwerking en het vergroten van de slagkracht van onderop. Zo is de LEADER-samenwerking ingericht.

Daarnaast maakten we de regionale kantorenstrategie definitief en leverden we in dit kader extra inzet rond A4/W4 naar een verkenning van alternatieven. De focus in dit domein ligt op het faciliteren van de samenwerking en het realiseren van regionale projecten, waarbij we op de diverse speerpunten met de gemeenten en overige partners toewerken naar nieuwe uitvoeringsprogramma's.

Wat heeft dat gekost?

<i>Domein Leefomgeving</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Verschil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	1.305.277	1.845.476	1.448.375	397.101
<i>Kosten werkorganisatie</i>	701.147	701.147	873.163	-172.016
Lasten	2.006.424	2.546.623	2.321.538	225.085
<i>Directe Baten</i>	-867.627	-1.307.701	-976.965	-330.736
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-1.138.797	-1.234.422	-1.242.425	8.003
Baten	-2.006.424	-2.542.123	-2.219.390	-322.733
Saldo baten en lasten	0	4.500	102.148	-97.648
Resultaat	0	4.500	102.148	-97.648

Aanpak van leegstand

Speerpunt

De regio is proeftuin voor de aanpak van leegstand en hergebruik van kantoren en winkelruimte.

Wat hebben we bereikt?

Het traject rondom de Ladder voor Duurzame Verstedelijking leidde ertoe dat alle veertien gemeenten het afgelopen jaar zijn geïnformeerd over de werking van de Ladder, dat eventuele omissies in de huidige informatievoorziening in kaart zijn gebracht en dat enkele producten zijn opgeleverd die de gemeenten kunnen gebruiken voor de verdere uitwerking van ruimtelijke laddertrajecten. Ook zijn er aanbevelingen gedaan om (sub)regionale afstemming organisatorisch vorm te geven.

Op 26 oktober stelde het Algemeen Bestuur de Actualisatie van de Kantorenstrategie vast en bood deze aan de Gedeputeerde Staten aan. Als GS de strategie aanvaardt, betekent dat dat ze passen binnen de actuele regionale visie. Daarmee voldoen deze plannen aan de eerste trede van de Ladder voor Duurzame Verstedelijking. Ook geldt bij aanvaarding, dat er een afsprakenkader is tussen provincie, regio en gemeenten in Holland Rijnland ten aanzien van plancapaciteit en fasering van kantoren per kantoorlocatie. Met de jaarlijkse kantorenmonitor volgen we de ontwikkelingen van voorraad, leegstand, oplevering nieuwbouw en transformatie.

Holland Rijnland kiest in de Actualisatie voor het voortzetten van een integrale aanpak waarbij de voorraad kwalitatief verbetert en kwantitatief vermindert. De gemeenten keken in de afgelopen periode scherp naar hun eigen kantoorplannen en schrapten of temporeerden enkele plannen. De komende jaren gaan we hiermee door.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

In 2016 is het traject rondom de Ladder voor Duurzame Verstedelijking afgerond. Daarin zijn zowel de gemeenten als provincie betrokken. De begeleiding van het traject financierden de veertien gemeenten zelf.

In de maanden februari en maart organiseerden wij drie subregionale sessies, waar de Stec Groep betrokken ambtenaren informeerde over de Ladder en het regionale traject en de behoeften inventariseerde. Uiteindelijk weken we af van het aanvankelijk plan om tot een regionale database te komen en zetten we meer in op informatievoorziening naar gemeenten en ondersteuning bij het werken met de Ladder. We werkten toe naar een zestal zogenaamde basismotiveringen op enkele ruimtelijke-economische thema's, naar een verdieping op het thema kantoren (als voorbeeld voor andere functies) en naar een zogenaamd kopstuk met adviezen en aanbevelingen vanuit Stec Groep en een ambtelijk advies. Deze producten zijn tussentijds kortgesloten en afgestemd in de begeleidingscommissie, diverse ambtelijke overleggen (AO's Ruimte, Economie en Wonen) en afgestemd met de provincie.

Het uiteindelijke resultaat van dit traject, is het volgende:

1. Basisonderbouwing bedrijven;
2. Basisonderbouwing wonen;
3. Basisonderbouwing winkels;
4. Basisonderbouwing kantoren, inclusief een verdieping kantoren (als voorbeeld van een verdieping die ook toegepast kan worden op andere basisonderbouwingen);
5. Basisonderbouwing globaal/flexibel bestemmen;
6. Een zogenaamd 'kopstuk', in de vorm van een brief aan de bestuurders van Holland Rijnland met daarin adviezen vanuit Stec Groep en een ambtelijk advies.

Op 2 november hielden we een afrondende bestuurlijke bijeenkomst in Leiden waarin we de resultaten bespraken. Tijdens het PHO op 9 november is decharge verleend

Wat heeft dat gekost?

<i>Sp. 7 - Aanpak van leegstand</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Vershil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	20.000	105.625	92.432	13.193
<i>Kosten werkorganisatie</i>	55.941	55.941	31.585	24.356
Lasten	75.941	161.566	124.017	37.549
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-75.941	-171.566	-179.569	8.003
Baten	-75.941	-171.566	-179.569	8.003
Saldo baten en lasten	0	-10.000	-55.552	45.552
Resultaat	0	-10.000	-55.552	45.552

Holland Rijnland heeft een actieve rol vervuld op de Ladder Duurzame Verstedelijking. Wel is geconstateerd dat er naast de regionale kantorenstrategie, en een bemiddelingsrol rond A4/W4, geen rol ligt voor Holland Rijnland inzake het starten van pilots/proeftuinen rond de transformatie van kantoren. Op dit onderwerp is dan ook geen inzet gepleegd.

Toegankelijke groene landschappen

Speerpunt

De regio Holland Rijnland is een aantrekkelijke groene bestemming voor inwoners en recreanten.

Wat hebben we bereikt?

Metropolitane Landschappen

Holland Rijnland ondersteunt de lobby voor (nieuwe) ontwikkelingen, zoals bij het intensiveren van het regionale vaarnetwerk zoals de doorsteek Rijn Rotte Vliet en de Drechtdoorsteek, bij de oprichting van het Nationaal Park Hollandse Duinen en bij de marketing van de erfgoedlijn Landgoederen.

LEADER

Holland Rijnland heeft in 2016 tot 2020 een sturende rol voor LEADER, een Europees programma om initiatieven te ondersteunen die bijdragen aan de versterking van het platteland. Holland Rijnland bevordert actief de samenwerking tussen ondernemers, burgers, overheden en maatschappelijke organisaties om te komen tot aansprekende en innovatieve projecten op het gebied van de circulaire economie en de gezondheid van mens en leefomgeving.

Fietsknooppunten

De bestaande fietsknooppuntennetwerken zijn in 2015 kritisch door gemeenten en regio bekeken. Een uitbreiding van het aantal kilometers bleek wenselijk. Voor de bebording lag de nadruk op de toepassing van duurzaam materiaal. De uitbreiding van het aantal kilometers en de daarbij behorende

borden en informatiepanelen, werd in 2016 afgerond. Met de uitbreiding van het aantal kilometers ontstond er een fietsknooppuntennetwerk van 660 kilometer fietsroute, 2300 routebordjes en 220 informatiepanelen verdeeld over het Groene Hart en de Bollenstreek. De knooppuntenbordjes zijn uitgevoerd in Trespa, een voor hergebruik geschikt materiaal. Het landelijk fietsberaad stelt de informatie over het aangepaste netwerk beschikbaar via de fietsknooppuntennetwerk-app. Ook de leveranciers van fietskaarten verwerken de nieuwe fietsroutes.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Metropolitane Landschappen

In 2016 zorgde Holland Rijnland voor de afstemming tussen de clusters of landschapstafels en de ondersteuning bij de ontwikkeling van de Metropolitane Landschappen. Het resultaat was een financiële bijdrage van circa 4 miljoen voor de landschapstafels uit het fonds van de provinciale Beleidsvisie Groen. Holland Rijnland bood verder een platform voor overleg en kennis uitwisseling over de Metropolitane landschappen, zoals het organiseren van het themacafé Groen en deelname aan de Regiegroep Holland Rijnland.

Daarnaast ondersteunt Holland Rijnland de Stichting Landschapsfonds Holland Rijnland en de Vereniging Vrijtijdslandschappen bij het uitvoeren van hun werkzaamheden, met name bij het stimuleren van de particuliere initiatieven in het groen.

Voor het Regionale Investeringsprogramma Zuidelijke Randstad, droeg Holland Rijnland drie projecten aan. Dit waren de projecten: Hollands Utrechts Plassengebied/Blueport, Groenstructuur Holland Rijnland en Hart van groen blauw netwerk Holland Rijnland/Singelpark Leiden. Hierbij werken we samen met de Metropoolregio Rotterdam Den Haag, Regio Midden Holland, provincie en ondernemers.

LEADER

Door de inzet van Holland Rijnland kwam een extra subsidie van ruim €36.000,- beschikbaar van de provincie voor de kwartiermaker voor LEADER. Door toedoen van Holland Rijnland stelde Europa circa €1,6 miljoen en de provincie circa 8 ton tot en met 2020 beschikbaar. In combinatie met een bijdrage van de gemeenten, Holland Rijnland, Waterschappen en de private sector bedraagt het totale investeringsbedrag tot 2020 circa €6,4 miljoen. Daarnaast richtte Holland Rijnland de Lokale Actie Groep (LAG) op en stelde, van half december tot en met januari 2017, de eerste tender open voor het indienen van projecten.

Themacafé

Holland Rijnland organiseerde een themacafé Groen, waarin de onderwerpen Groenprogramma, LEADER, Vrije tijdslandschappen en het Landschapsfonds aan de orde kwamen. Zo'n veertig belangstellenden bezochten het themacafé werd en dat leverde zes gouden ideeën op. Drie van deze ideeën waren dermate concreet, dat Holland Rijnland ze indiende als LEADER-project.

Ambtelijk Overleg natuur, landschap en recreatie en het Portefeuillehoudersoverleg Leefomgeving
Holland Rijnland biedt een platform voor overleg en kennisuitwisseling. Holland Rijnland organiseert het Ambtelijk Overleg natuur, landschap en recreatie, dat als voorbereiding dient voor het portefeuillehoudersoverleg Leefomgeving. In dit overleg wisselen de vakambtenaren van de gemeenten, provincie en hoogheemraadschap tevens kennis uit over onderwerpen, die betrekking

hebben op natuur, landschap en recreatie, (AO NLR) die de schaal van de landschapstafels overstijgen. Hierbij komen onderwerpen aan bod zoals het regionale Groenprogramma, het Hollands-Utrechts Plassengebied, de recreatieve hoofdwaterstructuur, het nationaal park Hollandse Duinen en het Regionale Investeringsprogramma Zuidelijke Randstad. In 2016 kwam het Ambtelijk Overleg NLR vier maal bijeen.

Fietsknooppunten

Voor de uitbreiding van het fietsknooppuntennetwerk is een aanbestedingsprocedure gevolgd, begeleid door SP71. Voor de toepassing van bio based materiaal voor de borden wonnen we advies in bij PIANOo. Dit advies telde mee bij de beoordeling van de offertes. Na het verlenen van de opdracht aan de firma Folkersma, begeleidde Holland Rijnland de opdracht en communiceerde hierover met gemeenten op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau. Ook werd het fietsberaad informatief bij dit project betrokken.

Wat heeft dat gekost?

<i>Sp. 8 - Toegankelijke groene landschappen</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Verschil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	20.000	20.000	84.806	-64.806
<i>Kosten werkorganisatie</i>	102.559	102.559	152.221	-49.662
Lasten	122.559	122.559	237.027	-114.468
<i>Directe Baten</i>	0	0	-92.256	92.256
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-122.559	-122.559	-122.559	
Baten	-122.559	-122.559	-214.815	92.256
Saldo baten en lasten	0	0	22.212	-22.212
Resultaat	0	0	22.212	-22.212

De lasten en baten zijn hoger door het project LEADER. Omdat het hier gaat om een provinciale subsidie vallen de baten en lasten buiten de reguliere begroting.

Beter benutten regionaal mobiliteitsnetwerk

Speerpunt

Beter benutten regionaal mobiliteitsnetwerk.

Wat hebben we bereikt?

In 2016 startte Holland Rijnland met het opstellen van een rapportage Trends en Knelpunten, op weg naar een regionale mobiliteitsagenda. Hiervoor maakten we een analyse van bestaande visies en documenten en brachten (landelijke) trends in kaart. Een combinatie van beide leidde tot een nieuwe mobiliteitsagenda voor de regio. Enkele voorbeelden van projecten waar we de komende

periode aandacht aan schenken, zijn: doorsnijdingen van autowegen met water (zoals de N207 met de Ringvaart Haarlemmermeer), openbaar vervoer- en spoorverbindingen (spoorverbinding Leiden-Utrecht) en aansluitingen op het hoofdwegenet (de N11-corridor).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Gedurende het traject, waarbij de rapportage voor dit onderwerp werd opgesteld, voerde het ingehuurd bureau RHDHV een documentenanalyse uit. Daarnaast organiseerde het bureau diverse interactieve sessies ook met diverse externe partijen zoals het bedrijfsleven, aangrenzende regio's en cetera.

Holland Rijnland inventariseerde welke projecten er momenteel lopen, waar er knelpunten zijn en waar in de nabije toekomst nog regionale inzet nodig is. Deze analyse ronden we eind 2016 af. Begin 2017 wordt samen met betrokkenen en trekkers de uitwerking gestart naar een uitvoeringsprogramma met een concreet handelingsperspectief.

Wat heeft dat gekost?

Sp. 9 - Beter benutten mobiliteitsnetwerk	Begroting 2016	Begroting 2016 na wijziging	Jaarrekening 2016	Vershil jaarrekening - begroting na wijziging
<i>Directe kosten</i>	50.000	50.000	22.603	27.397
<i>Kosten werkorganisatie</i>	97.897	97.897	106.467	-8.570
Lasten	147.897	147.897	129.070	18.827
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-147.897	-147.897	-147.897	0
Baten	-147.897	-147.897	-147.897	0
Saldo baten en lasten	0	0	-18.827	18.827
Resultaat	0	0	-18.827	18.827

Lopende zaken leefomgeving

Verkeer en vervoer

Wat hebben we bereikt?

Infrastructurele RIF projecten

De uitvoering van de RijnlandRoute loopt volgens planning. Eind 2016 (voorlopige gunning)/begin 2017 (definitieve gunning) besteedde de provincie het tracé tussen de A4 en Knoop Leiden-West aan.

In het Programma Onsluiting Greenport Duin- en Bollenstreek zijn de verschillende projecten verder uitgewerkt. Voor de Nagelbrug is een definitief ontwerp gemaakt en zijn de werkzaamheden gestart. Voor de Duinpolderweg ronden we in 2016 de probleemanalyse af, stelden we een brede adviesgroep in die advies uitbracht en maakten we een keuze gemaakt voor de zeven alternatieven die worden onderzocht in de MER. In de HOV-corridor Noordwijk-Schiphol zijn diverse maatregelen

uitgevoerd in de gemeenten Noordwijk, Teylingen en Lisse. Voor de oeververbinding tussen Lisse en de Haarlemmermeer is de lage brug als voorkeursvariant gekozen en verder uitgewerkt. De Noord-Hollandse partijen startten eind 2016 met de eerste verkenning naar mogelijke tracés en maatregelen op het Noord-Hollands grondgebied.

In het HOV-netwerk Zuid-Holland Noord zijn de diverse corridors verder uitgewerkt. Voor de HOV-lijn 400 Zoetermeer - Leiden is een evaluatie uitgevoerd, waaruit blijkt dat de lijn zeer succesvol is. Voor de HOV-corridor Leiden-Leiderdorp is een voorlopig ontwerp gemaakt van maatregelen en haltes. De provincie sloot met beide gemeenten samenwerkingsovereenkomsten over de uitvoering van werkzaamheden. Voor de HOV-corridor Leiden-Katwijk-Noordwijk voerden gemeenten en provincie diverse onderzoeken uit naar benodigde maatregelen, tracés en R-net waardigheid. Voor de Knoop Leiden-West is een integraal ontwerp gemaakt in samenhang met de Rijnlandroute en (snel)fietsroutes.

Collectief Vraagafhankelijk Vervoer

Na een besluit van het Dagelijks Bestuur om dit vervoer wederom regionaal aan te besteden, doorliepen we een aanbestedingstraject. Verschillende bedrijven dienden een offerte in voor de uitvoering van het CVV. Na een beoordeling hiervan beoordeelden we De Vier Gewesten als economisch meest voordelige inschrijver.

In 2016 zijn er 330.227 ritten verreden. Bijna 8% van de 376.323 reizigers was rolstoelgebruiker. Naar aanleiding van al deze ritten, werden 139 klachten ingediend waarvan het merendeel (63) betrekking had op te laat opgehaald worden of aankomen.

Brede Doel Uitkering(BDU)

In 2016 verdeelde de regio €2,8 miljoen over regionale infrastructuurprojecten en over Duurzaam Veilig-projecten. Holland Rijnland diende deze verdeling in bij de Provincie, nadat het PHO Leefomgeving positief adviseerde aan het Dagelijks Bestuur. Twee gesubsidieerde projecten zijn: de aanleg van twee keer twee rijstroken op de ongelijkvloerse kruising N11 en de herinrichting van HOV-corridors in de Leidse Binnenstad. Met ingang van 2016 verving de Subsidieregeling Mobiliteit de subsidieregeling BDU.

Verkeersveiligheid

In 2016 voerden we verschillende projecten uit van het Actieprogramma 2014-2016. Een aantal voorbeelden daarvan zijn:

- De ondersteuning van landelijke campagnes over Voorlichting en Handhaving, bijvoorbeeld door het wisselen van vijf maal 285 campagneborden langs de wegen. Ook had de campagne fietsverlichting, want het aantal deelnemende rijwielhandelaren groeide;
- Verkeerseducatie door regionale verkeerleerkracht. 156 Lagere scholen, verspreid over de hele regio, namen deel aan de projecten;
- In het kader van Beginnende Bestuurders organiseerden we in Alphen aan den Rijn, Leiderdorp, Oegstgeest en Noordwijkerhout praktijkdagen voor jonge autorijders;
- Voor ouderen organiseerden we rijvaardigheids- en opfriscursussen;
- In diverse gemeenten pakten we integraal de verbetering aan van de verkeersveiligheid van schoolomgevingen;

- In Alphen aan den Rijn vond, onder leiding van ROV, een bijeenkomst plaats over verkeersveiligheid.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Infrastructurele RIF projecten

De uitvoering van de RijnlandRoute ligt bij provincie en Rijkswaterstaat. De betrokken gemeenten en Holland Rijnland zijn wel vertegenwoordigd in de Directieraad en de Stuurgroep. Holland Rijnland houdt vinger aan de pols en ziet toe of de uitvoering conform de afspraken is uit de Financieringsovereenkomst met de provincie.

Voor de Duinpolderweg levert Holland Rijnland input aan het traject in projectgroep, MT en Stuurgroep. Dat betreft inhoudelijke informatie over het gebied en meedenken over het proces.

Voor de verschillende HOV-corridors geeft Holland Rijnland input over de inhoud en het proces in de projectgroepen, MT's en Stuurgroepen. Holland Rijnland houdt in de gaten of afspraken in verschillende bestuursovereenkomsten worden nagekomen. Daarnaast waakt Holland Rijnland over de samenhang van de verschillende projecten. Voor de Knoop Leiden-West bijvoorbeeld drong Holland Rijnland er op aan om een integraal ontwerp uit te werken, waarin het ontwerp van de Rijnlandroute, het HOV-tracé Leiden-Katwijk en de snelfietsroute Leiden-Katwijk integraal zijn opgenomen.

Laura van Klink, Public Affairs VNO-NCW Rijnland

'Stevigere rol voor Holland Rijnland'

Lobbyen en belangen behartigen voor het regionale bedrijfsleven; Laura van Klink is vanuit haar functie Public Affairs binnen VNO-NCW Rijnland hier dagelijks op actief. 'Ondernemen, dat hoef je de bedrijven in de regio niet te leren', benadrukt Van Klink. 'Wij zetten ons vooral in voor gunstige randvoorwaarden. Denk hierbij aan voldoende ruimte voor bedrijven om zich te ontwikkelen, een goede bereikbaarheid voor klanten en medewerkers, een soepele aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt en minder belemmerende wet- en regelgeving. Op deze onderwerpen lopen we regelmatig gelijk op met Holland Rijnland. We hebben ook twee keer per jaar bestuurlijk overleg. Afgelopen jaar werkten we onder andere gezamenlijk aan de Rijnlandroute en de noordelijke ontsluiting van de Greenport Duin- en Bollenstreek, ook wel de Duinpolderweg genoemd. Als VNO-NCW Bedrijfsleven Rijnland zijn we blij met een partner als Holland Rijnland. Juist omdat veel van de thema's waarop wij ons concentreren niet een lokale maar regionale aanpak vereisen. De reorganisatie binnen Holland Rijnland leidde er toe dat de inzet op verschillende onderwerpen werd afgeslankt. Dat vonden wij jammer. We zouden graag een steviger rol zien van Holland Rijnland op onderwerpen die betrekking hebben op de randvoorwaarden. Zeker ook als lobbyorganisatie naar de provincie en andere overheden, is de rol van Holland Rijnland van grote waarde.'

Collectief Vraagafhankelijk Vervoer (CVV)

In 2016 vond de aanbesteding plaats van het Collectief Vraagafhankelijk Vervoer (Regiotaxi Holland Rijnland). Eind 2016 liep de contractperiode van dit vervoer af.

Na de beoordeling van de offertes voor het CVV, doorliepen we een implementatietraject waarbij Holland Rijnland er op toezag dat De Vier Gewesten de eisen uit het bestek ook daadwerkelijk zouden realiseren.

Naast de aanbesteding voor een nieuwe contractperiode CVV, nam Holland Rijnland ook deel aan een provinciaal project dat onderzocht of reizigers uit het doelgroepenvervoer gebruik kunnen maken van het reguliere Openbaar Vervoer.

Gedurende het project over de migratie van reizigers in het doelgroepenvervoer naar het OV onderhield Holland Rijnland contacten met gemeenten (zowel ambtelijk als bestuurlijk) over dit onderwerp. Hierbij keken we of er in de regio gemeenten belangstelling hebben om een pilot uit te voeren. Zowel met Leiden/Leiderdorp als met Nieuwkoop voerden we regelmatig verkennende gesprekken. Dit heeft leidde echter nog niet tot een concreet idee voor een pilot.

Verkeersveiligheid

Holland Rijnland faciliteert activiteiten op het terrein van verkeersveiligheid en laat deze uitvoeren. De regio onderhoudt hiervoor de contacten met de provincie, de andere regio's en de regiogemeenten en initieert waar nodig onderlinge afstemming. De aanvraag en afhandeling van de BDU-subsidiëring voor lokale verkeersveiligheidsprojecten verzorgden wij wederom. Holland Rijnland diende in september ook een subsidieaanvraag van €2,2 miljoen in bij de provincie voor de jaren 2017-2019. Deze subsidie is inmiddels beschikbaar gesteld.

Ruimtelijke ordening

Wat hebben we bereikt?

In het voorjaar en najaar organiseerden we een Bestuurlijke Tafel Ruimte, waarin gemeenten, provincie en hoogheemraadschap spraken over regionale ontwikkelingen. Deze tafel breidde we uit met Economie en Wonen.

Daarnaast vonden de reguliere bestuurlijke tafels PHO Leefomgeving (tijdens de regiomiddag) plaatsen het Ambtelijke Overleg Ruimte en Economie. Ambtelijk was er afstemming over het traject NOA-NOVI (Nationale omgevingsagenda en Nationale omgevingsvisie) en andere regionale ruimtelijke trajecten. Daarin legden we de relatie met regionale ruimtelijke trajecten, zoals Hart van Holland.

Het regionale traject rondom de Ladder voor Duurzame Verstedelijking is afgerond. Het effect van het laddertraject was dat alle gemeenten het afgelopen jaar geïnformeerd zijn over de werking van de ladder voor duurzame verstedelijking. De witte vlekken brachten we in kaart en we leverden ook enkele producten op (zoals basisonderbouwingen bedrijven, woningen, winkels, kantoren en flexibel bestemmen). Deze kunnen de gemeenten gebruiken voor de verdere uitwerking van laddertrajecten. Ook deden we aanbevelingen om (sub)regionale afstemming organisatorisch vorm te geven.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Vanuit de platformrol van Holland Rijnland organiseerden we diverse ambtelijke en bestuurlijke bijeenkomsten. Afstemming vond plaats tussen diverse ruimtelijke ontwikkelingsplannen, zoals de locatie Valkenburg.

Regionaal groenprogramma

Wat hebben we bereikt?

De uitvoering van het Regionaal Groenprogramma van Holland Rijnland gaat onverminderd door. In 2016 was dit programma halverwege de tienjarige looptijd. Van de beschikbare €20 miljoen, is nu €10 miljoen toegezegd aan 77 projecten. Langs diverse regionale wegen zijn bloemrijke bermen aangelegd. Er kan worden gefietst of gewandeld op één van de vele nieuwe wandel- of fietspaden (totaal 170 km). In totaal realiseerde de regio circa 660 hectare en 120 kilometer groen voor ecologische en recreatieve doeleinden. Tevens zijn op diverse locaties in de regio plekken opgeleverd voor recreatie of welke dienen als startpunt voor mooie tochten door de regio. Aan de kust is op diverse locaties gewerkt om het duingebied en de kustlijn toegankelijker en aantrekkelijker te maken. Zoals toegezegd, voerden we halverwege de looptijd van het groenprogramma, een tussenevaluatie uit. De conclusie hieruit is dat het programma beantwoordt aan de doelstellingen en effectief is. Het programma levert een belangrijke bijdrage aan het ontwikkelen van groen en recreatie in de regio.

In 2016 kwamen grote projecten als het park Matilo in Leiden en het Burgemeester Berkhoutpark in Voorschoten gereed. Een belangrijk speerpunt hierbij is om de samenwerking met ondernemers meer vorm te geven. Met de vereniging Vrije Tijdslandschappen komen diverse projecten van de grond, zoals de rondvaart bij het Geertje in Zoeterwoude en recreatie bij Boerderij Buiten Verwachting in Hoogmade.

Waterrecreatie krijgt een steeds prominentere rol. Het groenprogramma levert hiermee een bijdrage aan de ontwikkeling van het Hollands-Utrechts plassengebied als recreatief en toeristisch speerpunt. In 2016 zijn steigers gerealiseerd aan de Haarlemmertrekvaart en bij het gemeentehuis in Hillegom.

Hollandse Duinen is geselecteerd als nationaal park. Het groenprogramma draagt bij aan het toegankelijker maken van het park door de realisatie van fiets- en wandelroutes. In 2016 realiseerden we Toeristische Overstappunten in Lisse en Voorschoten. Van hieruit kunnen wandelaars en fietsers het duingebied betreden.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Holland Rijnland vervulde een ondersteunende rol in de uitvoering van het Regionale groenprogramma. Holland Rijnland droeg bij aan de totstandkoming van de Uitvoeringsovereenkomsten per cluster, waarin de projecten opgenomen zijn, en zorgde voor de financiële afhandeling. Deze afhandeling betrof de verantwoording van de bijdrage uit het Regionaal Investeringsfonds.

Holland Rijnland voerde de tussenevaluatie van het groenprogramma uit. Deze tussenevaluatie bespraken we in het Dagelijks bestuur, het Algemeen bestuur en het portefeuillehoudersoverleg Leefomgeving. Dit resulteerde in enkele aanbevelingen die we verder uitwerken, zoals een betere aansluiting van de voorwaarden van Holland Rijnland en de provincie Zuid-Holland voor de verantwoording van projecten.

De resultaten van de tussenevaluatie vatten we samen in een factsheet, die breed verspreid is binnen Holland Rijnland.

Wonen

Wat hebben we bereikt?

In 2016 boekten we met betrekking tot de woonruimteverdeling de volgende resultaten:

- De Huisvestingsverordening is in 2016 gewijzigd;
- De taken uit de verordening zijn uitgevoerd, waaronder de urgentieverlening en het volgen van de resultaten van de woningtoewijzing. Rapportages van Woningnet bespraken we in de beleidscommissie wonen en het ambtelijk overleg wonen op het punt van de slaagkansen voor de diverse groepen woningzoekenden;
- Urgentieregeling: in 2016 zijn 327 aanvragen voor urgentie ingediend. 146 werden toegewezen, 135 afgewezen. 16 aanvragen werden ingetrokken en 30 aanvragen liepen nog op 31 december 2016;
- Contingentregeling: 169 woningen werden beschikbaar gesteld in het kader van de huisvesting van bijzondere doelgroepen. Er werden uitvoeringsafspraken gemaakt over de begeleiding cliënten contingent regeling bijzondere doelgroepen;
- De cijfers over 2016 van Woningnet (het woonruimte-verdeelsysteem in de regio Holland Rijnland) zijn op het moment van het opstellen van dit jaarverslag nog niet bekend. Deze publiceren we halverwege 2017;
- Beleidscommissie woonruimteverdeling: een DB-lid van Holland Rijnland is voorzitter van de Beleidscommissie. Holland Rijnland voert het secretariaat. In de beleidscommissie zijn gemeenten, woningcorporaties en huurders vertegenwoordigd. De beleidscommissie kwam in 2016 drie maal bijeen. Besproken zijn: wijziging Huisvestingsverordening, beoordeling uitvoering woonruimteverdeling, rapportage Woningnet 1^e helft 2016, rapportagewijzigingen in Woningwet in 2016, vorming woningmarktregio Holland Rijnland, contingent-regeling 2017, en woonmonitor en trendanalyse Holland Rijnland.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Woningmarktregio Holland Rijnland: gemeenten konden in het kader van de nieuwe Woningwet 2015 vóór 1 juli 2016 bij de minister een verzoek indienen tot de vorming van één woningmarktregio. Met de vorming van woningmarktregio's, is het kerngebied bepaald waarbinnen corporaties mogen investeren in nieuwbouw en de aankoop van sociale huurwoningen. Holland Rijnland trad namens de veertien gemeenten in contact met het Rijk en de woningcorporaties als penvoerder en begeleidde de vorming van woningmarktregio Holland Rijnland.

Vaststellen planlijst woningbouw: Holland Rijnland werd in 2016 als platform ingezet voor het opstellen van een regionale planlijst woningbouwprojecten. Na vaststelling door het DB Holland Rijnland, dienden we de planlijst bij de provincie in. De lijst, met een onderscheid in direct uitvoerbare plannen en reserveplannen, stemden we af op de woningbehoefte. De lijst is ook afgestemd op het Afwegingskader, zoals opgenomen in de Regionale Woonagenda 2014.

Actualisatie regionale woonagenda: de actualisatie is geen basistaak van Holland Rijnland. Op verzoek van de gemeenten coördineert Holland Rijnland de totstandkoming van de actualisatie regionale woonagenda 2017. Gemeenten zorgen voor de bemensing en de inhoud. De gemeente Katwijk is de inhoudelijk trekker van deze actualisatie. In 2016 startte het proces voor de actualisatie.

In november gingen de portefeuillehouders wonen akkoord met de aanpak en het benodigd budget, inclusief bekostiging van de uren van Holland Rijnland. In 2017 ronden we de actualisatie regionale woonagenda 2017 af.

POHO: Holland Rijnland is, namens de veertien gemeenten, bestuurlijk vertegenwoordigd in het Portefeuillehoudersoverleg (POHO) Wonen en Verstedelijking Zuidelijke Randstad en de ambtelijke voorbereiding hierop. De provincie trekt dit POHO. Onderwerpen waren onder andere de regionale woonvisies, de vorming woningmarktregio's, de huisvesting van statushouders en arbeidsmigranten, de verstedelijkingsagenda en de City Deal, de actualisering Visie Ruimte en Mobiliteit. Het overleg is ambtelijk door Holland Rijnland voorbereid. City Deal: als vierde regio heeft Holland Rijnland door middel van een adhesiebetuiging van het Dagelijks Bestuur de City Deal onderschreven. De regio spant zich in om haar kennis, waar nodig, hiervoor beschikbaar te stellen en de verworven kennis in haar netwerk te delen. Binnen Holland Rijnland zijn de gemeenten Leiden en Alphen aan den Rijn bezig met een pilot rond gebiedsontwikkeling in respectievelijk Lammenschans en Rijnhaven-Oost. Holland Rijnland wil met de adhesiebetuiging bijdragen aan de verspreiding van de kennis en ervaring met de versnelling van de transformatie van binnenstedelijke locaties door het opheffen van belemmeringen en beperkingen.

AO Wonen: in 2016 kwam het Ambtelijk Overleg wonen zesmaal bijeen. Holland Rijnland vervulde de rollen van voorzitter en secretaris. Vanaf 2017 moet het voorzitterschap door gemeenten ingevuld worden. Hiervoor zijn geen uren opgenomen in de begroting van Holland Rijnland.

PHO: Wonen maakt onderdeel uit van het portefeuillehouderoverleg Leefomgeving, dat in 2016 vier maal bijeenkwam. Geagendeerde onderwerpen waren: 1^e wijziging Huisvestingsverordening Holland Rijnland 2015, verstedelijkingsstrategie Zuidelijke Randstad, adhesiebetuiging City Deal, planlijst woningbouwprojecten 2016, jaarverslag 2015 regionale urgentiecommissie, knelpunten huisvesting statushouders, opheffen geheimhouding planlijsten woningbouwprogramma's gemeenten, procesvoorstel actualisatie regionale woonagenda 2017-2020 en afronding regionale aanpak Ladder voor duurzame verstedelijking. Holland Rijnland verzorgt de agendering en het secretariaat van het PHO.

Wat heeft dat gekost?

<i>Lopende zaken Leefomgeving</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Verschil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	1.215.277	1.669.851	1.248.534	421.317
<i>Kosten werkorganisatie</i>	444.750	444.750	582.890	-138.140
Lasten	1.660.027	2.114.601	1.831.424	283.177
<i>Directe Baten</i>	-867.627	-1.307.701	-884.709	-422.992
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-792.400	-792.400	-792.400	0
Baten	-1.660.027	-2.100.101	-1.677.109	-422.992
Saldo baten en lasten	0	14.500	154.315	-139.815
Resultaat	0	14.500	154.315	-139.815

De bijdrage RPV is bij de Turap dubbel begroot, zowel in baten als in lasten voor een bedrag van €422.000. Per saldo maakt dat geen verschil maar het verklaart wel het verschil tussen aan directe kosten en baten tussen de begroting na wijziging en de Turap.

Daarnaast is er per saldo is bijna €140.000 meer uitgegeven dan begroot. Voor het Collectief Vraagafhankelijk Vervoer gaat het om de extra uren die gemaakt zijn in verband met de implementatie van de nieuwe contractperiode.

In het kader van platform wonen (beleid) zijn meer uren gerealiseerd dan geraamd. Dit hangt ondermeer samen met de opstart van de regionale woonagenda, de contingentenregeling, de implementatie van de woningmarktregio en het vaststellen van de planlijsten woningbouw.

Voor de uitvoering woonruimteverdeling zijn meer uren gemaakt, omdat de zaken steeds complexer worden. Ze vragen meer overleg, ook met externen (advocaten). Daarnaast is de kwaliteit van het jaarverslag verbeterd door de inzet van een kwaliteitscoördinator / gegevensanalist.

2.1.4 Netwerkorganisatie

Het domein Netwerkorganisatie is ondersteunend aan de inhoudelijke domeinen. Feitelijk zijn dit de randvoorwaarden die nodig zijn om een ambitie te verwezenlijken of een concreet project te realiseren. Lobby en belangenbehartiging gebeuren immers altijd op inhoud. Daarnaast moet een opgave eerst geconcretiseerd zijn naar een project als je er een subsidie voor wil aanvragen. Een van de belangrijkste punten hierin is de relatie met andere partijen. Regionale samenwerking in een flexibele netwerkvorm vraagt om het delen van informatie door alle partners. Het draait om het scherpstellen van belangen en het vinden van de gemeenschappelijke deler daarin.

Het afgelopen jaar zette Holland Rijnland hier actief op in. Een deel van de benodigde randvoorwaarden zijn gerealiseerd. Denk hierbij aan onze themacafés, het Cofinancieringsfonds of de digitale ontmoetingsplek. De komende jaren dienen zowel Holland Rijnland als de deelnemende gemeenten hier nog wel actief op in te zetten. Deze nieuwe rol vraagt een andere stijl van houding en gedrag. Centraal staan openheid, communicatie en verbinding zoeken. Samen werken we hieraan verder.

Wat heeft dat gekost?

<i>Domein Netwerkmanagement</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Vershil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	443.500	428.500	92.953	335.547
<i>Kosten werkorganisatie</i>	302.082	269.115	218.231	50.884
Lasten	745.582	697.615	311.184	386.431
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-745.582	-745.582	-745.582	0
Baten	-745.582	-745.582	-745.582	0
Saldo baten en lasten	0	-47.967	-434.398	386.431
Resultaat	0	-47.967	-434.398	386.431

Verwerven subsidies

Speerpunt

De organisatie Holland Rijnland ondersteunt de gemeenten bij het verwerven van subsidies voor regionale projecten.

Wat hebben we bereikt?

In 2016 zijn een aantal lobbytrajecten gevoerd, onder meer:

- Behoud groenonderwijs: onderwerp op de agenda van de Kamercommissie;
- Bijdrage opzet en lobby Nationaal Park Hollandse Duinen: €300.000 rijksbijdrage;

- Regionale Investeringsagenda: vijf regionale projecten op de agenda en actieve bijdrage regio; onder meer onderzoek start van het Rijn-Rotte-Vliet project;
- Instrumentation for Space: initiatief, financiering en lobby voor een space-gerelateerde MBO-vakopleiding. Bijdrage regio €100.000, €1.000.000 bijdrage bedrijfsleven, €500.000 rijksbijdrage na geslaagde lobby > totaal €1.600.000;
- Daarnaast zijn er diverse adhesiebetuigingen uitgegaan, bijvoorbeeld ten behoeve van de aanleg van een supergeleidekabel en in het kader van het groenprogramma (LEADER, etc.).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten onder 'netwerkorganisatie' zijn voornamelijk faciliterend aan de inhoudelijke speerpunten uit de Inhoudelijke Agenda. Subsidiewerving en lobby gebeuren op basis van inhoud en concrete projecten. Nu er meer concretisering ontstaat in de actie- en uitvoeringsprogramma's kunnen we meer focussen op het voeren van lobby. In 2017 wordt dit actief vertaald naar een lobby-agenda. We verwachten deze rol dan nog sterker te kunnen invullen, mede ondersteund door het Cofinancieringsfonds dat in 2016 is opgericht. Verder is Holland Rijnland geabonneerd op een subsidiedatabase. Aan de hand van concrete projecten wordt gekeken naar subsidiemogelijkheden. Door deze subsidiedatabase was het niet nodig om zelf veel tijd te steken in het inzichtelijk maken van het subsidielandschap. Dit leverde daardoor fors minder ureninzet op dit dossier. Aan de hand van projecten uit de speerpunten, maar ook projecten van de individuele gemeenten, kijken we welke regelingen mogelijk interessant zijn. Dit vraagt echter om een concrete agenda.

Wat heeft dat gekost?

<i>Strategische organisatie: subsidieverwerving</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Verschil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	0	0	2.118	-2.118
<i>Kosten werkorganisatie</i>	130.529	130.529	16.360	114.169
Lasten	130.529	130.529	18.478	112.051
<i>Directe Baten</i>	0	0	0	0
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-130.529	-130.529	-130.529	0
Baten	-130.529	-130.529	-130.529	0
Saldo baten en lasten	0	0	-112.051	112.051
Resultaat	0	0	-112.051	112.051

Door de aanschaf van een subsidietool waren minder uren nodig voor het inzichtelijk maken van het subsidielandschap.

Strategische verkenningen

Speerpunt

De organisatie Holland Rijnland voorziet onze gemeenten van strategische verkenningen.

Wat hebben we bereikt?

De verkenningen lagen in 2016 primair in het verder uitwerken en concretiseren van de Inhoudelijke Agenda 2016. Hierbij hoort ook het ontwikkelen van een monitor en een koppeling tussen financiën en inhoud in de P&C-cyclus. Daarin zijn onderwerpen zoals de energietransitie nieuw voor de regio. Ook is de Regionale Investeringsstrategie een nieuw onderwerp dat met de Roadmap Next Ecomy mogelijk tot nieuwe opgaven leidt. Hierbij valt te denken aan Big Data en het daartoe benodigde datanetwerk. Dit wordt in 2017 nader uitgewerkt.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

We werkten aan de doorontwikkeling van de inhoudelijke speerpunten van de Inhoudelijke Agenda 2016-2020 met de gemeenten en andere partners. Hierbij maakten we duidelijker wat de rol van Holland Rijnland is en wat niet. De speerpunten zijn of worden vertaald naar concrete actieprogramma's, bijvoorbeeld energie en werkagenda Jeugd. De remmende factor hierin is de beschikbare capaciteit, zowel vanuit de regio als de gemeenten. De regio is namelijk procesregisseur, terwijl de inhoudelijke capaciteit uit de gemeenten dient te komen.

Wat heeft dat gekost?

<i>Strategische organisatie: strategische verkenning</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Vershil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Kosten werkorganisatie</i>	32.632	32.632	42.394	-9.762
Lasten	32.632	32.632	42.394	-9.762
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-32.632	-32.632	-32.632	0
Baten	-32.632	-32.632	-32.632	0
Saldo baten en lasten	0	0	9.762	-9.762
Resultaat	0	0	9.762	-9.762

Kennis delen

Speerpunt

De organisatie Holland Rijnland deelt uitbundig kennis met de gemeenten.

Wat hebben we bereikt?

Veelvuldig haalde Holland Rijnland in positieve zin de media. Te denken valt aan onderwerpen als: Cofinancieringsfonds, Instrumentation for Space, groenprogramma, energie, Shared Responsibility, bestrijding Vroegtijdig Schoolverlaten, jaarcijfers RBL, woonruimteverdeling, etc.

We richtten een nieuwe website in, waarmee we actiever persberichten en ander nieuws communiceren.

Ook zetten we een digitale ontmoetingsplek op voor regionaal betrokken ambtenaren (PLEK). Op onderdelen zoals energie en jeugd wordt hier al actief gebruik van gemaakt. Komende periode rollen we dit verder uit naar het ruimtelijk-economisch domein. Op deze wijze kunnen we actiever voor en na overleggen afstemmen met de betrokken ambtenaren. Hier dient nog wel fors op te worden ingezet, ook in het handelen door zowel de regio als gemeenten.

Er zijn in 2016 vier themacafés georganiseerd, te weten: Energie, Jeugd, SMART en Groen. Voor 2017 zijn er al weer acht gepland, onder andere Wachtlijsten Jeugdhulp, Energie, Greenports/ biobased).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

In 2016 is veel geïnitieerd, maar zijn we ook tot de conclusie gekomen dat nog niet alles goed gaat. Het opzetten van een flexibele netwerkorganisatie met veel partners vraagt ook om intensief contact met deze partners. Sommige van deze samenwerkingen zijn nieuw en vragen veel inzet op de relatie. Daarnaast vraagt de veelheid van overlegtafels om veel communicatie, zodat we weten wie waar welk signaal afgeeft. Zowel intern als extern is dit een onderwerp waar we ons samen met de gemeenten op willen doorontwikkelen.

Wat heeft dat gekost?

<i>Strategische organisatie: kennisdeling</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Verschil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	70.000	70.000	81.409	-11.409
<i>Kosten werkorganisatie</i>	46.618	46.618	33.997	12.621
Lasten	116.618	116.618	115.406	1.212
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-116.618	-116.618	-116.618	0
Baten	-116.618	-116.618	-116.618	0
Saldo baten en lasten	0	0	-1.212	1.212
Resultaat	0	0	-1.212	1.212

Lopende zaken netwerkorganisatie

Holland Rijnland onderhoudt het netwerk met alle samenwerkende overheidspartners, zowel aan de zuidzijde van de regio (o.m. Netwerk Zuidelijke Randstad, Provincie Zuid-Holland, Innovation Quarter, Economische Programmaraad Zuidvleugel, Metropoolregio Rotterdam Den Haag, Midden – Holland, Drechtsteden) als aan de noordzijde (Haarlemmermeer, Provincie Noord – Holland, Metropoolregio Amsterdam). Daarnaast is er extra ingezet om ook de relatie richting Utrecht te versterken, zowel met de provincie Utrecht als met de U10-samenwerking. Daarbij sluiten we zoveel mogelijk aan bij bestaande tafels.

Onze inzet daarbij, is het inbrengen van onze speerpunten en daaruit voortkomende projecten. Daarnaast brengen we interessante signalen uit deze tafels weer terug naar onze gemeenten.

Cofinanciering

Wat hebben we bereikt?

In 2016 is de beheerverordening Cofinanciering vastgesteld en in werking getreden. Hiermee leggen we de basis voor het Fonds en kunnen we interessante, kansrijke initiatieven die passen in het gestelde kader verder oppakken en uitwerken in businesscases. Het eerste succes hierin is “Instrumentation for Space”, waarmee bijdragen zijn geleverd aan de speerpunten Space en Ontwikkelkansen voor jongeren tot 27 jaar. Hiermee versterken we het vestigingsklimaat voor space-gerelateerde bedrijvigheid. Daarnaast leidde de regionale bijdrage van €100.000 tot een duidelijk multipliereffect. De totale investering bedroeg namelijk €1.600.000.

Frank Molster, projectleider Instrumentation for Space LiS

‘Steun Holland Rijnland impuls voor toekenning subsidie’

De Leidse instrumentmakers School (LiS) startte eind vorig jaar met de inrichting van een nieuwe specialisatie: Instrumentation for Space. Met de Space sector vlakbij de school is het een logische stap. ‘Het idee leefde al langer binnen de LiS’, zegt Frank Molster, projectleider voor de nieuwe specialisatie. ‘Toen ik startte met een inventarisatie binnen de sector, bleek er grote belangstelling voor de vaardigheden van onze leerlingen. Meerdere bedrijven waren ook bereid bij te dragen aan het opzetten en het uitvoeren van deze specialisatie binnen het LiS-onderwijs. De aansluiting van Holland Rijnland in dit traject, was van groot belang. Dat een regionale overheid wilde investeren, bleek een flink pluspunt tijdens onze subsidieaanvraag bij het Regionaal Investeringsfonds, een cofinancieringsfonds geïnitieerd door het Ministerie van OCW. Bij dit fonds hechten ze namelijk veel belang aan de triple helix-aanpak, waarbij onderwijs, overheid en bedrijfsleven samenwerken. Mede door de financiële bijdrage, maar ook de persoonlijke inzet, van Holland Rijnland kende het fonds een mooie subsidie toe om deze specialisatie daadwerkelijk te realiseren. Inmiddels werken we samen met onze partners aan de invulling van Instrumentation for Space. Daarnaast kijken we naar mogelijke stages en ontwikkelopdrachten van de partners voor onze leerlingen. We delen kennis en kunde tussen docenten en partners, stellen instrumenten en machines beschikbaar voor startups in de sector en werken aan een betere doorstroom naar vervolgonderwijs. Ik hoop dat Holland Rijnland in de toekomst ook op één van onze bijeenkomsten voor onze partners inzicht kan bieden in de

mogelijkheden voor ondersteuning. Zeker voor de partners die nog in de startup-fase zitten, is dat nuttige informatie.'

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Het juridisch-financieel kader ten behoeve van het Cofinancieringsfonds werkten we uit en brachten het in de besluitvormingsprocedure. Daarnaast verkennen we met de diverse samenwerkingspartners vanuit de Triple Helix (gemeenten, onderwijs, bedrijfsleven, PZH, IQ, etc.) kansrijke initiatieven. Momenteel zijn er een negental aspirant-projecten waarvan wij verwachten dat een aantal dusdanig kansrijk zijn, dat zij passen binnen het kader van de cofinanciering. De Taalhuizen hier een mooi voorbeeld van.

Wat heeft dat gekost?

<i>Lopende zaken Netwerkmanagement</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Vershil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	373.500	358.500	9.426	349.074
<i>Kosten werkorganisatie</i>	92.303	59.336	125.480	-66.144
Lasten	465.803	417.836	134.906	282.930
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-465.803	-465.803	-465.803	0
Baten	-465.803	-465.803	-465.803	0
Saldo baten en lasten	0	-47.967	-330.897	282.930
Resultaat	0	-47.967	-330.897	282.930

Het Cofinancieringsfonds met een budget van €268.500 is onderdeel van de geraamde kosten. Hoewel er wel verplichtingen zijn aangegaan zijn er in 2016 geen kosten gemaakt.

Daarnaast heeft de afstemming met de strategische partners op de diverse overlegtafels meer tijd gevraagd dan oorspronkelijk voorzien. Bijvoorbeeld waar het ging om de Regionale Investeringsstrategie.

2.2 Programma Bestuur en Middelen

2.2.1 Bestuur en Middelen

Wat hebben we bereikt?

Nadere duiding van de samenwerking

Na de vaststelling van de Inhoudelijke Agenda 2016-2020, overlegden wij verder over de wijze waarop we de doelen voor de verschillende speerpunten moeten bereiken. Specifieke vraag daarbij was de wenselijkheid en haalbaarheid van een cafetariamodel. Daarbij zou de gemeentelijke bijdrage – nog meer dan nu - worden verbijzonderd afhankelijk van de mate waarin een gemeente participeert aan een bepaald speerpunt. Besloten is niet door te gaan met het ontwikkelen van dit model, maar in te zetten op een stabiele en transparante meerjarenbegroting en de verdere uitwerking van de speerpunten van de Inhoudelijke agenda.

Nieuwe manieren van inspireren en ontmoeten

Het faciliteren van de samenwerking, inspireren en ontmoeten zijn kerntaken van Holland Rijnland. In 2016 is de platformfunctie van Holland Rijnland verder ontwikkeld. Dat gebeurde niet alleen door de organisatie van bijeenkomsten, maar ook met de opzet van een nieuw website en een digitale ontmoetingsplek voor regionaal betrokken ambtenaren (PLEK).

Continuering van belangenbehartiging en een goed georganiseerde vergadercyclus

In 2016 moesten wij na de reorganisatie #Kracht15 een nieuw evenwicht vinden in de organisatie. Taken waren afgestoten of uitgeplaatst. Die efficiencyslag is goed verlopen zonder dat dit wezenlijk afbreuk deed aan de ondersteuning. Dat wil overigens niet zeggen dat we tevreden zijn. We streven continu naar verdere kwaliteitsverbetering.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Introductie van themacafés

In 2016 organiseerden wij vier themacafés rond de onderwerpen Energie, Jeugd, SMART en Groen. Deze bijeenkomsten zijn nadrukkelijk bedoeld ter inspiratie en ontmoeting. Raads- en collegeleden en partners uit het maatschappelijk veld gaan met elkaar in gesprek. Die opzet is geslaagd en wordt in 2017 gecontinueerd.

Voorbeeld van belangenbehartiging

We reageerden namens de gemeenten op de ontwikkelingen rondom de Holland Outlet Mall in Zoetermeer, die grote negatieve effecten zal hebben op de detailhandel in onze regio. Voor de provincie vervulden wij onze platformrol in het kader van de provinciale behoefteraming bedrijventerreinen, specifiek voor het gebied van Holland Rijnland. Namens de veertien gemeenten namen de gemeenten Leiden en Noordwijkerhout plaats in de ambtelijke klankbordgroep. In het BOEZHD (bestuurlijk overleg economie Zuid-Holland) vertegenwoordigden wij de regio op economische onderwerpen, zoals detailhandel, bedrijventerreinen en kantoren.

Wat heeft dat gekost?

<i>Programma Bestuur & Middelen</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Vershil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe personeelkosten</i>	9.550	9.550	0	9.550
<i>Directe kosten</i>	726.060	368.780	325.558	43.222
<i>Kosten werkorganisatie</i>	970.310	1.381.009	1.496.033	-115.024
Lasten	1.705.920	1.759.339	1.821.591	-62.252
<i>Directe Baten</i>	-227.566	-12.060	-258	-11.802
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-1.478.354	-1.478.352	-1.478.355	3
Baten	-1.705.920	-1.490.412	-1.478.613	-11.799
Saldo baten en lasten	0	268.927	342.978	-74.051
<i>Onttrekkingen uit reserves</i>	0	-148.632	-148.632	0
Saldo reserveringen	0	-148.632	-148.632	0
Resultaat	0	120.295	194.346	-74.051

In de directe kosten zijn niet alle geraamde uitgaven voor communicatie gerealiseerd. De kosten werkorganisatie zijn hoger omdat er na 1 juli nog inhuur heeft plaatsgevonden en medewerkers langer in dienst zijn gebleven door de latere overgang van werkzaamheden naar Servicepunt71.

2.3 Programma TWO Jeugdhulp

2.3.1 TWO Jeugdhulp

Wat hebben we bereikt?

Besluitvorming inkoop 2017-2019 / lokale inkoop

In het voorjaar van 2016 vond de besluitvorming plaats over de inkoop van de jeugdhulp voor de periode 2017-2019. In het betreffende inkoopplan is voor het eerst de mogelijkheid opgenomen dat onderdelen van de jeugdhulp ook lokaal kunnen worden ingekocht. Twee gemeenten¹ maakten voor een deel van de inkoop van jeugdhulp van 2017-2019 gebruik van deze mogelijkheid.

Notitie Budgetten Jeugdhulp Holland Rijnland & Tijdelijk Fonds Jeugdhulp

De TWO Jeugdhulp constateerde lopende het jaar 2016 dat het door de gemeenten beschikbaar budget ontoereikend is. De Notitie Budgetten Jeugdhulp Holland Rijnland & Tijdelijk Fonds Jeugdhulp van juli 2016 stond uitgebreid stil bij de oorzaken hiervan. Kortgezegd komt het erop neer dat de vraag naar specialistische jeugdhulp, de aard van de hulpvraag, de duur van de inzet en het aantal cliënten minder snel in evenwicht kan worden gebracht met de beschikbare middelen dan oorspronkelijk was voorzien. Het door het Rijk beschikbaar gestelde budget daalt hiervoor te snel.

De huidige set beheersmaatregelen van de gemeenten als opdrachtgever en van de jeugdhulpaanbieders als uitvoerders van de jeugdhulp, biedt hiervoor geen afdoende oplossingen. De situatie is zodanig, dat de ontwikkeling van de transformatie sterk wordt geremd. Dit komt door een veel snellere terugloop van middelen in relatie tot de mogelijkheden om beschikbare budgetten anders in te zetten en hiermee de transformatiedoelen te bereiken.

Aan de gemeenten is gevraagd om voor de periode 2016 tot en met 2019 een extra bedrag van €7 miljoen ter beschikking te stellen voor een Tijdelijk Fonds Jeugdhulp Holland Rijnland en daarnaast om €3 miljoen extra in te zetten met als hoofddoel het terugdringen van het verschil tussen beschikbare budgetten en de vraag naar jeugdhulp. De middelen uit het Tijdelijk Fonds Jeugdhulp zijn vervolgens ook betrokken bij de contractering van de jeugdhulp voor de periode 2017-2019.

Traject bestuurlijk contracteren

Met ingang van maart 2016 startte de TWO Jeugdhulp met een aanbestedingstraject voor de inkoop van de jeugdhulp voor de periode 2017 tot en met 2019. Vanuit de inkoopstrategie is ervoor gekozen om de procedure van bestuurlijk contracteren hiervoor te hanteren. De afgesloten contracten leggen niet alleen inhoudelijke afspraken vast, maar ook een formele overlegstructuur waarbinnen aangesloten jeugdhulpaanbieders voortdurend kunnen overleggen over die inhoudelijke afspraken. De onderhandelingsfase (als onderdeel van de aanbesteding) gaat dus in de uitvoering gewoon door. Dit is nodig om snel te kunnen aanpassen aan de wijzigende omstandigheden in het jeugdhulpdomein.

Met het hanteren van een contractduur van drie jaar is ook de situatie ontstaan dat de einddatum van de contracten niet samenvalt met het mogelijke einde van het regionale opdrachtgeverschap². De besluitvorming rond de Inkoopstrategie Jeugdhulp 2017 bepaalt immers dat voor het opdrachtgeverschap een periode van twee jaar plus – na evaluatie – twee jaar geldt. Daarmee is deze voorlopig de termijn waarvoor de TWO Jeugdhulp van de gezamenlijke gemeenten de opdracht krijgt om het opdrachtgeverschap vorm te geven. Bij het samenvallen van beide einddata, is er

¹ De gemeenten Kaag en Braassem en Alphen aan den Rijn.

² Zie hiervoor verder onder het kopje 'Notitie Gezamenlijk Opdrachtgeverschap Jeugdhulp'.

geen organisatie die de mogelijkheid heeft om een ordentelijke overdracht te doen, een eventuele nieuwe aanbesteding te organiseren en de aflopende contracten af te rekenen en te verantwoorden. Daarnaast worden er in 2018 gemeenteraadsverkiezingen gehouden zodat de nieuwe gemeenteraden zich kunnen oriënteren op het mogelijke vervolg van het regionale opdrachtgeverschap voor de jeugdhulp.

In financiële zin was het geen eenvoudige opgave om met de jeugdhulpaanbieders contracten af te sluiten. Bij de contractering gingen we uit van een realistische verdeling van de middelen per aanbieder. Dit zou een tekort van €3,5 miljoen betekenen op de begroting. Dit is de reden dat, naast de algemene korting van 5% op de tarieven, de budgetten voor 19 grote aanbieders met 8,5% gekort zijn (in totaal ook €3,5 miljoen). Hiermee is de Programmabegroting Jeugdhulp 2017 sluitend gemaakt. Deze grote aanbieders zijn mede verantwoordelijk gemaakt voor een versnelling in de transformatie en daarmee ook verantwoordelijk om op termijn, binnen de regionale financiële kaders, de jeugdhulp vorm te geven. De jeugdhulpaanbieders kunnen voor het Tijdelijk fonds Jeugdhulp Holland Rijnland aanvragen indienen om de transformatie te versnellen en de druk op de budgetten te verlichten.

Oprichting en contractering Coöperatie Jeugd- en Gezinsteams (JGT's) Holland Rijnland en aanbesteding Gecertificeerde instellingen

De beoogde doorontwikkeling van de JGT's vanuit de wens om deze teams robuuster te maken, heeft uiteraard een grote impact op het organiseren van de meer specialistische hulp in aansluiting op de JGT's (verticale integratie). Om deze ontwikkelopgave verder te concretiseren, is door een aantal jeugdhulpaanbieders - in samenspraak met de gemeenten - de Coöperatie Jeugd- en Gezinsteams Holland Rijnland opgericht. Deze coöperatie verzorgt de deskundige personele inzet binnen de lokale Jeugd- en gezinsteams.

Ook binnen het domein Veiligheid vindt een doorontwikkeling plaats, samen met de gecertificeerde instellingen. Het gaat hier met name om het voorkomen van dwangmaatregelen, door preventief de juiste en tijdige interventies te plegen, zoals de inzet van onze regionale Jeugdbeschermingstafel. Het feit dat binnen de JGT's en de gecertificeerde instellingen al voortvarend gewerkt wordt aan de ontwikkelopgave, leidde tot de keuze om deze instellingen voor 2017-2019 te contracteren door middel van onderhandse aanbestedingen. Een ander argument om tot deze keuze te komen, was het feit dat JGT's en gecertificeerde instellingen al zo verweven zijn met het lokale veld (de inbedding van de JGT's in de gemeenten) en met de samenwerkingsverbanden (de gecertificeerde instellingen met de Raad voor de Kinderbescherming, de Jeugdbeschermingstafel, politie, Veilig Thuis etc).

Notitie Gezamenlijk Opdrachtgeverschap Jeugdhulp

Het regionale jeugdhulpmodel 'Hart voor de Jeugd' gaat ervanuit dat hulp en ondersteuning zo veel mogelijk wordt ingebed in het dagelijks leven van de kinderen. Dichtbij, integraal en met hulp op maat, zonder onnodige bureaucratie. Er is daarbij niet alleen sprake van een transitie, maar ook van een inhoudelijke en organisatorische transformatie van de jeugdhulp. Het vraagt van gemeenten en instellingen een grote inspanning om het veranderingsproces behorend bij de transformatie vorm te geven. Er is daarom afgesproken in gezamenlijkheid – met dertien gemeenten binnen de regio Holland Rijnland en met de organisatie Holland Rijnland – het opdrachtgeverschap uit te voeren.

Het gezamenlijk opdrachtgeverschap betreft het proces van en rondom de contractering van de jeugdhulp. Centraal hierbij staan de permanente verbetering van het opdrachtgeverschap van de samenwerkende gemeenten en de transformatie. Het gezamenlijk opdrachtgeverschap heeft als basis dat de administratie wordt beperkt tot het hoogst noodzakelijke en dat er wordt samengewerkt in een vorm van partnerschap met de jeugdhulpaanbieders.

De TWO Jeugdhulp is in 2015 gestart als een netwerkorganisatie met een klein kernteam van medewerkers, veelal gedetacheerd door gemeenten. Dit kernteam krijgt ondersteuning van Servicepunt71 waar de technische uitvoeringstaken zijn ondergebracht op basis van een dienstverleningsovereenkomst. De transformatie vereist dat gemeenten gezamenlijk beleid ontwikkelen en opstellen en een gezamenlijke visie hebben op de jeugdhulp. Vanuit de reguliere platformfunctie faciliteert de Strategische Eenheid het gezamenlijk opdrachtgeverschap via de Werkagenda Jeugd, het Ambtelijk Overleg Jeugd en het Portefeuillehoudersoverleg Maatschappij. Via deze route stemmen we de voorstellen voor beleid en beleidsrealisatie af met alle gemeenten om vervolgens tot besluitvorming te komen. Bij de uitvoering van haar taken werkt de Strategische Eenheid nauw samen met de bij Holland Rijnland ondergebrachte uitvoeringsorganen, waaronder de TWO Jeugdhulp.

Gedurende 2016 is een beter inzicht ontstaan in de huidige uitvoeringsopdracht en de middelen – menskracht en budgetten – die nodig zijn om de bij de opdracht behorende taken en werkzaamheden zorgvuldig uit te kunnen voeren. Voor 2017 en daarna zal de omvang van de transformatie- en verantwoordingsopdracht niet afnemen. De TWO Jeugdhulp inventariseerde daarom wat nodig is om de uitvoeringsopdracht goed uit te kunnen voeren en de kwaliteit en continuïteit te borgen in 2016 en verder. Op basis van deze inventarisatie zijn de werking van de TWO binnen het gezamenlijk opdrachtgeverschap en de missie en diensten van de TWO opnieuw gedefinieerd. Daarnaast is intern de werk- en taakverdeling heringericht, wat inzicht bood in de benodigde formatie.

Financiële verantwoording Jeugdhulp 2015

De dertien samenwerkende gemeenten sloten met het Dagelijks Bestuur van Holland Rijnland een dienstverleningsovereenkomst. Daarin is onder andere bepaald dat het DB op advies en instructie van het PHO Maatschappij de contracten met de jeugdhulpaanbieders kan afsluiten en over de uitgegeven middelen verantwoording aflegt. Hiertoe geeft het DB aan de accountant van Holland Rijnland opdracht een controle uit te voeren en hierover een verklaring op te stellen.

De gewaarmerkte verantwoording van de accountant bevat een samenvatting van de geleverde jeugdhulp en een gedetailleerd overzicht per product, per gemeente. In de samenvatting staat wat er per perceel per gemeente is verantwoord door de jeugdhulpaanbieders en wat de realisatie volgens de verdeelsleutel is. Daarnaast maken we inzichtelijk in welke percelen productie is gedraaid die om contractuele redenen niet is afgerekend. Naast de samenvatting is de geleverde jeugdhulp 2015 per product en per gemeente uiteengezet. Deze verantwoording is een samenvoeging van de verantwoordingen die opgegeven zijn door de zorgaanbieders en veelal zijn gecontroleerd door de accountants van zorgaanbieders.

De controleverklaring van de accountant is een verklaring met een oordeelsonthouding. Dit komt doordat een aantal aspecten niet gecontroleerd konden worden, waardoor er een onzekerheid van 13% is geconstateerd. De accountant constateerde dat van 87% de uitgegeven middelen

rechtmatig zijn besteed. Van de omzet van €92,9 miljoen is voor een bedrag van €7,4 miljoen. geen controleverklaring aangeleverd en voor een bedrag van €5,9 miljoen is dit middels het landelijk protocol gedaan. Daarom had de oordeelsonthouding slechts beperkte consequenties voor de deelnemende gemeenten. Ter verduidelijking: er zijn geen fouten gevonden tijdens de controle van de accountant bij Holland Rijnland.

Met name de prestatielevering van de vrijgevestigden en kleine aanbieders, heeft de accountant niet kunnen vaststellen op basis van de beschikbare controle-informatie. Dit heeft – ondanks de door Holland Rijnland uitgevoerde steekproeven en interviews – geleid tot een onzekerheid. Een ander aspect van onzekerheid is dat een aantal aanbieders het landelijk controleprotocol heeft gehanteerd in plaats van het regionale controleprotocol. Holland Rijnland definieerde en communiceerde voor deze aanbieders aanvullende werkzaamheden om toch voldoende zekerheid te verkrijgen. De accountant constateerde echter dat bij een aantal van deze aanbieders het woonplaatsbeginsel en/of behandelplan toch geen onderdeel uitmaakte van de uitgevoerde controle, waardoor er een onzekerheid ontstond. Daarnaast bleek een klein aantal aanbieders tot op het moment van het afgeven van deze verklaring niet in staat een controleverklaring in te dienen. Ook dit resulteerde in een onzekerheid. In de controleverklaring staat een rapportage van bevindingen, waarin de onzekerheden verder zijn gespecificeerd.

Holland Rijnland stak veel tijd en energie in het terugbrengen van deze onzekerheden, zoals:

- Het uitvoeren van steekproeven bij kleine aanbieders en vrijgevestigden;
- Controlewerkzaamheden verrichten voor alle aanbieders;
- Het monitoren en contact houden met aanbieders over de wijze en tijdigheid van verantwoorden. Hierbij stuurden wij brieven en vonden zowel face-to-face gesprekken als telefonische gesprekken plaats;
- Voor aanbieders die toch het landelijk controleprotocol hanteerden, hebben we aanvullende werkzaamheden gedefinieerd en gecommuniceerd om toch voldoende zekerheid te verkrijgen;
- Het voeren van een herstelactie voor het woonplaatsbeginsel, waarbij alle BSN's bij grote aanbieders zijn opgevraagd en getoetst met het BRP;
- De verantwoording voor het leveren van JGT's faciliteren;
- Door de Taskforce Jeugdhulp, het ketenoverleg te organiseren met landelijke deelnemers waarbij knelpunten voor de verantwoording besproken zijn en gezocht is naar pragmatische oplossingen en best practices.

De gezamenlijke inzet van de TWO Jeugdhulp en de gemeenten leidde ertoe dat geen enkele gemeente in onze regio een onthouding van de accountantsverklaring kreeg op de jaarrekening 2015. Een bijzondere prestatie in Nederland.

Monitoring

In de doorontwikkeling van het opdrachtgeverschap, past ook de verdere ontwikkeling van het inzicht in, en de analyse van, de gegevens die betrekking hebben op de uitvoering van de jeugdhulp. De toegang tot jeugdhulp berust bij de JGT's (namens de gemeenten), de huisartsen, de medische specialisten, de jeugdhulpaanbieders onderling en gecertificeerde instellingen. De omvang van de hulpvraag is daarbij een grote onbekende factor. Daarnaast stellen de JGT's namens de gemeenten

beschikkingen op voor (het toekennen van) pgb's. De TWO Jeugdhulp rapporteert over deze onderdelen en heeft hierin een signalerende en adviserende rol.

Vanuit het beleid, vastgelegd in het visiedocument 'Hart voor de Jeugd', hebben de jeugdhulpaanbieders een leidende rol in de vaststelling en de uitvoering van zorg passend bij de hulpvraag. Binnen de daarvoor geldende contractuele en beleidskaders, hebben de jeugdhulpaanbieders vervolgens een transformatieopgave waardoor op termijn een effectievere en efficiëntere werking van de jeugdhulpketen kan ontstaan. De TWO Jeugdhulp voert de procesregie op deze opgave door middel van contractering, agendering, signalering en advisering. De directe invloed van het contractmanagement op de transformatie van het jeugdhulpstelsel is daarom beperkt.

In 2016 is gestart met onderzoek naar en het opzetten van een aantal instrumenten waardoor meer inzicht in de sturingsmogelijkheden kan ontstaan. Monitoring heeft daarbij betrekking op het verrichten van metingen gedurende de uitvoeringsfase van het jeugdbeleid. In een monitor worden systematisch, op vooraf vastgestelde momenten of intervallen, bepaalde condities gemeten om deze te volgen of te bewaken zodat eventuele veranderingen zichtbaar worden. Als veranderingen of afwijkingen vroegtijdig worden gesignaleerd, kan het beleid eventueel tijdig door de gemeenten worden bijgestuurd. In 2017 vindt de besluitvorming over het te gebruiken monitoringsinstrument plaats.

Automatisch berichtenverkeer

In de jaren 2015 en 2016 hadden de gemeenten alleen inzicht in de cliëntgegevens die door de jeugdhulpaanbieders beschikbaar werden gesteld. Om deze administratieve last en de verantwoording daarover voor de jeugdhulpaanbieders te verminderen is die situatie veranderd met het inrichten van automatisch berichtenverkeer via het Gemeentelijk Gegevensknooppunt (GGk) in 2016 en de start daarvan in 2017. Hiervoor kocht de TWO Jeugdhulp de applicatie Aeolus van Horlings & Eerbeek Automatisering. Door de inzet van genoemde applicatie, worden automatisch facturen aangemaakt en wordt het woonplaatsbeginsel grotendeels automatisch bepaald. Daarnaast kunnen betere analyses worden gemaakt van de uitvoering van de jeugdhulp.

Bekostiging

Met het afsluiten van de nieuwe contracten voor de periode 2017-2019 is ook een wijziging van de bekostigingssystematiek door de gemeenten per 1 januari 2018 vastgesteld. Gemeenten kopen tot en met 2017 jeugd-ggz in op basis van de DBC-systematiek: Diagnose Behandel Combinaties. Vanaf januari 2018 gaat de DBC-systematiek over in een andere standaard werkwijze. Zoals eerder genoemd, is vanuit het beleid bepaald dat jeugdhulpaanbieders een leidende rol hebben in de vaststelling en de uitvoering van een bij de hulpvraag passende zorg. De te kiezen bekostigingssystematiek moet daarop uiteraard aansluiten. Daarbij past voor de gemeenten in Holland Rijnland het best een inspanningsgerichte bekostiging op basis van de inzet van de professional. Uit de ervaring, opgedaan in 2015 en 2016, bleek dat met een taakgerichte bekostiging door het vaststellen van budgetplafonds, dit voor de gemeenten slechts zeer beperkte sturingsmogelijkheden biedt. De TWO Jeugdhulp werkte daarom in 2016 dan de variant van inspanningsgerichte bekostiging verder uit.

In deze variant van jeugdhulp staat ook de inspanning door de jeugdhulpaanbieder centraal, maar worden werkelijk bestede uren en verblijfdagen maandelijks gefactureerd. De gemeente bekostigt

aanbieders daarmee per uur of dag tegen een gecontracteerd tarief. De inzet van de jeugdhulp wordt bepaald door de vraag van de cliënt of het gezin en het best passende aanbod naar inzicht van de professional of zorgaanbieder. De gemeente maakt geen volumeafspraken. Aanbieders worden toegelaten en ontvangen budget voor de geleverde zorg. Deze bekostigingssystematiek past dan ook het beste bij het traject van bestuurlijk contracteren. In de handreiking stelt de VNG de inspanningsverplichting voor als beste vervanging voor de DBC-systematiek. In 2017 maken de gemeenten een definitieve keuze van de bekostigingssystematiek.

Ontwikkeling Jeugdbeschermingstafel Holland Rijnland

De gemeenten zijn vanaf 1 januari 2015 ook verantwoordelijk voor de hulp aan kinderen en jeugdigen waarvan een gezonde en veilige ontwikkeling wordt bedreigd. Hulp in het gedwongen kader kan dan noodzakelijk blijken. Hiervoor is een samenwerkingsprotocol opgesteld tussen de gemeenten in de regio Holland Rijnland en de regio Midden Holland met de Raad voor de Kinderbescherming. Onderdeel van deze samenwerkingsovereenkomst is de oprichting van de Jeugdbeschermingstafel (JBT). In dit overleg wordt besloten tot het wel of niet starten van een Raadsonderzoek. Het doel van de JBT is om in een eerder stadium samen met ouders, jeugd en hulpverlening na te gaan of een Verzoek tot Onderzoek bij de Raad voor de Kinderbescherming kan worden afgewend. Als dit kan, voldoet vrijwillige inzet. Uiteindelijk worden ouders gemotiveerd zelf de regie te houden en om zo een gedwongen maatregel te voorkomen. De samenwerking aan de tafel tussen gezin en hulpverlening en het eerder inzetten van de gecertificeerde Instelling (vooruitlopend op de verwachte maatregel) zorgen ervoor dat in een vroeger stadium gewerkt wordt aan de veiligheid van het kind. Hierdoor hoeft niet te worden gewacht op de uitspraak van de rechter, die soms wel drie maanden kan duren. Met het vaststellen van de Notitie Gezamenlijk Opdrachtgeverschap Jeugdhulp, is de JBT organisatorisch ondergebracht bij de TWO Jeugdhulp en worden de medewerkers functioneel aangestuurd door de manager TWO. De (beleids-)inhoudelijke aansturing en doorontwikkeling vindt plaats vanuit de TWO Jeugdhulp in samenwerking met de werkgroep Kind & Veiligheid. De twee voorzitters van de JBT worden gedetacheerd vanuit de Raad voor de Kinderbescherming, de secretaris vanuit een gemeente.

Gezien het aantal huidige casussen is de JBT in 2016 al uitgebreid tot 1,42 fte voor de functie van voorzitter en 0,81 fte voor de functie van secretaris. In de praktijk blijkt namelijk dat de uren ontoereikend zijn voor de uitvoering. De voorzitters zijn verantwoordelijk voor de tafels, wat inhoudt: voorbereiding, agendering, voorzitten tafel en evaluatie bij inzet preventieve jeugdbescherming. Daarnaast wordt van hen verwacht, dat zij actief meewerken aan de samenwerking en aansluiting tussen de GI's, jeugd- en gezinsteams, Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming en het Crisis interventie Team. Het aantal casussen steeg in 2016 ten opzichte van 2015 met 33% tot een aantal van 202. Dit betekent dat de urenbesteding van de voorzitters en de secretaris in 2016 is toegenomen en daardoor een kostenoverschrijding is ontstaan. In de kadernota 2018 is aangekondigd dat een structurele uitbreiding van de formatie voor de JBT noodzakelijk kan zijn.

Dienstverleningsovereenkomst Jeugdhulp 2017 en 2018

De afspraken over het gezamenlijk opdrachtgeverschap zijn vastgelegd in de Dienstverleningsovereenkomst 2014-2016. Deze Dienstverleningsovereenkomst eindigde per 31 december 2016. Naar aanleiding van de Inkoopstrategie 2017 besloten dertien gemeenten om voor een periode van twee jaar het gezamenlijk opdrachtgeverschap uit te blijven voeren binnen een onveranderde besluitvormingsstructuur (governance) met een optie tot verlenging na evaluatie. Het portefeuillehoudersoverleg Maatschappij adviseerde eind september 2016 het DB van Holland

Rijnland en de 13 colleges van de samenwerkende gemeenten om de Dienstverleningsovereenkomst jeugdhulp 207-2018 met elkaar aan te gaan. Met deze overeenkomst leggen de gemeenten vast welke inhoudelijke en technische taken Holland Rijnland uitvoert, zoals het sluiten van overeenkomsten met de aanbieders van jeugdhulp.

Voor de besluitvorming en afstemming met gemeenten is de platformfunctie van Holland Rijnland intensief benut. Hiervoor werkte de TWO Jeugdhulp nauw samen met de senior adviseurs van de strategische eenheid van Holland Rijnland. Zij zorgden voor de procescoördinatie op de raakvlakken tussen de TWO Jeugdhulp (beleidsuitvoering) en de Werkagenda Jeugd (beleidsontwikkeling) en bewaakten de voortgang daarvan.

Service Level Agreement 2017 met Servicepunt 71

Holland Rijnland sloot een dienstverleningsovereenkomst met Servicepunt71 (SP71) af voor het uitvoeren van een aantal advies- en bedrijfsvoeringstaken voor het opdrachtgeverschap Jeugdhulp in 2015 en 2016. In 2015 en 2016 bleek dat de TWO Jeugdhulp minder werkzaamheden bij SP71 afnam dan opgenomen in de begroting van SP71. Op basis hiervan is voorgesteld om een nieuw Service Level Agreement (SLA) en bijbehorende begroting van SP71 voor 2017 op te stellen. Deze SLA wordt ondergebracht bij de Dienstverleningsovereenkomst Bedrijfsvoering die Holland Rijnland met de gemeente Leiden afsloot voor de inzet van Servicepunt 71.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Om het bovenstaande te bereiken, werkte de TWO Jeugdhulp Holland Rijnland intensief samen met de gemeenten op het gebied van het jeugddomein en juridische zaken, financiën, verantwoording en control.

In het Jaaroverzicht Jeugdhulp Holland Rijnland 2016 – dat in april 2017 wordt gepubliceerd – komt de specifieke inhoudelijke analyse over de jeugdhulp in 2016 aan de orde.

Rob Meijer, projectmanager Jeugd gemeente Nieuwkoop

‘Eindresultaat samenwerking is meer dan som der delen’

De decentralisatie van Jeugdhulp is na twee jaar al aardig geworteld in de gemeentelijke organisaties. Binnen Holland Rijnland werken dertien gemeenten samen bij de uitwerking van beleid en inkoop van jeugdhulp. Rob Meijer is projectmanager Jeugd bij de gemeente Nieuwkoop. Maandelijks, op locatie bij Holland Rijnland, participeert hij in het ambtelijk overleg Jeugd van de deelnemende gemeenten. ‘Die gezamenlijke aanpak in de regio, is pure winst’, benadrukt hij. ‘Je bundelt alle aanwezige kennis én capaciteit. Om als één kleine gemeente het complete spectrum van Jeugdbeleid te ontwikkelen, is ondoenlijk en kostbaar. Daarom definiëren we bij het ambtelijk overleg actuele thema’s en verdelen de uitwerking evenredig onder de gemeenten. Parallel naast elkaar werken we zo aan verschillende onderwerpen. Daarnaast zie je efficiency bij de gezamenlijke zorginkoop door TWO Jeugdhulp. De schaalgrootte levert voordeel op en gemeenten hoeven niet individueel zorg te dragen voor het administratief proces en de monitoring. Natuurlijk vereist regionale samenwerking een goede afstemming. En dat kost tijd. Maar dan blijkt toch dat het eindresultaat meer is dan de som der delen. Het bijzondere aan de samenwerking binnen Holland Rijnland is dat we het

werk écht gezamenlijk doen. Er zijn meer regio's die bestuurlijk samenwerken, maar voor de uitvoering worden externe partijen betrokken. Binnen Holland Rijnland hebben we hiermee een goede wisselwerking tussen beleid en uitvoering. Daar mogen we oprecht blij om zijn.'

Wat heeft dat gekost?

Programma TWO	Begroting 2016	Begroting 2016 na wijziging	Jaarrekening 2016	Vershil jaarrekening - begroting na wijziging
<i>Directe kosten</i>	909.242	877.442	923.964	-46.522
<i>Kosten werkorganisatie</i>	488.362	1.346.085	1.422.578	-76.493
Lasten	1.397.604	2.223.527	2.346.542	-123.015
<i>Directe Baten</i>	-96.800	-96.800	0	-96.800
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-1.300.804	-2.126.727	-2.223.527	96.800
Baten	-1.397.604	-2.223.527	-2.223.527	0
Saldo baten en lasten	0	0	123.015	-123.015
Resultaat	0	0	123.015	-123.015

De kosten voor de eindverantwoording 2015 voor de inzet van Servicepunt71 zijn in 2016 gefactureerd en geboekt. Ook de kosten voor externe ondersteuning bij het opstellen van de eindverantwoording 2015 zijn verwerkt in het resultaat van 2016. Het doorschuiven van deze kosten heeft in 2015 geleid tot een positief resultaat op de TWO van €76.088 maar voor 2016 betekent dat echter een nadeel.

Daarnaast zijn er extra uitgaven geweest voor:

- Extra inzet gepleegd op de Jeugd Beschermingstafels voor een bedrag van €25.000;
- Inzet op personeel voor de introductie van het berichtenverkeer;
- Het opzetten van de monitoring.

De meerkosten voor de TWO Jeugdhulp vallen binnen de exploitatie van Holland Rijnland maar worden niet gedekt vanuit de reguliere gemeentelijke bijdrage maar vanuit de budgetten Jeugdhulp van de deelnemende gemeenten.

2.4 Programma Frictie- en transitiekosten

Er zijn frictie- en transitiekosten ontstaan door de reorganisatie #kracht15 en het opstellen van de Inhoudelijke Agenda 2016 en de daarmee verband houdende herprofilering van de organisatie en de hosting van bedrijfsvoeringstaken. Hierbij gaat het onder meer om:

- Salarissen van boventallig personeel en tijdelijke inhuur minus eventuele detacheringsoptbrengsten;
- Mobiliteitspremies, (om)scholings- en begeleidingskosten;
- Kosten voor verhuizen, aanpassen en migratie van IT-infrastructuur en versnelde afschrijving.

In 2015 besloot het Algemeen Bestuur hiervoor een apart programma in te stellen voor “het nieuwe werken”.

2.4.1 Frictie en Transitiekosten

Wat hebben we bereikt?

Huisvesting

In 2016 vond de verhuizing van Holland Rijnland plaats van twee verdiepingen naar één aan het Schuttersveld. Er is een open en flexibele werkomgeving gecreëerd op een beduidend kleiner vloeroppervlak dan voorheen:

- Er zijn vijftig flexibele werkplekken gecreëerd in een open en aantrekkelijke omgeving;
- Er zijn drie vergaderkamers, twee spreekkamers en een lunchruimte gebouwd en zitjes geïnstalleerd voor informeel overleg en telefonische contacten;
- Elke medewerker beschikt over een laptop en een mobiele telefoon zodat hij of zij zowel op kantoor, op locatie of thuis kan werken;
- De telefooncentrale is gevirtualiseerd zodat elke medewerker direct bereikbaar is onafhankelijk van de locatie;
- De huursom is met €184.000 per jaar verlaagd.

Voor de medewerkers van Holland Rijnland betekent deze verandering dat zij op kantoor, thuis en op locatie kunnen beschikken over dezelfde faciliteiten en daardoor dichter bij onze relaties kunnen werken en beter bereikbaar zijn. Binnen Holland Rijnland vinden medewerkers elkaar makkelijker en vindt een hogere mate van informatie uitwisseling plaats.

Bedrijfsvoeringstaken

Op de documentaire informatievoorziening zijn medio 2016 alle bedrijfsvoeringstaken overgebracht naar Servicepunt71 en zijn de bedrijfsvoeringsgegevens overgezet naar de systemen van Servicepunt71.

Met deze operatie zou een bezuiniging gerealiseerd moeten worden. De overgang vond echter veel later plaats dan waarmee in de begroting is gerekend. Dat leidde ertoe dat de medewerkers bedrijfsvoering pas in oktober en november overgingen naar Servicepunt71 maar ook dat de inhuur op de reeds vacante posities in de bedrijfsvoering langer plaatsvond.

Van de tien medewerkers in de bedrijfsvoering die als gevolg van de hosting zouden overgaan naar het servicepunt vonden er drie vóór de overgang een andere werkring. Omdat de taken op het

gebied van documentaire informatievoorziening niet over zijn gegaan naar Servicepunt71 (men biedt deze dienstverlening niet aan) blijven deze twee medewerkers in dienst bij Holland Rijnland. Van de resterende vijf medewerkers zijn er drie succesvol geplaatst bij Servicepunt71. Voor twee medewerkers is dat door het ontbreken van passende functies (nog) niet gelukt.

Boventallig personeel

Doelstelling was dat het aantal personeelsleden dat door de reorganisatie boventallig is geworden zo snel mogelijk afneemt, met toepassing van de CAR/UWO en het Sociaal Plan. In oktober 2015 - de start van de nieuwe organisatie - ging dat om tien medewerkers.

Per 31 december 2016 zijn vijf medewerkers geplaatst (één meer dan geraamd) en zijn de andere vijf medewerkers geheel of voor een gedeelte van het jaar of een gedeelte van hun tijd gedetacheerd bij gemeenten. Het aantal boventallige medewerkers is in 2016 gedaald van vijf naar vier. Voor twee andere medewerkers is het vooruitzicht dat ook voor hen het dienstverband in het eerste kwartaal van 2017 beëindigd kan worden door een vervroegde pensionering en door de omzetting van een detachering in een vast dienstverband. De totale verwachte maximale kosten voor boventalligheid tot het jaar 2022 dalen van €3.6 miljoen vanaf begin 2016 (schatting oktober 2015), naar maximaal €1,6 miljoen.

Naast de boventalligen als gevolg van kracht#15 kent Holland Rijnland nog twee boventalligen uit een eerdere aanpassing binnen de organisatie (vermeld onder het kopje vervangend dienstverband). Een van deze medewerkers heeft in 2016 een andere baan gevonden.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Huisvesting

De verbouwing, inrichting en implementatie van de nieuwe werkomgeving op de eerste verdieping en de verhuizing vonden plaats in een periode van twee maanden.

Bedrijfsvoeringstaken

Er was een intensief traject met Servicepunt71 om te komen tot een passende dienstverleningsovereenkomst (DVO) en onderliggende Service Level Agreement (SLA). Technisch gezien gaat het hier om een aanbesteding en is de DVO afgesloten met de gemeente Leiden.

Op het terrein van ICT, Financiën, HRM, Facilitaire zaken, Inkoop en Juridische zaken zijn afspraken gemaakt over de door Holland Rijnland af te nemen dienstverlening. De werkzaamheden zijn overgenomen en de medewerkers zijn opgeleid om te werken met de nieuwe ICT-werkplek en de nieuwe systemen op het gebied van financiën, urenregistratie en HRM.

Personeel

Boventallige medewerkers zijn intensief begeleid bij het vinden van ander werk. Hiertoe is in 2016 eerst een mobiliteitscoördinator ingezet en is dit later door de Secretaris-directeur overgenomen. De regiogemeenten spanden zich in om boventallige medewerkers te plaatsen op een vaste plek of als detachering.

Met de regiogemeenten is afgesproken dat ook zij zich hiervoor inzetten. De gemeente die een boventallige medewerker een (duurzaam) dienstverband aanbiedt, wordt daarvoor naar rato beloond

bij de verdeling van de salariskosten van de boventalligheid. Het jaarsalaris van die betreffende medewerker wordt afgetrokken van de bijdrage naar rato van de frictiekosten wat salarislust betreft. Dit tot een totaal van nul euro aan frictiekosten voor een gemeente. De frictiekosten van de boventalligheid (salarislasten boventalligheid) worden apart in rekening gebracht bij de gemeenten.

De peildatum waarmee wordt gerekend, is 1 oktober 2015. De startdatum van de nieuwe organisatie Holland Rijnland en het moment van het daadwerkelijk ontstaan van de boventalligheid. Daarbij opgemerkt dat het hier gaat om passend werk, dat wil zeggen dat er hooguit een schaalverschil mag zijn van twee schalen (conform sociaal plan Holland Rijnland). Het eventueel financieel verschil wordt aangevuld vanuit de reserve frictie- en transitiekosten. Dit geldt ook voor alle andere verplichtingen voortvloeiend uit het Sociaal Plan Holland Rijnland. Het DB kan verder besluiten om met de betreffende gemeenten aanvullende afspraken te maken.

Wat heeft dat gekost?

Programma Frictie	Begroting 2016	Begroting 2016 na wijziging	Jaarrekening 2016	Vershil jaarrekening - begroting na wijziging
<i>Directe kosten</i>	113.392	941.143	1.021.157	-80.014
<i>Kosten werkorganisatie</i>	465.850	309.564	370.950	-61.386
Lasten	579.242	1.250.707	1.392.107	-141.400
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-465.850	-465.850	-465.850	0
Baten	-465.850	-465.850	-465.850	0
Saldo baten en lasten	113.392	784.857	926.257	-141.400
<i>Onttrekkingen uit reserves</i>	-113.392	-777.967	-777.967	0
Saldo reserveringen	-113.392	-777.967	-777.967	0
Resultaat	0	6.890	148.290	-141.400

De reden voor een overschrijding op de directe kosten wordt verklaard door de hogere kosten voor de transitie naar de dienstverlening van Servicepunt71. Er is €300.000 begroot. Inclusief BTW (niet meegenomen in de raming bij de Turap) kwam de factuur uit op €380.736.

De kosten werkorganisatie hebben betrekking op de werknemers die door de reorganisatie #Kracht15 boventallig zijn geraakt. De kosten zijn ca. €60.000 hoger uitgekomen dan tijdens de Turap zijn geraamd. Op dat moment waren de mobiliteitspremies voor twee medewerkers nog niet verwerkt.

Mede door de inzet van deze premies zijn er van de tien boventallige medewerkers begin 2016

2.5 Regionaal Investeringsfonds

In de vergadering van het Algemeen Bestuur van 19 december 2007 is het Regionaal Investeringsfonds (RIF) ingesteld en de overeenkomst door de deelnemende gemeenten ondertekend. In de RIF zijn de volgende vijf projecten benoemd:

- RijnlandRoute (zie lopende zaken leefomgeving, verkeer en vervoer);
- HOV-netwerk ZHN (zie lopende zaken leefomgeving, verkeer en vervoer);
- Programma Ontsluiting Greenport (zie lopende zaken leefomgeving, verkeer en vervoer);
- Vitalisering Greenport Duin- en Bollenstreek / GOM (zie economie, greenports van morgen);
- Regionaal Groenprogramma (zie lopende zaken leefomgeving).

In 2016 hebben de gemeenten de negende bijdrage van €9.454.330 voldaan. Dit bedrag is direct in het fonds gestort. Onderstaand treft u een overzicht van de aan de vijf projecten toegerekende rente en de stand per begin en einde boekjaar per project.

Stand per 1 januari 2016		28.209.160
Ontvangsten:		
Totaal ontvangen van de gemeenten	9.454.330	
Totaal gerealiseerde renteopbrengst	0	
Totaal te betalen voor 1 april 2016		9.454.330
sub-totaal		37.663.490
Uitgaven:		
Rijnlandroute	2.500.000	
HOV-netwerk ZHN	4.988.600	
Noordelijke ontsluiting Greenport	0	
Vitalisering Greenport Duin- en Bollenstreek / GOM	666.666	
Regionaal Groenprogramma	1.007.225	
Totaal betaald in 2016		9.162.491
Stand per 31 december 2016		28.501.000
Verantwoording		
verantwoord op ontvangen RIF-gelden	26.845.982	
correctie op ontvangen RIF-gelden	411.022	
		27.257.004
Rente saldo		1.243.996
Totaal		28.501.000

Verdeling per project	Bijdrage gemeenten minus uitname	rente-opbrengsten	Saldo 31-12-2016
Rijnlandroute	754.974	382.876	1.137.850
HOV-netwerk ZHN	57.000	236.325	293.325
Noordelijke ontsluiting Greenport	19.000.000	370.668	19.370.669
Vitalisering Greenport Duin- en Bollenstreek / GOM	6	62.791	62.797
Regionaal Groenprogramma	7.445.023	191.335	7.636.358
	27.257.003	1.243.996	28.501.000

Overzicht RIF-bijdrage per gemeenten	Bijdrage t/m 2015	Bijdrage 2016	Bijdrage t/m 2016
Alkemade	2.950.920	368.865	3.319.785
Hillegom	3.441.016	430.127	3.871.143
Katwijk	14.114.696	1.764.337	15.879.033
Leiden	24.613.216	3.076.652	27.689.868
Leiderdorp	4.568.176	571.022	5.139.198
Lisse	3.276.536	409.567	3.686.103
Noordwijk	4.682.784	585.348	5.268.132
Noordwijkerhout	3.029.264	378.658	3.407.922
Oegstgeest	3.207.040	400.880	3.607.920
Teylingen	5.855.240	731.905	6.587.145
Voorschoten	4.579.360	572.420	5.151.780
Zoeterwoude	1.316.400	164.550	1.480.950
Subtotaal	75.634.648	9.454.330	85.088.979
Rentecorrectie	365.352	45.670	411.022
Totaal	76.000.000	9.500.000	85.500.001
Leiderdorp: aanvullende bijdrage RIF - 2e tranche Rijnlandroute	754.974	0	754.974
Katwijk: aanvullende bijdrage RIF - 2e tranche Rijnlandroute	0	0	0
Leiden: aanvullende bijdrage RIF - 2e tranche Rijnlandroute	0	0	0
Totaal	76.754.974	9.500.000	86.254.975

2.1 Programma Inhoudelijke Agenda

<i>Programma Inhoudelijke Agenda</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Verschil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	2.051.250	2.650.449	1.781.355	869.094
<i>Kosten werkorganisatie</i>	3.656.188	3.584.675	3.863.390	-278.715
Lasten	5.707.438	6.235.124	5.644.745	590.379
<i>Directe Baten</i>	-1.669.627	-2.134.871	-1.930.919	-203.952
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-4.037.811	-4.227.438	-4.168.938	-58.500
Baten	-5.707.438	-6.362.309	-6.099.857	-262.452
Saldo baten en lasten	0	-127.185	-455.112	327.927
Resultaat	0	-127.185	-455.112	327.927

2.1.1 Maatschappij

Binnen het domein Maatschappij werken de gemeenten binnen Holland Rijnland intensief samen op verschillende maatschappelijke thema's. De regio Holland Rijnland ambieert een optimaal niveau van sociale voorzieningen, lokaal en regionaal, waarbij de eigen kracht van de burger centraal staat. Wij willen op het brede terrein van samenlevingsvraagstukken bereiken dat de kwaliteit, omvang en samenhang van voorzieningen van een goed niveau zijn. De strategische visie van onze gemeenten gaat uit van een integrale, vraaggerichte dienstverlening waarbij de regie (meer) bij de burger komt te liggen en de eigen kracht wordt ondersteund.

Een tweetal speerpunten dragen bij aan het realiseren van deze regionale ambitie:

1. Ondersteuning van jongeren tot 27 jaar
2. Opvang en huisvesting bijzondere doelgroepen.

In 2016 heeft met name het eerste speerpunt flink meer inzet gevraagd dan geraamd. Dit kwam enerzijds door de voorbereiding van de aanbesteding jeugdhulp en de hiermee gepaard gaande intensieve ambtelijke en bestuurlijke afstemming. Anderzijds vervult Holland Rijnland op verzoek van de gemeenten de rol van procescoördinator voor de werkagenda jeugd. Samen met de secretarisrol voor het Portefeuillehoudersoverleg (PHO) Maatschappij resulteerde dit in meer inzet dan aan de voorkant geraamd. Bij het speerpunt 'Opvang en huisvesting bijzondere doelgroepen', stond het verkennen van de opgaven centraal. Daarmee leidde dit speerpunt tot minder inzet dan geraamd en was een deel van het projectbudget niet nodig. In 2017 zal de inzet op dit speerpunt naar verwachting toenemen.

Naast deze twee speerpunten werkten wij in 2016 ook aan diverse lopende maatschappelijke thema's. Hier was meer inzet nodig dan voorzien. De ondersteuning bij de subsidieaanvraag voor Cultuureducatie was onverwacht intensief. Ook op de voorbereiding van het nieuw convenant

Bondgenootschap Geletterdheid Holland Rijnland 2017-2020 en de begeleiding van de inkoop van educatietrajecten is meer capaciteit ingezet.

Op het gebied van leerplicht en RMC zijn de gestelde doelen uit het beleidsplan 2015 – 2018 gerealiseerd. Een resultaat waar we trots op zijn! Voor de komende jaren zetten wij in op het consolideren van dit resultaat.

Wat heeft dat gekost?

<i>Domein Maatschappij</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Verschil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	176.473	270.473	159.855	110.618
<i>Kosten werkorganisatie</i>	2.368.591	2.330.045	2.548.272	-218.227
Lasten	2.545.064	2.600.518	2.708.127	-107.609
<i>Directe Baten</i>	-802.000	-827.170	-108.328	-718.842
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-1.743.064	-1.837.066	-2.568.023	730.957
Baten	-2.545.064	-2.664.236	-2.676.351	12.115
Saldo baten en lasten	0	-63.718	31.776	-95.494
Resultaat	0	-63.718	31.776	-95.494

Ondersteuning van jongeren tot 27 jaar

Speerpunt

De regio Holland Rijnland organiseert de jeugdhulp efficiënt en effectief

Wat hebben we bereikt?

Inkoop Jeugdhulp

In 2016 is het proces van de inkoop voor jeugdhulp in 2017-2019 afgerond. Het was voor de gemeenten geen eenvoudige opgave om de jeugdhulpaanbieders binnen het beschikbare budget te contracteren. Toch is dit door de gezamenlijke inspanning van alle betrokken partijen gelukt. De gemeenten werkten intensief samen om dit te bereiken.

Werkagenda Jeugd 2016

De samenwerking in de regio op het gebied van jeugdhulp leidde niet alleen tot de inkoop van jeugdhulp, maar ook tot de inhoudelijke doorontwikkeling van de jeugdhulp. In een Werkagenda is een aantal opgaven geformuleerd om de jeugdhulp effectiever en efficiënter in te zetten.

Resultaten die in 2016 in het kader van de Werkagenda Jeugd zijn bereikt:

- **Visie:** er is een leidraad ontwikkeld voor het uitdragen en gebruiken van de visie uit Hart voor de Jeugd. Een hulpmiddel hiervoor is het door de werkgroep ontwikkelde VISIE-kaartje.
- **Preventie en toegang:** er is een start gemaakt met het maken van afspraken over het CJG, met huisartsen en zorgverzekeraars.
- **Jeugd- en Gezinsteam:** de werkgroep van gemeenten en JGT-medewerkers analyseerden de huidige werkwijze, leverden input voor de monitoring en brachten de rollen en verantwoordelijkheden in beeld. Daarnaast is een visie op robuuste teams opgesteld als basis voor de inkoop en verdere samenwerking.
- **Integrale aanpak:** op basis van een analyse van gemeente Leiden stelde de werkgroep aanbevelingen op voor integraal werken. Deze worden verder uitgewerkt in 2017.
- **Koppeling onderwijs-jeugd:** de prioriteit lag bij het leveren van input voor de inkoopprocedure Jeugdhulp 2017. Daarnaast is de regionale visie op onderwijszorgarrangementen omgezet in diverse praktische en faciliterende regio-brede afspraken.
- **Kind en Veiligheid:** in 2016 zijn nieuwe samenwerkingsafspraken opgesteld met de GI's en de Raad voor de Kinderbescherming. Daarnaast is gestart met een klein onderzoek naar de ambtelijke samenwerking op het gebied van veiligheid, is de Jeugdbeschermingstafel ondergebracht bij de TWO Jeugdhulp, is een contract afgesloten met de GGD voor het Crisis Interventie Team en het Jongeren Preventie Team en is er een visie op drang opgesteld.
- **Vervoer:** in 2016 is een mooie start gemaakt met het aanpakken van het complexe vervoersvraagstuk binnen de jeugdhulp. Er is uitgedacht hoe alle betrokken partijen (inkopers, ambtenaren leerlingenvervoer, ambtenaren jeugd en de JGT's) en de diverse inkoopprocedures op een lijn kunnen komen.
- **PGB:** de expertgroep PGB heeft haar werk voortgezet met het bieden van expertise rond casuïstiek en andere PGB-vraagstukken. Er is gestart met het aanpassen van de nadere regels PGB en er is een cliëntenbijeenkomst geweest.
- **Cliëntenparticipatie:** de participatiekaart is geactualiseerd en er zijn diverse bijeenkomsten geweest met cliënten. Op 13 september was cliëntenparticipatie een van de onderwerpen van de Inkooptafel met de zorgaanbieders. Ook werkte de werkgroep mee aan het cliëntervaringsonderzoek / onderzoek van de kinderombudsman. Hierbij vond afstemming plaats met het onderwijs.
- **Juridische zaken:** in 2016 richtte de werkgroep juridische zaken zich op de nieuwe dienstverleningsovereenkomst tussen gemeenten en Holland Rijnland. Daarnaast vond een juridische analyse plaats op de onderwerpen informatieveiligheid en gegevensbescherming, bezwaar en beroep, aanpassen verordening en nadere regels.
- **Opdrachtgeverschap en partnerschap:** binnen dit thema lag de focus op de inkoop van jeugdhulp. Ook is hard gewerkt aan de implementatie van het digitale berichtenverkeer en het doorontwikkelen van de monitor, controle en verantwoording.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

In 2016 werkte Holland Rijnland intensief samen met gemeenten op het maatschappelijk domein. Vooral op het gebied van jeugdhulp, leverde Holland Rijnland veel meer ureninzet dan begroot. Dit was zowel het geval bij de platformfunctie als bij het opzetten van de Werkagenda en de ambtelijke en bestuurlijke afstemming en coördinatie.

Platformfunctie

De platformfunctie van Holland Rijnland is in 2016 intensief benut voor de afstemming en besluitvorming rond (de inkoop van) jeugdhulp. Hiertoe organiseerden wij extra ambtelijke en bestuurlijke overleggen. Portefeuillehouders Maatschappij kwamen minimaal eens per maand bij elkaar. In de tweede helft van 2016 startten wij, naast het maandelijkse ambtelijk overleg jeugd als voorbereiding op de portefeuillehoudersoverleggen, met maandelijkse themabijeenkomsten ter verdieping van inhoudelijke onderwerpen.

Holland Rijnland leverde de secretaris voor zowel het ambtelijk overleg jeugd als het Portefeuillehoudersoverleg Maatschappij (PHO). De secretaris zorgde voor de voorbereiding van de overleggen, een goede verslaglegging en informatievoorziening. Ook de programmamanager en de strategisch adviseurs waren nauw betrokken bij de inhoudelijke voorbereiding van deze bijeenkomsten.

Naast de vergadercyclus deelde Holland Rijnland uitgebreid informatie met gemeenten en fungeerde als schakel tussen TWO Jeugdhulp en gemeenten. Het was regelmatig nodig om ook ambtelijk en bestuurlijk af te stemmen met gemeenten.

Werkagenda Jeugd 2016

Holland Rijnland investeerde in 2016 veel tijd in het gezamenlijk met de gemeenten opzetten van de Werkagenda Jeugd. In deze agenda zijn inhoudelijke opgaven geformuleerd en afspraken gemaakt over de uitvoering. Op verzoek van de gemeenten verrichtte Holland Rijnland een grote, niet begrote, ureninzet voor het uitvoeren van het procesmanagement en de procescoördinatie.

De programmamanager Maatschappij van Holland Rijnland nam het procesmanagement voor haar rekening. In 2016 verzorgde de programmamanager de besluitvorming op de werkagenda en legde verantwoording af over de voortgang van de werkagenda aan de ambtelijke en bestuurlijke opdrachtgevers. Ook adviseerde zij, in samenwerking met de coördinatoren van de Werkagenda, de opdrachtgevers bij knelpunten. In september 2016 en februari 2017 zijn over de voortgang van de Werkagenda nieuwsbrieven uitgebracht die breed zijn verspreid.

Twee senior strategisch adviseurs van Holland Rijnland voerden de procescoördinatie uit. Zij waren in 2016 het dagelijks aanspreekpunt voor de trekkers van de werkgroepen (beleidsontwikkeling) en de TWO Jeugdhulp (beleidsuitvoering). Zij bewaakten de voortgang en bespraken stagnatie en knelpunten met de trekkers van de werkgroepen en de opdrachtgever. Daarnaast vormden zij de verbinding tussen de werkgroepen onderling en andere gremia, zoals het ambtelijk overleg jeugd, de TWO Jeugdhulp en het PHO Maatschappij.

In 2016 stelde Holland Rijnland in samenwerking met de gemeenten een nieuwe Werkagenda Jeugd op voor 2017.

Shared Responsibility

Als onderdeel van het speerpunt 'ondersteuning jongeren tot 27 jaar', neemt Holland Rijnland, samen met vijf andere regio's in Europa, deel aan het Europees Erasmus+ project 'Shared responsibility'. Door met zes regio's in Europa samen te werken, worden kansen, ervaringen en knelpunten uitgewisseld. De betrokken regio's zijn Calabrië en Piëmont in Italië, Oost-Beieren in Duitsland,

Valencia in Spanje, Den Haag en regio Holland Rijnland in Nederland. Het doel van dit tweejarig programma is om de arbeidsmarktkansen te vergroten van jongeren zonder diploma maar met vaardigheden. Partners in Holland Rijnland zijn: de gemeente Leiden (project JA! en economische agenda071), het RBL, ID College/ROC Leiden, Cardea Jeugdhulp en samenwerkingsorgaan Holland Rijnland. In 2016 startte een onderzoek naar de benodigde en aanwezige competenties van jongeren zonder diploma. Holland Rijnland stelde het onderzoeksrapport voor deze regio o en deelde dit met de Europese partners tijdens de eerste internationale bijeenkomst in Calabrië, Italië.

Schoolverlaters praktijk- en voortgezet speciaal onderwijs

Schoolverlaters van het praktijk- en voortgezet speciaal onderwijs naar een baan toeleiden, heeft prioriteit bij het tot stand brengen van een inclusieve arbeidsmarkt. De afspraken tussen scholen, gemeenten en SW-bedrijven kregen in 2016 duidelijk vorm:

- Schoolverlaters worden besproken in casuïstiek-overleggen, zodat schoolverlaters niet buiten beeld raken.
- De begeleiding vanuit school en begeleiding op de werkplek worden op elkaar afgestemd.

Op deze wijze realiseren wij een doorlopende lijn van school naar werk en blijven schoolverlaters in de regio goed in beeld. Hiermee creëert de regio voor deze groep een zo optimaal mogelijk toekomstperspectief op het gebied van onderwijs en werk.

Douwe Splinter, directeur Prof. Dr. Leo Kannerschool locatie Oegstgeest

‘Autistische leerlingen gebaat bij aansluitende overgang naar werk’

De Leo Kanner Onderwijsgroep heeft vijf locaties voor speciaal onderwijs. Douwe Splinter is locatiedirecteur op de Leo Kannerschool VSO Oegstgeest, waar jongeren van 12 tot 19 jaar met een Autismespectrumstoornis (ASS) onderwijs volgen. Leerlingen komen zowel uit de gemeenten van de regio Holland Rijnland als van ver daarbuiten. Die toestroom is volgens Splinter wel te verklaren. ‘Als één van de weinige scholen in de regio, maken we een scheiding tussen internaliserend en externaliserend gedrag. Leerlingen die in die laatste groep vallen, kunnen in bepaalde situaties explosief reageren. De internaliserende leerling is juist naar binnen gekeerd en gebaat bij rust en regelmaat. Die twee groepen zetten we dus niet bij elkaar. Voorspelbaarheid is belangrijk voor onze leerlingen. Dat wordt echter lastig als de schoolcarrière ten einde loopt. Want hoe maak je voor ASS-leerlingen de overstap naar werk of dagbesteding zo geruisloos mogelijk? Met Holland Rijnland werken we samen aan een project met subsidies van het Europees Sociaal Fonds om via externe stages onze leerlingen voor te bereiden op die toekomst. Holland Rijnland onderschrijft ook het belang hiervan en denkt echt mee. Juist omdat ons werkgebied zo groot is, is het fijn om samen te werken op de schaal van Holland Rijnland. Een aandachtspunt vormen de leerlingen die het laatste jaar in gaan. Deze moeten we alvast voorbereiden met een stageplek bij hun vervolgopleiding of dagbesteding. Elke verandering is immers eng voor hen. De stageplekken bij de dagbesteding vallen echter onder de zorg en mogen we niet bekostigen vanuit onderwijsgeld. Daar moet écht een oplossing voor komen.’

Wat heeft dat gekost?

<i>Sp. 1 - Ondersteuning jongeren tot 27 jaar</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Verschil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	5.100	114.100	30.693	83.407
<i>Kosten werkorganisatie</i>	152.906	152.906	285.948	-133.042
<i>Lasten</i>	158.006	267.006	316.641	-49.635
<i>Directe Baten</i>	0	0	-98.073	98.073
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-158.006	-252.006	-158.006	-94.000
<i>Baten</i>	-158.006	-252.006	-256.079	4.073
<i>Saldo baten en lasten</i>	0	15.000	60.562	-45.562
<i>Resultaat</i>	0	15.000	60.562	-45.562

Bij de Turap is voor de werkagenda jeugd €94.000 extra beschikbaar gekomen. Dit budget is echter niet volledig besteed. Voorstel is om het restant van €67.000 te reserveren voor het jaar 2017.

Op dit onderdeel is flink meer inzet gepleegd dan geraamd. Dit heeft te maken met de extra tijd die is gaan zitten in het faciliteren van de beleidsafstemming rond inkoop, maar ook de verdere opzet van de werkagenda Jeugd.

Opvang en huisvesting bijzondere doelgroepen

Speerpunt

De regio zorgt voor opvang en huisvesting van bijzondere doelgroepen.

Wat hebben we bereikt?

Door het Turkije-akkoord nam de instroom van asielzoekers in de tweede helft van 2016 af en daardoor het aantal te huisvesten statushouders. De noodvoorzieningen in sporthallen en leegstaande gebouwen zijn inmiddels weer gesloten. Gemeenten en corporaties weten de taakstelling op te vangen in de reguliere woningvoorraad zonder dat daar onaanvaardbare verdringing ontstaat. Dat de taakstelling in sommige gemeenten niet werd bereikt, was meer een kwestie van afstemming tussen COA en corporaties. De focus van het speerpunt verschoof mede hierdoor naar de opvang- en huisvestingsopgave van zorgdoelgroepen (maatschappelijke opvang en beschermd wonen). Voor spoedzoekers, zoals statushouders en andere groepen die snel huisvesting nodig hebben, lijkt de woningmarkt behoefte te hebben aan een flexibele schil. Gemeenten Alphen aan den Rijn en Kaag & Braassem stelden in 2016 het vestigingsbeleid voor spoedzoekers op.

Om het aantal 'bedden' voor arbeidsmigranten in de regio te vergroten, sloten wij in 2014 een regionaal convenant af en richtten een ambassadeursteam in om de uitvoering van het convenant te bespoedigen. Particuliere huisvesters en werkgevers realiseren echter veel bedden buiten

het zicht van de gemeente. Sturen op aantallen is daarom moeilijk. Om deze reden besloot het ambassadeursteam in 2016 om de focus van de uitvoering van het convenant te verleggen van het sturen op aantallen naar het aanjagen van de vraag. De gemeenten in de Bollenstreek startten eind 2016 met het opstellen van ruimtelijke randvoorwaarden voor een versnelde procedure ten behoeve van logiesvoorzieningen voor arbeidsmigranten.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

1. Verkenning

Het speerpunt is vanaf de tweede helft van 2016 opgepakt. We startten met een uitgebreide verkenning van de opgaven voor dit speerpunt, te weten: het bestaand beleid en de (gemeentelijke) instrumenten ten aanzien van huisvesting van de verschillende doelgroepen, de verkenning van de knelpunten en de vragen met betrekking tot de opgaven. Bij Rijk, provincie, gemeenten en maatschappelijke partners inventariseerden we wat het ambitieniveau is. Op basis van deze verkenning, besloten we twee regionale producten in 2017 op te leveren: de regionale woonagenda en het uitvoeringsplan transitie maatschappelijke zorg 2017-2020.

2. Veranderingen maatschappelijke zorg

Met de centrumgemeente Leiden als trekker, is een regionaal beleidskader maatschappelijk zorg opgesteld die de colleges eind 2016 vaststelden. Vanuit haar platformfunctie faciliteerde Holland Rijnland de bestuurlijke afstemming en besluitvorming. Met de gemeente Leiden stemden we af hoe de platformfunctie van Holland Rijnland verder kan worden benut om dit veranderingstraject te faciliteren. In 2017 wordt een Uitvoeringsplan opgesteld waarin tevens een huisvestingsparagraaf is opgenomen. Holland Rijnland zal zorgdragen voor de verbinding met de op te stellen regionale woonagenda 2017. Hiertoe is een regionale werkgroep opgericht. Het Uitvoeringsplan wordt in 2018-2019 uitgevoerd. Ter voorbereiding op het Uitvoeringsplan, benaderden de Gemeente Leiden en Holland Rijnland in 2016 verschillende bureaus om onderzoek uit te voeren naar de woonbehoefte van de doelgroepen maatschappelijke zorg. De transitie van de maatschappelijke opvang van centrumgemeente naar individuele gemeenten, wordt vanaf 2017 in gang gezet.

3. (Voorbereiding) actualisatie regionale woonagenda

Holland Rijnland sprak met de provincie over de geplande actualisatie regionale woonagenda 2017. Hierin wordt opgenomen de regionale opgave huisvesting vergunninghouders, arbeidsmigranten en mensen die zorg ontvangen. In 2016 is, onder voorzitterschap van Holland Rijnland, een regionale werkgroep ingericht die verkent op welke wijze huisvesting bijzondere doelgroepen in de regionale woonagenda wordt opgenomen.

4. Kennisdeling

Met Platform31 bereidden wij eind 2016 een regionale conferentie voor over de huisvesting bijzondere doelgroepen. Die conferentie vond plaats in januari 2017. Het doel was om de verschillende 'werelden' binnen de gemeente van wonen en WMO vanuit elkaars perspectief te laten kijken naar de huisvestingsopgave bijzondere doelgroepen. Op die manier kan er meer draagvlak ontstaan voor de verdere uitwerking van het speerpunt.

5. Ambassadeursteam arbeidsmigranten

In 2014 werd het regionale convenant huisvesting arbeidsmigranten ondertekend. Om de uitvoering van dit convenant te bespoedigen, richtten we een ambassadeursteam in met vertegenwoordiging vanuit werkgevers, huisvesters, Rijk, gemeenten, arbeidsmigranten en woningcorporaties. Holland Rijnland nam in 2016 de beleidsmatige en secretariële ondersteuning van het Ambassadeursteam huisvesting arbeidsmigranten over van de gemeente Katwijk.

Wat heeft dat gekost?

Sp. 2 - Opvang en huisvesting bijzondere doelgroepen	Begroting 2016	Begroting 2016 na wijziging	Jaarrekening 2016	Vershil jaarrekening - begroting na wijziging
<i>Directe kosten</i>	30.000	15.000	1.872	13.128
<i>Kosten werkorganisatie</i>	65.265	65.265	54.084	11.181
Lasten	95.265	80.265	55.956	24.309
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-95.265	-95.265	-95.265	0
Baten	-95.265	-95.265	-95.265	0
Saldo baten en lasten	0	-15.000	-39.309	24.309
Resultaat	0	-15.000	-39.309	24.309

Regionaal Bureau Leerplicht

Wat hebben we bereikt?

In 2016 is succesvol uitwerking gegeven aan het Beleidsplan Leerplicht en RMC 2015-2018. De helft van het personeel van Holland Rijnland werkt aan de uitvoering van dit beleidsplan. De volgende resultaten zijn geboekt op de op de geformuleerde doelstellingen:

- *Iedereen die in staat is onderwijs te volgen, vindt een passende onderwijsplek in de regio. Het RBL streeft er naar om het aantal thuiszitters zo ver mogelijk terug te brengen.* Dit schooljaar werkte het RBL aan een interne aanpak van thuiszitters en risicoleerlingen. Daarnaast wordt er intensiever samengewerkt met de samenwerkingsverbanden voor passend onderwijs. Hierdoor is het aantal thuiszitters beter in beeld en worden leerlingen sneller teruggedleid naar onderwijs. Dit is te zien in de cijfers. Het aantal thuiszitters is gedaald van 52 in het schooljaar 2014-2015 naar 40 in 2015-2016;
- *Het aantal vrijstellingen op basis van artikel 5 onder a (op basis van psychische en/of lichamelijk gronden), de komende periode halveren van 123 in schooljaar 2013-2014 naar 65 in 2017-2018.* Afgelopen schooljaar werkte het RBL nauw samen met de samenwerkingsverbanden passend onderwijs en keken zij gezamenlijk nog beter naar de mogelijkheden van passend onderwijs. Dit leidde ertoe dat het aantal nieuwe vrijstellingen 5 onder a gedaald is naar 52. Daarmee is de doelstelling behaald;
- *Kwaliteit van verzuimmeldingen in het MBO moet even hoog zijn als op het voortgezet onderwijs: bij 75% i.p.v. 25% van de meldingen wordt daadwerkelijk ongeoorloofd verzuim geconstateerd.* Om de kwaliteit van de verzuimmeldingen te verhogen, maakte het RBL afspraken met ROC Leiden. Afgelopen schooljaar constateerde het RBL bij 88% van de MBO-meldingen met een afdoening, verzuim. De doelstelling is hiermee ruimschoots behaald;
- *Het opvolgen van het verzuim18+ door RMC moet jongeren aantoonbaar in het onderwijs houden.* Verzuimgesprekken worden onder andere ingezet om uitval te voorkomen. De scholen bepalen wanneer de betrokkenheid van RMC nodig is. Ondanks de inzet van verzuimgesprekken, verzuimt ruim de helft na een gesprek opnieuw. Echter wordt slechts 5% van de jongeren met verzuim later vroegtijdig schoolverlater (VSV'er);

- *Het aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters in regio Zuid-Holland Noord bedraagt maximaal het percentage zoals het ministerie van OCW die per doelgroep stelt.* De voorlopige VSV-cijfers over het schooljaar 2015-2016 laten zien dat de regio Holland Rijnland een forse afname van 15% heeft in het aantal voortijdig schoolverlaters. Dit is de grootste daling van Nederland. Dit komt onder ander door de goede samenwerking in het programma 'Blijf bij de les';
- *Alle nieuwe voortijdig schoolverlaters worden direct na uitschrijving benaderd door het RMC voor trajectbegeleiding.* Alle voortijdig schoolverlaters zijn in het schooljaar 2015-2016 direct na uitschrijving benaderd door het RMC voor trajectbegeleiding.
- *Alle oude voortijdig schoolverlaters zonder werk of inkomen worden ieder jaar proactief benaderd door het RMC voor trajectbegeleiding.* Alle oud VSV'ers zonder werk of inkomen zijn dit schooljaar benaderd door het RMC voor trajectbegeleiding. Wel blijkt dat een zeer groot deel van deze groep geen begeleiding wil, waardoor het aantal trajecten relatief beperkt blijft;
- *59% van de preventief ingezette RMC-trajecten sloten in schooljaar 2013-2014 met een positief uitstroomresultaat (onderwijs of werk) af. Dit moet omhoog naar 70%.* Het percentage positief afgesloten trajecten steeg naar 80%. Hierbij is, net als in 2013-2014, de overdracht naar een ketenpartner ook als positief gedefinieerd;
- *40% van de curatief ingezette RMC-trajecten werden in schooljaar 2013-2014 met een positief uitstroomresultaat (onderwijs of werk) afgesloten. Dit moet omhoog naar 60%.* Het percentage positief afgesloten trajecten voor jongeren die al zijn uitgeschreven uit het onderwijs, steeg naar 67%. Hierbij is, net als in 2013-2014, de overdracht naar een ketenpartner als positief gedefinieerd. De reden van de stijging is de betere samenwerking met ketenpartners op het gebied van arbeidsmarkttoeleiding en jeugdhulp;
- *Alle voortijdig schoolverlaters tot 23 jaar met een WWB-uitkering die de intellectuele capaciteiten hebben en waarbij geen belemmeringen gelden die - eventueel met ondersteuning - binnen een half jaar kunnen worden opgelost, benutten onderwijs als voorliggende voorziening. De jaarlijkse evaluatie van het Kansloket benutten wij hierbij om de resultaten te monitoren.* Het RBL maakte in 2016 aanvullende bestuurlijke afspraken met de contactgemeente van de arbeidsmarktregio (Leiden) om alle jongeren tussen de 16 en 27 in beeld te hebben. De bestuurlijke afspraken zijn uitgewerkt in een gezamenlijke werkwijze tussen het RBL en Project JA. Het RBL is aanwezig bij de voorlichting aan jongeren die een uitkering aanvragen en begeleidt alle schoolbare jongeren naar onderwijs. Ook jongeren die al langer een uitkering hebben en na verloop van tijd klaar zijn om terug te gaan naar school, worden door het RBL opgepakt. Met de meeste gemeenten maakte het RBL ook afspraken om voortijdig schoolverlaters die niet zelfstandig werk kunnen vinden, te koppelen aan een jobcoach van de gemeente zodat ze actief participeren in de samenleving.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Vanuit de dagelijkse werkzaamheden zetten de leerlingenadministratie, de leerplichtambtenaren en de casemanagers zich in jeugdigen in beeld te hebben en ondernemen actie om verzuim te stoppen en schooluitval te voorkomen. Dit doen we in samenwerking met partners uit het veld, waaronder ouders en jeugdigen, onderwijs, JGT, jongerenwerk, bureau HALT en het openbaar ministerie.

Ook organiseren en participeren we in verschillende werkgroepen om in samenwerking met bijvoorbeeld gemeenten, samenwerkingsverbanden passend onderwijs, scholen, onderwijsinstellingen of GGD beleid te ontwikkelen dat bijdraagt aan het realiseren van het recht op onderwijs voor alle jeugdigen in de regio Holland Rijnland.

Annelies van der Vlist, directeur Samenwerkingsverband Passend Onderwijs

‘Gezamenlijk werken aan goede onderwijs-zorgarrangementen’

Sinds augustus 2014 zijn scholen verplicht om hun leerlingen passend onderwijs te bieden. Als hierbij ondersteuning nodig is, kunnen scholen een beroep doen op het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs. Voor het Voortgezet Onderwijs in Leiden en omstreken werken twaalf schoolbesturen samen. Annelies van der Vlist is directeur van dit Samenwerkingsverband. ‘We maken plannen waarmee leerlingen een passende plek krijgen op een school’, legt Van der Vlist uit, ‘We willen dat leerlingen een diploma of een startkwalificatie halen. Lukt dat niet, dan kijken we naar een passende werkplek of zinvolle dagbesteding. Hierin werken we regelmatig samen met het Regionaal Bureau Leerplicht, onderdeel van Holland Rijnland. Ook zij zetten zich in om het aantal thuiszitters terug te dringen en vroegtijdig schoolverlaten te voorkomen. Samen werkten we aan het project Buitenkans, waarbij jongeren werken aan de terugkeer naar school of aan het vinden van een baan. Het RBL is voor ons van grote waarde. Veel van ons werk speelt zich namelijk af op het regio-niveau van Holland Rijnland en daarnaast zijn de lijnen met Jeugdhulp kort. Voor de toekomst hoop ik dat we samen met het RBL en Jeugdhulp, kunnen toewerken naar goede onderwijs-zorgarrangementen, waarbij gemeenten, onderwijs en jeugdhulp elkaar vinden en dat budgettaire kwesties worden geslecht.’

Wat heeft dat gekost?

<i>Regionaal Bureau Leerplicht</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Verschil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	66.383	66.383	29.210	37.173
<i>Kosten werkorganisatie</i>	1.942.506	1.903.958	1.933.369	-29.411
<i>Lasten</i>	2.008.889	1.970.341	1.962.579	7.762
<i>Directe Baten</i>	-780.000	-805.170	0	-805.170
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-1.228.889	-1.228.889	-2.053.848	824.959
<i>Baten</i>	-2.008.889	-2.034.059	-2.053.848	19.789
<i>Saldo baten en lasten</i>	0	-63.718	-91.269	27.551
<i>Resultaat</i>	0	-63.718	-91.269	27.551

De RMC-subsidie die via Leiden (als centrumgemeente) loopt is begroot als directe baat maar geboekt als gemeentelijke bijdrage. Dat verklaart waarom deze in de jaarrekening niet onder de directe baten staat. Uiteindelijk is die subsidie iets hoger vastgesteld dan oorspronkelijk geraamd.

Lopende zaken maatschappij

Regionale beleidsontwikkeling onderwijs-zorgarrangementen

Wat hebben we bereikt?

In het ontwikkeldocument onderwijszorgarrangementen (OZA), bekrachtigd aan de beleidstafel passend onderwijs-jeugdhulp Holland Rijnland, legden we in de zomer van 2015 een visie neer omtrent de samenwerking in de regio ten behoeve van leerlingen. Ook benoemden we een aantal actiepunten om uit te werken in het schooljaar 2015-2016.

Bijna alle actiepunten zijn ter hand genomen, maar niet alle actiepunten zijn vanuit de werkgroep OZA uitgevoerd. Dat heeft met name te maken met een koerswijziging die halverwege het jaar is ingezet. Waar eerst een aantal praktische uitwerkingen in de werkgroep OZA zouden worden gedaan (denk bijvoorbeeld aan een pilot integraal arrangeren) constateerden we gaandeweg dat het zinvoller is, de uitwerking in de subregio's te laten plaatsvinden en de lessen en vraagstukken die dat rond onderwijszorgarrangementen oplevert, van daaruit met elkaar te delen in de werkgroep OZA. Daar kan een kleine slagvaardige groep de openstaande vraagstukken oplossen en eventuele afspraken op het niveau van Holland-Rijnland voor de beleidstafel voorbereiden.

Voor de werkgroep onderwijszorgarrangementen lag de focus in 2016 op de gezamenlijke voorbereiding van de inkoop jeugdhulp en het leveren van input vanuit het onderwijs voor de dienstverleningsovereenkomst JGT. Dit leidde tot een proces van samenwerking rond de inkoop jeugdhulp, en een gezamenlijke inhoudelijke voorbereiding van de inkoopafels jeugdhulp. Onderdeel van deze voorbereiding, was een brede brainstorm vanuit de praktijk, met een vertegenwoordiging

van samenwerkingsverbanden PO en VO, MBO, gemeenten, JGT en jeugdhulp. Deze brainstorm leverden niet alleen input op voor de inkoop jeugdhulp, maar ook voor de dienstverleningsovereenkomst met JGT en aandachtspunten die door de praktijk als belangrijk zijn aangemerkt om mee te nemen in de ontwikkelingen rond de samenwerking passend onderwijs-jeugdhulp. Er zijn nog steeds veel mogelijkheden tot groei in de samenwerking, zoveel werd duidelijk.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Aan de werkgroep OZA namen medewerkers van verschillende afdelingen deel, zij leverden eveneens een bijdrage aan de behaalde resultaten. Een aantal resultaten gelieerd aan de werkgroep OZA, staat ook beschreven bij het onderwerp Leerplicht en RMC, waaronder de uitvoeringsafspraken en de resultaten van het terugdringen van het aantal leerplichtonthefingen. Inzet en toegang tot onderwijszorgarrangementen heeft hier grote invloed op.

Inclusieve arbeidsmarkt

Wat hebben we bereikt?

De hoofddoelstelling van het regionale werkbedrijf is te komen tot een inclusieve arbeidsmarkt. De regio heeft tot het jaar 2026 een taakstelling om 3700 extra banen te realiseren. De taakstelling voor 2016 was 350 banen. Hiervan zijn 300 banen gerealiseerd. Onze regio presteert hiermee boven het landelijk gemiddelde. De overheid heeft als werkgever een belangrijke voorbeeldfunctie. Het werkbedrijf organiseerde daarom een bijeenkomst specifiek voor overheidswerkgevers.

Het werkbedrijf leverde daarnaast veel inspanning om tot een eenduidige werkgeversbenadering te komen. Zo zijn in 2016 de belangrijkste instrumenten geharmoniseerd. Dit houdt in dat de gemeenten dezelfde afspraken hanteren voor de inzet van de opstapsubsidie, participatieplaats en de proefplaatsing. Verder zijn regionale afspraken gemaakt over de inzet van jobcoaching. Op het gebied van communicatie is de website wsphollandrijnland.nl operationeel geworden.

Aan het einde van het jaar is een evaluatie van het werkbedrijf uitgevoerd. Hieruit kwam naar voren, dat de drie subregio's elk een eigen dynamiek en ontwikkeling kennen. De conclusie is dat een verdere uitbouw van het regionale werkbedrijf niet opportuun is. De nadruk zal de komende jaren liggen op de uitvoering in de drie subregio's

Wat hebben we daarvoor gedaan?

De gemeente Leiden is, als centrumgemeente van de arbeidsmarktregio Holland Rijnland, eindverantwoordelijk voor het werkbedrijf. Holland Rijnland vervulde de secretariaten van het Bestuurlijk Overleg Werk en het management Team Werkgeversdienstverlening. Holland Rijnland had een actieve rol in de beleidsmatige voorbereiding van de harmonisatie van instrumenten van de werkgeversdienstverlening. In het Ambtelijk Overleg Participatie werden de voorstellen besproken. Holland Rijnland verzorgde, vanuit haar platformrol, het secretariaat van dit overleg v. Holland Rijnland zorgde daarnaast voor de verbinding tussen het werkbedrijf en de besluitvorming in het PHO Maatschappij.

Samen met het UWV en de gemeente Leiden organiseerde Holland Rijnland verscheidene bijeenkomsten voor consultants om ervaringen uit wisselen over de uitvoering van de Participatiewet. Holland Rijnland nam deel aan de werkgroep Pro/VSO. Vanuit deze werkgroep ontstond het project Sociale Innovatie waarvoor Holland Rijnland mede een succesvolle startbijeenkomst organiseerde.

Voor de koppeling onderwijs-arbeidsmarkt lobbyde Holland Rijnland in samenwerking met de gemeenten Kaag en Braassem en Noordwijkerhout voor het op peil houden van het budget voor agrarisch onderwijs.

Volwasseneneducatie

Wat hebben we bereikt?

In 2016 bouwden we de regionale inkoop van taal- en rekentrajecten bij de ROC's af naar 50% van het totale budget. Met de overige 50% subsidieerden we vier Taalhuizen, een ouderbetrokkenheidsproject (Ouderkamer), een taalproject gericht op arbeidstoeleiding (JA+) voor de Leidse Regio en taalverbeteringstrajecten voor uitkeringsgerechtigden in Katwijk en de Rijnstreek. Begin 2016 stelden we hiervoor het regionaal uitvoeringsplan inkoop educatie bestuurlijk vast. In totaal zijn hiermee in 2016 1401 mensen geschoold. Eind 2016 ronden we de aanbesteding van volwasseneneducatie 2017 af. In 2016 troffen we tevens de voorbereidingen voor een nieuw convenant Bondgenootschap Geletterdheid Holland Rijnland 2017-2020. Met het nieuwe convenant borgen de bondgenoten opnieuw hun inzet voor het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid in de regio. Ter voorbereiding van het convenant brachten we een nieuwsbrief uit over de regionale aanpak van laaggeletterdheid.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

De gemeente Leiden is, als contactgemeente van de arbeidsmarktregio Holland Rijnland, eindverantwoordelijk voor de regionale inkoop van taal- en rekentrajecten. Holland Rijnland gaf samen met de gemeente Leiden vorm aan het proces van beleidsvoorbereiding naar het uitvoeringsplan. Daarnaast bood Holland Rijnland ondersteuning bij de realisatie van de activiteiten uit het uitvoeringsplan 2016 en vormde zij het platform voor de regionale ambtelijke besluitvorming rond de inkoop van educatietrajecten. Voor de aanbesteding van Educatie 2017 leverde Holland Rijnland inhoudelijke input en bijgedragen aan de beoordeling van de offertes. Holland Rijnland coördineerde in 2016 het regionaal Bondgenootschap Geletterdheid en trof voorbereidingen voor het nieuwe convenant. Voor de nieuwsbrief hield Holland Rijnland interviews met de verantwoordelijk wethouder van Leiden, een grote werkgever in de regio en een taalambassadeur.

Zorg en ondersteuning

Wat hebben we bereikt?

In 2016 is in de regio hard gewerkt aan het regionale beleidskader Maatschappelijke Zorg. Hiermee stelden de gemeenten een gezamenlijke visie op voor de decentralisatie en extramuralisering van Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen vanaf 2017. Dit beleidskader is eind 2016 door alle colleges in de regio vastgesteld. Verder vond er overleg plaats tussen de gemeenten en Zorg en Zekerheid over de gezamenlijke aanpak van verschillende taken en onderwerpen waarvoor beide partijen verantwoordelijk zijn.

Daarnaast maakten de gemeenten in 2016 opnieuw regionale afspraken over de activiteiten die voortvloeien uit de OGGZ, zoals de gemeenschappelijke regeling GGZ, de inkoop van zorg voor de LVB-doelgroep en de inzet van de innovatiemiddelen van Beschermd Wonen. Met het opstellen van de agenda 2020, geven de regio's Holland Rijnland en Midden Holland invulling aan het gezamenlijk opdrachtgeverschap en het takenpakket van de Regionale Dienst Openbare Gezondheid (RDOG) Hollands Midden. Uit de agenda 2020 volgt de start van het Portefeuillehoudersoverleg Publieke

Gezondheid (PPG) op het niveau van Holland Midden. Het overleg binnen het PPG moet leiden tot een betere aansturing van de RDOG.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Holland Rijnland bood in 2016 ondersteuning en een platform voor de ambtelijke ontwikkeling en advisering en de bestuurlijke vaststelling van het beleidskader Maatschappelijke Zorg en de OGGZ-taken. Daarnaast nam Holland Rijnland deel aan de ambtelijke afstemmingsoverleggen met Zorg en Zekerheid. Holland Rijnland droeg bij aan de voorbereiding op de installatie van het PPG. Eind 2016 nam Holland Rijnland het secretariaat van het regionaal ambtelijk overleg WMO op zich.

Cultuur

Wat hebben we bereikt?

In 2016 realiseerden we de adhesieverklaring die nodig is om een aanvraag in te dienen voor een subsidie vanuit de Deelregeling Cultuureducatie met Kwaliteit in het primair onderwijs. Voor de jaren 2017 tot en met 2020 stelt het rijk hiervoor stimuleringsubsidies beschikbaar voor activiteiten op scholen in het primair onderwijs. Het doel is om daarmee kwalitatief goede cultuureducatie te kunnen aanbieden. In de adhesieverklaring stellen de deelnemende gemeenten dat zij het projectplan van de uitvoerder inhoudelijk positief beoordelen. Hiermee verplichten zij zich om de verkregen subsidie met eenzelfde bedrag te zullen matchen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Holland Rijnland coördineerde het intensieve overleg tussen de matchende gemeenten en de uitvoerder van het projectplan (Cultuureducatiegroep Leiden). Daarnaast verzorgden we de besluitvorming binnen de regio.

Wat heeft dat gekost?

<i>Lopende zaken Maatschappij</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Verschil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	74.990	74.990	98.080	-23.090
<i>Kosten werkorganisatie</i>	207.915	207.916	274.871	-66.955
Lasten	282.905	282.906	372.951	-90.045
<i>Directe Baten</i>	-22.000	-22.000	-10.255	-11.745
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-260.905	-260.906	-260.904	-2
Baten	-282.905	-282.906	-271.159	-11.747
Saldo baten en lasten	0	0	101.792	-101.792
Resultaat	0	0	101.792	-101.792

Op het onderdeel maatschappij zijn meer uren ingezet dan begroot. Specifiek in de ondersteuning van het PHO Maatschappij, dat minimaal maandelijks samen kwam (i.p.v. 4x per jaar) en daarmee ook extra inzet ter voorbereiding vroeg.

2.1.2 Economie

De regio Holland Rijnland heeft de ambitie om koploper te zijn in het toepassen van economische en technologische innovaties.

De economische opgaven waar onze gemeenten voor staan, pakken we in eerste instantie op in een kleiner subregionaal verband. Een paar zeer belangrijke regionale opgaven doen we echter samen op de schaal van Holland Rijnland. Het gaat om de versterking van de volgende economische topsectoren: Bio- en Lifescience, Greenports (Tuinbouw), Space (HighTech) en Biobased Economy. Tussen deze sectoren bestaan veel kruisverbanden. Zo is de relatie onderwijs-arbeidsmarkt een thema dat bij meerdere onderwerpen terugkomt.

Veel van onze inzet ging het afgelopen jaar naar het speerpunt Energie. Diverse overheidspartijen in de regio Holland Rijnland zetten hierin samen met de provincie flinke stappen op weg naar een regionaal Energieakkoord. In 2017 vindt hierover de besluitvorming plaats. Hierin zijn meer uren ingezet dan oorspronkelijk geraamd. Het opzetten van het gezamenlijk programma en mobiliseren van capaciteit bij de overige partners vroeg een sterke, aanjagende rol van de regio.

Op een aantal andere onderwerpen is minder inzet gepleegd dan geraamd. Ten aanzien van Biobased is geconstateerd dat er weinig toegevoegde waarde zit in een rol voor Holland Rijnland, aangezien hier al diverse partijen actief zijn. Wel monitort Holland Rijnland eventuele raakvlakken. De ontwikkeling van een programma rond plantenstoffen (Biobased Greenports) is gezamenlijk opgepakt met de provincie en andere Triple Helix-partners. Hierdoor was minder inzet vanuit Holland Rijnland nodig. Op andere onderwerpen zoals Space en Greenports wordt nog gewerkt aan de opzet van een gezamenlijk uitvoeringsprogramma. Deze staan gepland medio 2017. Toch zijn er op deze onderwerpen al een aantal mooie resultaten bereikt ten aanzien van de relatie arbeidsmarkt-onderwijs, zoals bij groenonderwijs en Instrumentation for Space.

Wat heeft dat gekost?

Domein Economie	Begroting 2016	Begroting 2016 na wijziging	Jaarrekening 2016	Vershil jaarrekening - begroting na wijziging
<i>Directe kosten</i>	126.000	106.000	80.174	25.826
<i>Kosten werkorganisatie</i>	284.368	284.368	223.725	60.643
Lasten	410.368	390.368	303.899	86.469
<i>Directe Baten</i>	0	0	-20.667	20.667
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-410.368	-410.368	-437.868	27.500
Baten	-410.368	-410.368	-458.535	48.167
Saldo baten en lasten	0	-20.000	-154.636	134.636
Resultaat	0	-20.000	-154.636	134.636

Space

Speerpunt

De regio is nationaal centrum voor aardobservatie en navigatietoepassingen.

Wat hebben we bereikt?

Holland Rijnland richtte in 2016 een nieuw cofinancieringsfonds op. Mede dankzij inzet en financiële inbreng van Holland Rijnland start in 2017 de nieuwe MBO-vakopleiding 'Instrumentation for Space' bij de Leidse Instrumentmakersschool (LiS). De nieuwe opleiding vergroot het onderwijsaanbod in de regio, voorziet in de behoefte aan gespecialiseerde technici binnen de ruimtevaartsector en verbetert de regionale vestigingsvoorwaarden voor de topsector.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Instrumentation for Space

Voor de opleiding Instrumentation for Space leverde Holland Rijnland een financiële bijdrage van in totaal €100.000 (voor een periode van 4 jaar, €25.000 per jaar) uit het cofinancieringsfonds. Holland Rijnland zette zich samen met partners in om de benodigde 5 ton subsidie toegekend te krijgen van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. In die opzet zijn we geslaagd t en de opleiding start in 2017. De bijdrage van Holland Rijnland leidde samen met de investering van ruim 1 miljoen euro vanuit het bedrijfsleven en de subsidie van het Rijk tot een totaalinvestering van meer dan 1,6 miljoen euro.

Initiatieven en position paper

In 2016 verkenden verschillende partijen wat de kansen zijn voor ruimtevaart gerelateerde projecten in de regio zoals het Shared Service Centre en het Space Experience Centre. Eind 2016 organiseerde Holland Rijnland een bijeenkomst voor alle gemeenten om een werkgroep op te zetten en een start te maken met een 'position paper' over Space. In dit document wordt gespecificeerd wat de gemeenten de komende periode willen bereiken op dit speerpunt en welke rol Holland Rijnland daarin vervult.

Holland Space Cluster

In voorgaande jaren investeerde Holland Rijnland veel tijd en energie in het secretarisschap van het Holland Space Cluster. Als gevolg van de veranderde rol van Holland Rijnland zetten we sinds 2016 in op een minder zware investering op deze taak vanuit Holland Rijnland. In 2016 richtte de secretaris van Holland Space Cluster zich voornamelijk op het organiseren van overleg, een goede verslaglegging en informatievoorziening. Ook stelde de secretaris samen met de directie en de penningmeester de subsidieverantwoording op richting provincie Zuid-Holland.

Met de gemeente Noordwijk stemden wij af dat zij in het najaar van 2016 de secretaristaken overnemen. Eind 2016 kwam hiervoor capaciteit beschikbaar bij Noordwijk en droeg Holland Rijnland formeel de taak over van secretaris van Holland Space Cluster.

De portefeuillehouder Economie nam in 2016 deel aan de bestuursvergaderingen van Holland Space Cluster en blijft dit voortzetten in 2017.

Wat heeft dat gekost?

Sp. 3 - Space / Aardobservatie	Begroting 2016	Begroting 2016 na wijziging	Jaarrekening 2016	Vershil jaarrekening - begroting na wijziging
Directe kosten	20.000	10.000	25.794	-15.794
Kosten werkorganisatie	69.926	69.927	46.630	23.297
Lasten	89.926	79.927	72.424	7.503
Directe Baten	0	0	-20.667	20.667
Bijdrage Gemeenten	-89.926	-89.927	-89.926	-1
Baten	-89.926	-89.927	-110.593	20.666
Saldo baten en lasten	0	-10.000	-38.169	28.169
Resultaat	0	-10.000	-38.169	28.169

Biobased Economy

Speerpunt: planteninhoudstoffen

De regio is koploper op het gebied van planteninhoudstoffen.

Speerpunt: landbouwtransitie en bodemdaling

De regio is koploper in innovatieve aanpak van landbouwtransitie en bodemdaling in de veenweidegebieden als voorbeeld van circulaire economie.

Voortschrijdend inzicht heeft bij dit thema geleid tot het schrappen van het speerpunt landbouwtransitie en bodemdaling. Dit is besloten tijdens de regiomiddag op 9 november 2016. Daarvoor is de volgende tweedeling in de plaats gekomen: plantstoffen en reststromen. Deze tweedeling sluit beter aan bij het speerpunt.

Wat hebben we bereikt?

Voor *plantstoffen* besloten we eind 2016/begin 2017 om het programma Biobased Greenports (Kenniscentrum Plantenstoffen 2.0) te ondersteunen en daar in 2017 en 2018 financieel aan bij te dragen (met een jaarlijkse bijdrage van € 20.000,-). Daarmee scheppen we een belangrijke voorwaarde voor nog betere en meer intensieve samenwerking tussen kennisinstellingen (universiteit en Kenniscentrum Plantstoffen), de leveranciers van de grondstoffen (telers in de Greenports) en afnemers van de producten (farmaceutische en cosmetische industrie).

Het thema *reststromen* kreeg in 2016 weinig aandacht. Momenteel verkennen we de mogelijkheden om het project Topsurf te ondersteunen, via bijvoorbeeld het cofinancieringsfonds. Bij Topsurf wordt biomassa ingezet voor grondverbetering en het tegengaan van bodemdaling.

Het programma LEADER Holland Rijnland is een Europees ontwikkelingsprogramma voor het platteland en richt zich vanaf dit jaar op de thema's gezondheid en circulaire economie. Het thema biobased economy maakt daarbij onderdeel uit van het bredere thema circulaire economie.

Ten aanzien van het thema *bodemdaling* zetten we in 2016 niet nauwelijks stappen. We constateerden dat instanties als het Kenniscentrum Platform Bodem en het Veenweide Innovatie Centrum (VIC) momenteel al een belangrijke rol vervullen en dat er momenteel weinig behoefte bestaat aan regionale inzet.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Voor plantstoffen voerden we geregeld gesprekken met het Kenniscentrum Plantenstoffen, de provincie, Innovation Quarter. Het Institute of Biology Leiden (IBL) en de Greenports.

Leon Mur, directeur Kenniscentrum Plantenstoffen

'Holland Rijnland zet ons werk consistent op de agenda'

Als impuls voor de verduurzaming van de tuinbouwketen, werd zes jaar geleden het Kenniscentrum Plantenstoffen opgericht. Het plantenrijk beschikt over meer dan honderdduizend verschillende inhoudsstoffen, met eigen specifieke kenmerken. Over de werking van veel van die stoffen, is nog weinig bekend. Het Kenniscentrum Plantenstoffen bouwt aan een extractenbibliotheek waar plantstoffen worden bewaard en gelabeld met hun mogelijke toepassingen. Vanaf de start is Leon Mur directeur van het Kenniscentrum. 'Het centrum is een voorbeeld van de nieuwe biobased economy', legt Mur uit. 'We richten ons enerzijds op de zogenaamde zijstromen, eigenlijk het plantaardig afval. In plaats van deze te composteren, kijken we of we de stoffen daarin kunnen gebruiken. Een mooi voorbeeld zijn tomatenstengels. De vezels uit die stengels worden gebruikt bij de papier- en kartonproductie terwijl het sap stofjes bevat die werkzaam zijn tegen ziekten en plagen. We kijken ook naar het doelgericht kweken van planten voor speciale stoffen. We hebben de tijd mee. Er is steeds meer vraag naar natuurlijke ingrediënten, voor gewasbescherming, voedsel, farmacie en cosmetica. Onze klanten testen onze plantstoffen in hun eigen laboratoria. Beschikt een stof over de juiste kenmerken, dan kennen wij de herkomst. Holland Rijnland speelt voor ons een belangrijke rol. Het samenwerkingsverband helpt ons bij de subsidiëring van ons programma. Daarnaast zet Holland Rijnland, dat in contact staat met drie greenports, ons kenniscentrum al jaren consistent op de regionale agenda. En dat is voor ons essentieel om marktkansen blijvend te verzilveren.'

Holland Rijnland brengt deze partijen bij elkaar en inventariseert (samen met het Innovation Quarter) welke business cases er zijn. De gemeenten brengen hun kennis en expertise in vanuit hun contacten met het lokale bedrijfsleven. In 2017 krijgt de agenda verder vorm. De nadruk ligt in 2018 meer op de uitvoering van de diverse projecten.

In 2016 verkende we tevens of er interessante projecten in de regio zijn op dit vlak. Zo wordt momenteel onderzocht of een project over Fusarium (een schimmel bij planten) regionaal gezien interessant is.

Wat heeft dat gekost?

Sp. 4 - Biobased Economy	Begroting 2016	Begroting 2016 na wijziging	Jaarrekening 2016	Vershil jaarrekening - begroting na wijziging
<i>Directe kosten</i>	30.000	30.000	87	29.913
<i>Kosten werkorganisatie</i>	83.912	83.912	10.882	73.030
Lasten	113.912	113.912	10.969	102.943
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-113.912	-113.912	-113.912	0
Baten	-113.912	-113.912	-113.912	0
Saldo baten en lasten	0	0	-102.943	102.943
Resultaat	0	0	-102.943	102.943

De gereserveerde projectkosten bleken uiteindelijk in 2016 niet nodig te zijn. De hierbij voorziene activiteiten zullen wel plaats vinden in het jaar 2017. De uitwerking van het programma Greenports Biobased heeft door een sterke rol van de Triple Helix minder uitwerking gevraagd dan was vooraf voorzien. In 2017 wordt dit programma vastgesteld.

Daarnaast is er nauwelijks inzet van uren geweest op het onderwerp bodemdaling.

Energietransitie

Speerpunt

Holland Rijnland sluit met de provincie Zuid-Holland een gebiedsdeal over de regionale bijdrage aan verduurzaming en vermindering van energiegebruik.

Wat hebben we bereikt?

Er is het afgelopen jaar veel gedaan en veel bereikt op dit speerpunt. Het gaat daarbij om de volgende mijlpalen en producten:

- Inventarisatieronde langs alle gemeenten (ambtelijk en bestuurlijk);
- Opzetten van een goed lopend ambtelijk netwerk tussen de volgende publieke partners: alle veertien gemeenten, de provincie, de omgevingsdiensten van West-Holland en Midden-Holland en het Hoogheemraadschap van Rijnland. Naast kennisuitwisseling is de inzet steeds meer gericht op gezamenlijke uitvoering;
- Een goed bezocht Themacafé Energietransitie in mei 2016;
- Oplevering (eind 2016) van het onderzoek van bureau Posad, dat de potenties en mogelijkheden voor de energietransitie in kaart bracht. Hierbij maakte Posad gebruik van al het materiaal dat reeds was verzameld voor het traject Hart van Holland, in het kader van een omgevingsvisie voor de betreffende tien gemeenten;
- Voorbereiden van ruimtelijke ateliers over het thema ruimte en energie;

- Eerste gesprek met woningbouwcorporaties over zon op daken;
- Opdrachtverlening (namens alle gemeenten) voor een Warmte Transitie Atlas voor gehele regio (door bureau Over Morgen), start van het traject;
- Presentatie van de eerste resultaten van dit speerpunt in het AB van december;
- Opzetten en uitwerken van een uitvoeringsprogramma op de volgende thema's: energiebesparing, zon op daken, zonnenvelden, wind, warmte, (inclusief geothermie en biomassa), energietransitie bij Greenports en bij mobiliteit;
- Voorbereiding energieakkoord;
- Bestuurlijke bijeenkomst (2017) en presentaties in diverse raden (2017).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Dit traject en de reeds bereikte mijlpalen hierin zijn een resultaat van de intensieve samenwerking tussen de publieke partners. Een duidelijk co-creatie dus. Holland Rijnland is hierbij initiator (agendering van het regionale speerpunt), brengt partijen samen, faciliteert en organiseert (de ambtelijke werkgroepen, themacafés, bijeenkomsten, et cetera), zoekt naar kansen en initiatieven binnen en buiten de regio, coördineert het proces en voert de pen (bij het schrijven van het Concept Energieakkoord).

Ina Elema, procesleider Hoogheemraadschap van Rijnland

'Bestuurlijke overeenkomst versnelt duurzame energieprojecten'

Als procesleider vertaalt Ina Elema de duurzame energieambities van het Hoogheemraadschap van Rijnland naar concrete projecten. 'Wat wij binnenskamers bedenken, is mooi', legt Elema uit, 'maar uiteindelijk willen we dat in de buitenruimte terugzien. Een procesleider is daarin de schakel tussen beleid en uitvoering. Ik kijk bijvoorbeeld op welke van onze terreinen we windmolens of zonneweides kunnen realiseren. Dergelijke projecten stoppen echter niet bij de gemeentegrenzen. Er is een regionale energiestrategie vereist waarin je samenwerkt met verschillende partners. Dat is waarin Holland Rijnland het voortouw neemt. Holland Rijnland biedt een platform, regelt maandelijkse overleggen en begeleidt dat proces goed. Eén van de belangrijkste wapenfeiten is dat er nu een bestuurlijk convenant klaar ligt, waarvan Holland Rijnland de trekker is. Als dit Energieakkoord in juni wordt ondertekend, zijn ambtelijk stappen makkelijker te zetten waarmee energieprojecten en -processen versneld kunnen worden uitgevoerd. En dat is uiteindelijk waar het om draait. Ik zie voor Holland Rijnland nog een taak weggelegd om gemeenten te motiveren om niet alleen andere partijen te stimuleren, maar zelf ook meer te investeren in duurzame energieambities.'

Wat heeft dat gekost?

Sp. 5 - Energietransitie	Begroting 2016	Begroting 2016 na wijziging	Jaarrekening 2016	Vershil jaarrekening - begroting na wijziging
<i>Directe kosten</i>	30.000	30.000	26.760	3.240
<i>Kosten werkorganisatie</i>	60.603	60.603	70.895	-10.292
Lasten	90.603	90.603	97.655	-7.052
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-90.603	-90.603	-90.603	0
Baten	-90.603	-90.603	-90.603	0
Saldo baten en lasten	0	0	7.052	-7.052
Resultaat	0	0	7.052	-7.052

Greenports van morgen

Speerpunt

De regio steunt de uitbouw van de internationale economische kracht van de Greenports Duin- en Bollenstreek, Aalsmeer en regio Boskoop.

Wat hebben we bereikt?

Holland Rijnland stuurde namens de gemeenten en in overleg met de drie Greenports een lobbybrief tegen de voorgenomen bezuiniging op groen onderwijs naar de Tweede kamer en regering. Dit leidde er toe dat de bezuiniging werd besproken in de Tweede Kamer. Het leidde er helaas niet toe dat de bezuiniging werd teruggedraaid. Holland Rijnland startte samen met de Greenports met het maken van een regionale Greenports-agenda.

Sander van Voorn, programmamanager Greenport Aalsmeer

‘Holland Rijnland ondersteunt kennisvalorisatie’

Aalsmeer is 's werelds grootste handels- en kenniscentrum voor bloemen en planten. Het is ook één van de greenports gelinkt aan de regio Holland Rijnland, door de sierteelt in Nieuwkoop en Kaag en Braassem. Sander van Voorn is programmamanager voor de Greenport Aalsmeer. Volgens hem is het aan de Greenport om de nationale en internationale concurrentiepositie van de sierteeltsector te verstevigen. ‘Onze Greenport is een triple helix-samenwerkingsverband, tussen bedrijfsleven, onderwijs en overheid’, legt hij uit. ‘We werken aan verschillende randvoorwaarden waaronder ondernemers moeten presteren, zoals logistiek en infrastructuur, innovatieklimaat, onderwijs, et cetera. Als programmabureau richten we ons op die faciliterende rol. En die is breed. Zo werken we aan kennisvalorisatie, waarbij kennis wordt omgezet naar commercieel haalbare producten, processen of diensten, en kijken we naar de financieringsmogelijkheden. Een ander voorbeeld is de aanleg van leidingnetwerken voor warmte of CO₂. Maar we richten ons ook op de uitvoering van de Ruimtelijke Visie van de Greenport Aalsmeer: welke gebieden zijn toekomstbestendig en welke komen voor transformatie in aanmerking? De samenwerking met Holland Rijnland hierin is waardevol. Drie van de zes Nederlandse Greenports liggen in het Holland Rijnland-gebied. Weliswaar ligt Aalsmeer zelf buiten de regio, maar zijn we gelinkt door Nieuwkoop en Kaag en Braassem. Holland Rijnland omvat vele kennisinstellingen, zoals de Universiteit van Leiden en weet de koppeling daarmee te maken. Ook heeft Holland Rijnland financieringsmogelijkheden voor uiteenlopende projecten, zoals kennisvalorisatietrajecten. Holland Rijnland is een bestuurlijke organisatie is, heeft veel inwoners en daardoor ook massa. En dat legt meer gewicht in de schaal bij lobby's richting het rijk en de provincie. Daarom willen we de band met Holland Rijnland graag warm houden.’

Wat hebben we daarvoor gedaan?

De Greenport Ontwikkelingsmaatschappij (GOM) ontving in 2016 uit het Regionaal Investeringsfonds Holland Rijnland de jaarlijkse tranche van € 666.666,-. De GOM stelt zich ten doel om door middel van actieve gebieds(her)ontwikkeling een economisch en ruimtelijk vitale Duin- en Bollenstreek tot stand te brengen. De activiteiten van de GOM worden verantwoord via het jaarverslag van de GOM, dat ieder jaar aan Holland Rijnland wordt gezonden.

Holland Rijnland voerde een verkenning uit naar gemeenschappelijke thema's in de drie Greenports in onze regio. Tevens verkenden wij wat de raakvlakken zijn met andere speerpunten zoals Energie, Biobased Economy en arbeidsmarktbeleid. Met de betrokken greenport-bestuurders en programmamanagers is besloten een greenportoverleg Holland Rijnland in te richten. Drie maal per jaar zal ambtelijk en bestuurlijk de voortgang van de gezamenlijke greenportagenda worden besproken.

Gedeputeerde Bom-Lemstra werd in 2016 voorzitter van greenport Westland-Oostland. Om de Greenports in Holland Rijnland goed in beeld te houden –en om te leren van de uitvoeringsagenda– zijn de banden met Greenport Westland-Oostland aangehaald.

Wat heeft dat gekost?

<i>Sp. 6 - Greenports van morgen</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Vershil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	6.000	6.000	0	6.000
<i>Kosten werkorganisatie</i>	41.956	41.956	21.939	20.017
<i>Lasten</i>	47.956	47.956	21.939	26.017
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-47.956	-47.956	-47.956	0
<i>Baten</i>	-47.956	-47.956	-47.956	0
<i>Saldo baten en lasten</i>	0	0	-26.017	26.017
<i>Resultaat</i>	0	0	-26.017	26.017

Het gereserveerde budget aan projectkosten bleek nog niet noodzakelijk in het jaar 2016. De benodigde inspanning om de doelstellingen te behalen bleek minder dan geraamd. In 2016 is een aanzet gemaakt met de Greenports-agenda. Deze kwam echter langzamer op gang dan gehoopt, ook door beperkte inzet Holland Rijnland. In 2017 krijgt dit onderwerp de volle focus.

Lopende zaken economie

Naast de topsectoren en innovatieve opgaven van onze regio, resteert nog maar een beperkte economische taak voor het samenwerkingsverband. De kantorenstrategie Holland Rijnland is aan de provincie gezonden en acceptatie hiervan vindt plaats in 2017. In regionaal verband vertegenwoordigden de gemeenten Leiden en Noordwijkerhout de andere gemeenten in de regio in de klankbordgroep voor de provinciale behoefteraming bedrijventerreinen Zuid-Holland.

In dit kader organiseerde Holland Rijnland een aantal ambtelijke overlegtafels om de regionale afstemming te organiseren. In het Bestuurlijk Overleg Economie Zuid-Holland (BOEZHD) vertegenwoordigde de portefeuillehouder Economie de regiogemeenten. In 2016 reageerde Holland Rijnland, in samenwerking met de gemeente Leiden en namens de veertien gemeenten, tweemaal per brief negatief op het voornemen van de gemeente Zoetermeer om een factory outlet centrum (Holland Outlet Mall) te realiseren bij het Stadshart Zoetermeer. Holland Rijnland heeft hierbij actief de gemeenten betrokken en geïnformeerd.

Wat heeft dat gekost?

<i>Lopende zaken Economie</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Vershil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	40.000	30.000	27.533	2.467
<i>Kosten werkorganisatie</i>	27.971	27.970	73.379	-45.409
Lasten	67.971	57.970	100.912	-42.942
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-67.971	-67.970	-95.471	27.501
Baten	-67.971	-67.970	-95.471	27.501
Saldo baten en lasten	0	-10.000	5.441	-15.441
Resultaat	0	-10.000	5.441	-15.441

De extra inzet van uren heeft met name plaatsgevonden voor de kantorenstrategie. Daarnaast heeft de begeleiding van het project Fietsknooppunten een onverwacht groot aantal uren gekost.

2.1.3 Leefomgeving

Op een aantal dossiers boekte Holland Rijnland de afgelopen jaren veel progressie, zoals op Natuur en Landschap, de RijnlandRoute en het HOV-net. Er blijft echter een opgave liggen in het fysiek-ruimtelijk domein. Het afgelopen jaar zetten we verder in op de realisatie van de opgaven uit het RIF. Daarnaast pakten we diverse initiatieven op, op het gebied van kennisdeling, versterking van de samenwerking en het vergroten van de slagkracht van onderop. Zo is de LEADER-samenwerking ingericht.

Daarnaast maakten we de regionale kantorenstrategie definitief en leverden we in dit kader extra inzet rond A4/W4 naar een verkenning van alternatieven. De focus in dit domein ligt op het faciliteren van de samenwerking en het realiseren van regionale projecten, waarbij we op de diverse speerpunten met de gemeenten en overige partners toewerken naar nieuwe uitvoeringsprogramma's.

Wat heeft dat gekost?

<i>Domein Leefomgeving</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Verschil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	1.305.277	1.845.476	1.448.375	397.101
<i>Kosten werkorganisatie</i>	701.147	701.147	873.163	-172.016
Lasten	2.006.424	2.546.623	2.321.538	225.085
<i>Directe Baten</i>	-867.627	-1.307.701	-976.965	-330.736
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-1.138.797	-1.234.422	-1.242.425	8.003
Baten	-2.006.424	-2.542.123	-2.219.390	-322.733
Saldo baten en lasten	0	4.500	102.148	-97.648
Resultaat	0	4.500	102.148	-97.648

Aanpak van leegstand

Speerpunt

De regio is proeftuin voor de aanpak van leegstand en hergebruik van kantoren en winkelruimte.

Wat hebben we bereikt?

Het traject rondom de Ladder voor Duurzame Verstedelijking leidde ertoe dat alle veertien gemeenten het afgelopen jaar zijn geïnformeerd over de werking van de Ladder, dat eventuele omissies in de huidige informatievoorziening in kaart zijn gebracht en dat enkele producten zijn opgeleverd die de gemeenten kunnen gebruiken voor de verdere uitwerking van ruimtelijke laddertrajecten. Ook zijn er aanbevelingen gedaan om (sub)regionale afstemming organisatorisch vorm te geven.

Op 26 oktober stelde het Algemeen Bestuur de Actualisatie van de Kantorenstrategie vast en bood deze aan de Gedeputeerde Staten aan. Als GS de strategie aanvaardt, betekent dat dat ze passen binnen de actuele regionale visie. Daarmee voldoen deze plannen aan de eerste trede van de Ladder voor Duurzame Verstedelijking. Ook geldt bij aanvaarding, dat er een afsprakenkader is tussen provincie, regio en gemeenten in Holland Rijnland ten aanzien van plancapaciteit en fasering van kantoren per kantoorlocatie. Met de jaarlijkse kantorenmonitor volgen we de ontwikkelingen van voorraad, leegstand, oplevering nieuwbouw en transformatie.

Holland Rijnland kiest in de Actualisatie voor het voortzetten van een integrale aanpak waarbij de voorraad kwalitatief verbetert en kwantitatief vermindert. De gemeenten keken in de afgelopen periode scherp naar hun eigen kantoorplannen en schrapten of temporeerden enkele plannen. De komende jaren gaan we hiermee door.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

In 2016 is het traject rondom de Ladder voor Duurzame Verstedelijking afgerond. Daarin zijn zowel de gemeenten als provincie betrokken. De begeleiding van het traject financierden de veertien gemeenten zelf.

In de maanden februari en maart organiseerden wij drie subregionale sessies, waar de Stec Groep betrokken ambtenaren informeerde over de Ladder en het regionale traject en de behoeften inventariseerde. Uiteindelijk weken we af van het aanvankelijk plan om tot een regionale database te komen en zetten we meer in op informatievoorziening naar gemeenten en ondersteuning bij het werken met de Ladder. We werkten toe naar een zestal zogenaamde basismotiveringen op enkele ruimtelijke-economische thema's, naar een verdieping op het thema kantoren (als voorbeeld voor andere functies) en naar een zogenaamd kopstuk met adviezen en aanbevelingen vanuit Stec Groep en een ambtelijk advies. Deze producten zijn tussentijds kortgesloten en afgestemd in de begeleidingscommissie, diverse ambtelijke overleggen (AO's Ruimte, Economie en Wonen) en afgestemd met de provincie.

Het uiteindelijke resultaat van dit traject, is het volgende:

1. Basisonderbouwing bedrijven;
2. Basisonderbouwing wonen;
3. Basisonderbouwing winkels;
4. Basisonderbouwing kantoren, inclusief een verdieping kantoren (als voorbeeld van een verdieping die ook toegepast kan worden op andere basisonderbouwingen);
5. Basisonderbouwing globaal/flexibel bestemmen;
6. Een zogenaamd 'kopstuk', in de vorm van een brief aan de bestuurders van Holland Rijnland met daarin adviezen vanuit Stec Groep en een ambtelijk advies.

Op 2 november hielden we een afrondende bestuurlijke bijeenkomst in Leiden waarin we de resultaten bespraken. Tijdens het PHO op 9 november is decharge verleend

Wat heeft dat gekost?

<i>Sp. 7 - Aanpak van leegstand</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Vershil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	20.000	105.625	92.432	13.193
<i>Kosten werkorganisatie</i>	55.941	55.941	31.585	24.356
Lasten	75.941	161.566	124.017	37.549
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-75.941	-171.566	-179.569	8.003
Baten	-75.941	-171.566	-179.569	8.003
Saldo baten en lasten	0	-10.000	-55.552	45.552
Resultaat	0	-10.000	-55.552	45.552

Holland Rijnland heeft een actieve rol vervuld op de Ladder Duurzame Verstedelijking. Wel is geconstateerd dat er naast de regionale kantorenstrategie, en een bemiddelingsrol rond A4/W4, geen rol ligt voor Holland Rijnland inzake het starten van pilots/proeftuinen rond de transformatie van kantoren. Op dit onderwerp is dan ook geen inzet gepleegd.

Toegankelijke groene landschappen

Speerpunt

De regio Holland Rijnland is een aantrekkelijke groene bestemming voor inwoners en recreanten.

Wat hebben we bereikt?

Metropolitane Landschappen

Holland Rijnland ondersteunt de lobby voor (nieuwe) ontwikkelingen, zoals bij het intensiveren van het regionale vaarnetwerk zoals de doorsteek Rijn Rotte Vliet en de Drechtdoorsteek, bij de oprichting van het Nationaal Park Hollandse Duinen en bij de marketing van de erfgoedlijn Landgoederen.

LEADER

Holland Rijnland heeft in 2016 tot 2020 een sturende rol voor LEADER, een Europees programma om initiatieven te ondersteunen die bijdragen aan de versterking van het platteland. Holland Rijnland bevordert actief de samenwerking tussen ondernemers, burgers, overheden en maatschappelijke organisaties om te komen tot aansprekende en innovatieve projecten op het gebied van de circulaire economie en de gezondheid van mens en leefomgeving.

Fietsknooppunten

De bestaande fietsknooppuntennetwerken zijn in 2015 kritisch door gemeenten en regio bekeken. Een uitbreiding van het aantal kilometers bleek wenselijk. Voor de bebording lag de nadruk op de toepassing van duurzaam materiaal. De uitbreiding van het aantal kilometers en de daarbij behorende

borden en informatiepanelen, werd in 2016 afgerond. Met de uitbreiding van het aantal kilometers ontstond er een fietsknooppuntennetwerk van 660 kilometer fietsroute, 2300 routebordjes en 220 informatiepanelen verdeeld over het Groene Hart en de Bollenstreek. De knooppuntenbordjes zijn uitgevoerd in Trespa, een voor hergebruik geschikt materiaal. Het landelijk fietsberaad stelt de informatie over het aangepaste netwerk beschikbaar via de fietsknooppuntennetwerk-app. Ook de leveranciers van fietskaarten verwerken de nieuwe fietsroutes.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Metropolitane Landschappen

In 2016 zorgde Holland Rijnland voor de afstemming tussen de clusters of landschapstafels en de ondersteuning bij de ontwikkeling van de Metropolitane Landschappen. Het resultaat was een financiële bijdrage van circa 4 miljoen voor de landschapstafels uit het fonds van de provinciale Beleidsvisie Groen. Holland Rijnland bood verder een platform voor overleg en kennis uitwisseling over de Metropolitane landschappen, zoals het organiseren van het themacafé Groen en deelname aan de Regiegroep Holland Rijnland.

Daarnaast ondersteunt Holland Rijnland de Stichting Landschapsfonds Holland Rijnland en de Vereniging Vrijtijdslandschappen bij het uitvoeren van hun werkzaamheden, met name bij het stimuleren van de particuliere initiatieven in het groen.

Voor het Regionale Investeringsprogramma Zuidelijke Randstad, droeg Holland Rijnland drie projecten aan. Dit waren de projecten: Hollands Utrechts Plassengebied/Blueport, Groenstructuur Holland Rijnland en Hart van groen blauw netwerk Holland Rijnland/Singelpark Leiden. Hierbij werken we samen met de Metropoolregio Rotterdam Den Haag, Regio Midden Holland, provincie en ondernemers.

LEADER

Door de inzet van Holland Rijnland kwam een extra subsidie van ruim €36.000,- beschikbaar van de provincie voor de kwartiermaker voor LEADER. Door toedoen van Holland Rijnland stelde Europa circa €1,6 miljoen en de provincie circa 8 ton tot en met 2020 beschikbaar. In combinatie met een bijdrage van de gemeenten, Holland Rijnland, Waterschappen en de private sector bedraagt het totale investeringsbedrag tot 2020 circa €6,4 miljoen. Daarnaast richtte Holland Rijnland de Lokale Actie Groep (LAG) op en stelde, van half december tot en met januari 2017, de eerste tender open voor het indienen van projecten.

Themacafé

Holland Rijnland organiseerde een themacafé Groen, waarin de onderwerpen Groenprogramma, LEADER, Vrije tijdslandschappen en het Landschapsfonds aan de orde kwamen. Zo'n veertig belangstellenden bezochten het themacafé werd en dat leverde zes gouden ideeën op. Drie van deze ideeën waren dermate concreet, dat Holland Rijnland ze indiende als LEADER-project.

Ambtelijk Overleg natuur, landschap en recreatie en het Portefeuillehoudersoverleg Leefomgeving
Holland Rijnland biedt een platform voor overleg en kennisuitwisseling. Holland Rijnland organiseert het Ambtelijk Overleg natuur, landschap en recreatie, dat als voorbereiding dient voor het portefeuillehoudersoverleg Leefomgeving. In dit overleg wisselen de vakambtenaren van de gemeenten, provincie en hoogheemraadschap tevens kennis uit over onderwerpen, die betrekking

hebben op natuur, landschap en recreatie, (AO NLR) die de schaal van de landschapstafels overstijgen. Hierbij komen onderwerpen aan bod zoals het regionale Groenprogramma, het Hollands-Utrechts Plassengebied, de recreatieve hoofdwaterstructuur, het nationaal park Hollandse Duinen en het Regionale Investeringsprogramma Zuidelijke Randstad. In 2016 kwam het Ambtelijk Overleg NLR vier maal bijeen.

Fietsknooppunten

Voor de uitbreiding van het fietsknooppuntennetwerk is een aanbestedingsprocedure gevolgd, begeleid door SP71. Voor de toepassing van bio based materiaal voor de borden wonnen we advies in bij PIANOo. Dit advies telde mee bij de beoordeling van de offertes. Na het verlenen van de opdracht aan de firma Folkersma, begeleidde Holland Rijnland de opdracht en communiceerde hierover met gemeenten op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau. Ook werd het fietsberaad informatief bij dit project betrokken.

Wat heeft dat gekost?

Sp. 8 - Toegankelijke groene landschappen	Begroting 2016	Begroting 2016 na wijziging	Jaarrekening 2016	Verschil jaarrekening - begroting na wijziging
<i>Directe kosten</i>	20.000	20.000	84.806	-64.806
<i>Kosten werkorganisatie</i>	102.559	102.559	152.221	-49.662
Lasten	122.559	122.559	237.027	-114.468
<i>Directe Baten</i>	0	0	-92.256	92.256
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-122.559	-122.559	-122.559	
Baten	-122.559	-122.559	-214.815	92.256
Saldo baten en lasten	0	0	22.212	-22.212
Resultaat	0	0	22.212	-22.212

De lasten en baten zijn hoger door het project LEADER. Omdat het hier gaat om een provinciale subsidie vallen de baten en lasten buiten de reguliere begroting.

Beter benutten regionaal mobiliteitsnetwerk

Speerpunt

Beter benutten regionaal mobiliteitsnetwerk.

Wat hebben we bereikt?

In 2016 startte Holland Rijnland met het opstellen van een rapportage Trends en Knelpunten, op weg naar een regionale mobiliteitsagenda. Hiervoor maakten we een analyse van bestaande visies en documenten en brachten (landelijke) trends in kaart. Een combinatie van beide leidde tot een nieuwe mobiliteitsagenda voor de regio. Enkele voorbeelden van projecten waar we de komende

periode aandacht aan schenken, zijn: doorsnijdingen van autowegen met water (zoals de N207 met de Ringvaart Haarlemmermeer), openbaar vervoer- en spoorverbindingen (spoorverbinding Leiden-Utrecht) en aansluitingen op het hoofdwegennet (de N11-corridor).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Gedurende het traject, waarbij de rapportage voor dit onderwerp werd opgesteld, voerde het ingehuurd bureau RHDHV een documentenanalyse uit. Daarnaast organiseerde het bureau diverse interactieve sessies ook met diverse externe partijen zoals het bedrijfsleven, aangrenzende regio's en cetera.

Holland Rijnland inventariseerde welke projecten er momenteel lopen, waar er knelpunten zijn en waar in de nabije toekomst nog regionale inzet nodig is. Deze analyse ronden we eind 2016 af. Begin 2017 wordt samen met betrokkenen en trekkers de uitwerking gestart naar een uitvoeringsprogramma met een concreet handelingsperspectief.

Wat heeft dat gekost?

Sp. 9 - Beter benutten mobiliteitsnetwerk	Begroting 2016	Begroting 2016 na wijziging	Jaarrekening 2016	Verschil jaarrekening - begroting na wijziging
<i>Directe kosten</i>	50.000	50.000	22.603	27.397
<i>Kosten werkorganisatie</i>	97.897	97.897	106.467	-8.570
Lasten	147.897	147.897	129.070	18.827
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-147.897	-147.897	-147.897	0
Baten	-147.897	-147.897	-147.897	0
Saldo baten en lasten	0	0	-18.827	18.827
Resultaat	0	0	-18.827	18.827

Lopende zaken leefomgeving

Verkeer en vervoer

Wat hebben we bereikt?

Infrastructurele RIF projecten

De uitvoering van de RijnlandRoute loopt volgens planning. Eind 2016 (voorlopige gunning)/begin 2017 (definitieve gunning) besteedde de provincie het tracé tussen de A4 en Knoop Leiden-West aan.

In het Programma Onsluiting Greenport Duin- en Bollenstreek zijn de verschillende projecten verder uitgewerkt. Voor de Nagelbrug is een definitief ontwerp gemaakt en zijn de werkzaamheden gestart. Voor de Duinpolderweg ronden we in 2016 de probleemanalyse af, stelden we een brede adviesgroep in die advies uitbracht en maakten we een keuze gemaakt voor de zeven alternatieven die worden onderzocht in de MER. In de HOV-corridor Noordwijk-Schiphol zijn diverse maatregelen

uitgevoerd in de gemeenten Noordwijk, Teylingen en Lisse. Voor de oeververbinding tussen Lisse en de Haarlemmermeer is de lage brug als voorkeursvariant gekozen en verder uitgewerkt. De Noord-Hollandse partijen startten eind 2016 met de eerste verkenning naar mogelijke tracés en maatregelen op het Noord-Hollands grondgebied.

In het HOV-netwerk Zuid-Holland Noord zijn de diverse corridors verder uitgewerkt. Voor de HOV-lijn 400 Zoetermeer - Leiden is een evaluatie uitgevoerd, waaruit blijkt dat de lijn zeer succesvol is. Voor de HOV-corridor Leiden-Leiderdorp is een voorlopig ontwerp gemaakt van maatregelen en haltes. De provincie sloot met beide gemeenten samenwerkingsovereenkomsten over de uitvoering van werkzaamheden. Voor de HOV-corridor Leiden-Katwijk-Noordwijk voerden gemeenten en provincie diverse onderzoeken uit naar benodigde maatregelen, tracés en R-net waardigheid. Voor de Knoop Leiden-West is een integraal ontwerp gemaakt in samenhang met de Rijnlandroute en (snel)fietsroutes.

Collectief Vraagafhankelijk Vervoer

Na een besluit van het Dagelijks Bestuur om dit vervoer wederom regionaal aan te besteden, doorliepen we een aanbestedingstraject. Verschillende bedrijven dienden een offerte in voor de uitvoering van het CVV. Na een beoordeling hiervan beoordeelden we De Vier Gewesten als economisch meest voordelige inschrijver.

In 2016 zijn er 330.227 ritten verreden. Bijna 8% van de 376.323 reizigers was rolstoelgebruiker. Naar aanleiding van al deze ritten, werden 139 klachten ingediend waarvan het merendeel (63) betrekking had op te laat opgehaald worden of aankomen.

Brede Doel Uitkering(BDU)

In 2016 verdeelde de regio €2,8 miljoen over regionale infrastructuurprojecten en over Duurzaam Veilig-projecten. Holland Rijnland diende deze verdeling in bij de Provincie, nadat het PHO Leefomgeving positief adviseerde aan het Dagelijks Bestuur. Twee gesubsidieerde projecten zijn: de aanleg van twee keer twee rijstroken op de ongelijkvloerse kruising N11 en de herinrichting van HOV-corridors in de Leidse Binnenstad. Met ingang van 2016 verving de Subsidieregeling Mobiliteit de subsidieregeling BDU.

Verkeersveiligheid

In 2016 voerden we verschillende projecten uit van het Actieprogramma 2014-2016. Een aantal voorbeelden daarvan zijn:

- De ondersteuning van landelijke campagnes over Voorlichting en Handhaving, bijvoorbeeld door het wisselen van vijf maal 285 campagneborden langs de wegen. Ook had de campagne fietsverlichting, want het aantal deelnemende rijwielhandelaren groeide;
- Verkeerseducatie door regionale verkeerleerkracht. 156 Lagere scholen, verspreid over de hele regio, namen deel aan de projecten;
- In het kader van Beginnende Bestuurders organiseerden we in Alphen aan den Rijn, Leiderdorp, Oegstgeest en Noordwijkerhout praktijkdagen voor jonge autorijders;
- Voor ouderen organiseerden we rijvaardigheids- en opfriscursussen;
- In diverse gemeenten pakten we integraal de verbetering aan van de verkeersveiligheid van schoolomgevingen;

- In Alphen aan den Rijn vond, onder leiding van ROV, een bijeenkomst plaats over verkeersveiligheid.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Infrastructurele RIF projecten

De uitvoering van de RijnlandRoute ligt bij provincie en Rijkswaterstaat. De betrokken gemeenten en Holland Rijnland zijn wel vertegenwoordigd in de Directieraad en de Stuurgroep. Holland Rijnland houdt vinger aan de pols en ziet toe of de uitvoering conform de afspraken is uit de Financieringsovereenkomst met de provincie.

Voor de Duinpolderweg levert Holland Rijnland input aan het traject in projectgroep, MT en Stuurgroep. Dat betreft inhoudelijke informatie over het gebied en meedenken over het proces.

Voor de verschillende HOV-corridors geeft Holland Rijnland input over de inhoud en het proces in de projectgroepen, MT's en Stuurgroepen. Holland Rijnland houdt in de gaten of afspraken in verschillende bestuursovereenkomsten worden nagekomen. Daarnaast waakt Holland Rijnland over de samenhang van de verschillende projecten. Voor de Knoop Leiden-West bijvoorbeeld drong Holland Rijnland er op aan om een integraal ontwerp uit te werken, waarin het ontwerp van de Rijnlandroute, het HOV-tracé Leiden-Katwijk en de snelfietsroute Leiden-Katwijk integraal zijn opgenomen.

Laura van Klink, Public Affairs VNO-NCW Rijnland

'Stevigere rol voor Holland Rijnland'

Lobbyen en belangen behartigen voor het regionale bedrijfsleven; Laura van Klink is vanuit haar functie Public Affairs binnen VNO-NCW Rijnland hier dagelijks op actief. 'Ondernemen, dat hoef je de bedrijven in de regio niet te leren', benadrukt Van Klink. 'Wij zetten ons vooral in voor gunstige randvoorwaarden. Denk hierbij aan voldoende ruimte voor bedrijven om zich te ontwikkelen, een goede bereikbaarheid voor klanten en medewerkers, een soepele aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt en minder belemmerende wet- en regelgeving. Op deze onderwerpen lopen we regelmatig gelijk op met Holland Rijnland. We hebben ook twee keer per jaar bestuurlijk overleg. Afgelopen jaar werkten we onder andere gezamenlijk aan de Rijnlandroute en de noordelijke ontsluiting van de Greenport Duin- en Bollenstreek, ook wel de Duinpolderweg genoemd. Als VNO-NCW Bedrijfsleven Rijnland zijn we blij met een partner als Holland Rijnland. Juist omdat veel van de thema's waarop wij ons concentreren niet een lokale maar regionale aanpak vereisen. De reorganisatie binnen Holland Rijnland leidde er toe dat de inzet op verschillende onderwerpen werd afgeslankt. Dat vonden wij jammer. We zouden graag een steviger rol zien van Holland Rijnland op onderwerpen die betrekking hebben op de randvoorwaarden. Zeker ook als lobbyorganisatie naar de provincie en andere overheden, is de rol van Holland Rijnland van grote waarde.'

Collectief Vraagafhankelijk Vervoer (CVV)

In 2016 vond de aanbesteding plaats van het Collectief Vraagafhankelijk Vervoer (Regiotaxi Holland Rijnland). Eind 2016 liep de contractperiode van dit vervoer af.

Na de beoordeling van de offertes voor het CVV, doorliepen we een implementatietraject waarbij Holland Rijnland er op toezag dat De Vier Gewesten de eisen uit het bestek ook daadwerkelijk zouden realiseren.

Naast de aanbesteding voor een nieuwe contractperiode CVV, nam Holland Rijnland ook deel aan een provinciaal project dat onderzocht of reizigers uit het doelgroepenvervoer gebruik kunnen maken van het reguliere Openbaar Vervoer.

Gedurende het project over de migratie van reizigers in het doelgroepenvervoer naar het OV onderhield Holland Rijnland contacten met gemeenten (zowel ambtelijk als bestuurlijk) over dit onderwerp. Hierbij keken we of er in de regio gemeenten belangstelling hebben om een pilot uit te voeren. Zowel met Leiden/Leiderdorp als met Nieuwkoop voerden we regelmatig verkennende gesprekken. Dit heeft leidde echter nog niet tot een concreet idee voor een pilot.

Verkeersveiligheid

Holland Rijnland faciliteert activiteiten op het terrein van verkeersveiligheid en laat deze uitvoeren. De regio onderhoudt hiervoor de contacten met de provincie, de andere regio's en de regiogemeenten en initieert waar nodig onderlinge afstemming. De aanvraag en afhandeling van de BDU-subsidiëring voor lokale verkeersveiligheidsprojecten verzorgden wij wederom. Holland Rijnland diende in september ook een subsidieaanvraag van €2,2 miljoen in bij de provincie voor de jaren 2017-2019. Deze subsidie is inmiddels beschikbaar gesteld.

Ruimtelijke ordening

Wat hebben we bereikt?

In het voorjaar en najaar organiseerden we een Bestuurlijke Tafel Ruimte, waarin gemeenten, provincie en hoogheemraadschap spraken over regionale ontwikkelingen. Deze tafel breidde we uit met Economie en Wonen.

Daarnaast vonden de reguliere bestuurlijke tafels PHO Leefomgeving (tijdens de regiomiddag) plaatsen het Ambtelijke Overleg Ruimte en Economie. Ambtelijk was er afstemming over het traject NOA-NOVI (Nationale omgevingsagenda en Nationale omgevingsvisie) en andere regionale ruimtelijke trajecten. Daarin legden we de relatie met regionale ruimtelijke trajecten, zoals Hart van Holland.

Het regionale traject rondom de Ladder voor Duurzame Verstedelijking is afgerond. Het effect van het laddertraject was dat alle gemeenten het afgelopen jaar geïnformeerd zijn over de werking van de ladder voor duurzame verstedelijking. De witte vlekken brachten we in kaart en we leverden ook enkele producten op (zoals basisonderbouwingen bedrijven, woningen, winkels, kantoren en flexibel bestemmen). Deze kunnen de gemeenten gebruiken voor de verdere uitwerking van laddertrajecten. Ook deden we aanbevelingen om (sub)regionale afstemming organisatorisch vorm te geven.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Vanuit de platformrol van Holland Rijnland organiseerden we diverse ambtelijke en bestuurlijke bijeenkomsten. Afstemming vond plaats tussen diverse ruimtelijke ontwikkelingsplannen, zoals de locatie Valkenburg.

Regionaal groenprogramma

Wat hebben we bereikt?

De uitvoering van het Regionaal Groenprogramma van Holland Rijnland gaat onverminderd door. In 2016 was dit programma halverwege de tienjarige looptijd. Van de beschikbare €20 miljoen, is nu €10 miljoen toegezegd aan 77 projecten. Langs diverse regionale wegen zijn bloemrijke bermen aangelegd. Er kan worden gefietst of gewandeld op één van de vele nieuwe wandel- of fietspaden (totaal 170 km). In totaal realiseerde de regio circa 660 hectare en 120 kilometer groen voor ecologische en recreatieve doeleinden. Tevens zijn op diverse locaties in de regio plekken opgeleverd voor recreatie of welke dienen als startpunt voor mooie tochten door de regio. Aan de kust is op diverse locaties gewerkt om het duingebied en de kustlijn toegankelijker en aantrekkelijker te maken. Zoals toegezegd, voerden we halverwege de looptijd van het groenprogramma, een tussenevaluatie uit. De conclusie hieruit is dat het programma beantwoordt aan de doelstellingen en effectief is. Het programma levert een belangrijke bijdrage aan het ontwikkelen van groen en recreatie in de regio.

In 2016 kwamen grote projecten als het park Matilo in Leiden en het Burgemeester Berkhoutpark in Voorschoten gereed. Een belangrijk speerpunt hierbij is om de samenwerking met ondernemers meer vorm te geven. Met de vereniging Vrije Tijdslandschappen komen diverse projecten van de grond, zoals de rondvaart bij het Geertje in Zoeterwoude en recreatie bij Boerderij Buiten Verwachting in Hoogmade.

Waterrecreatie krijgt een steeds prominentere rol. Het groenprogramma levert hiermee een bijdrage aan de ontwikkeling van het Hollands-Utrechts plassengebied als recreatief en toeristisch speerpunt. In 2016 zijn steigers gerealiseerd aan de Haarlemmertrekvaart en bij het gemeentehuis in Hillegom.

Hollandse Duinen is geselecteerd als nationaal park. Het groenprogramma draagt bij aan het toegankelijker maken van het park door de realisatie van fiets- en wandelroutes. In 2016 realiseerden we Toeristische Overstappunten in Lisse en Voorschoten. Van hieruit kunnen wandelaars en fietsers het duingebied betreden.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Holland Rijnland vervulde een ondersteunende rol in de uitvoering van het Regionale groenprogramma. Holland Rijnland droeg bij aan de totstandkoming van de Uitvoeringsovereenkomsten per cluster, waarin de projecten opgenomen zijn, en zorgde voor de financiële afhandeling. Deze afhandeling betrof de verantwoording van de bijdrage uit het Regionaal Investeringsfonds.

Holland Rijnland voerde de tussenevaluatie van het groenprogramma uit. Deze tussenevaluatie bespraken we in het Dagelijks bestuur, het Algemeen bestuur en het portefeuillehoudersoverleg Leefomgeving. Dit resulteerde in enkele aanbevelingen die we verder uitwerken, zoals een betere aansluiting van de voorwaarden van Holland Rijnland en de provincie Zuid-Holland voor de verantwoording van projecten.

De resultaten van de tussenevaluatie vatten we samen in een factsheet, die breed verspreid is binnen Holland Rijnland.

Wonen

Wat hebben we bereikt?

In 2016 boekten we met betrekking tot de woonruimteverdeling de volgende resultaten:

- De Huisvestingsverordening is in 2016 gewijzigd;
- De taken uit de verordening zijn uitgevoerd, waaronder de urgentieverlening en het volgen van de resultaten van de woningtoewijzing. Rapportages van Woningnet bespraken we in de beleidscommissie wonen en het ambtelijk overleg wonen op het punt van de slaagkansen voor de diverse groepen woningzoekenden;
- Urgentieregeling: in 2016 zijn 327 aanvragen voor urgentie ingediend. 146 werden toegewezen, 135 afgewezen. 16 aanvragen werden ingetrokken en 30 aanvragen liepen nog op 31 december 2016;
- Contingentregeling: 169 woningen werden beschikbaar gesteld in het kader van de huisvesting van bijzondere doelgroepen. Er werden uitvoeringsafspraken gemaakt over de begeleiding cliënten contingent regeling bijzondere doelgroepen;
- De cijfers over 2016 van Woningnet (het woonruimte-verdeelsysteem in de regio Holland Rijnland) zijn op het moment van het opstellen van dit jaarverslag nog niet bekend. Deze publiceren we halverwege 2017;
- Beleidscommissie woonruimteverdeling: een DB-lid van Holland Rijnland is voorzitter van de Beleidscommissie. Holland Rijnland voert het secretariaat. In de beleidscommissie zijn gemeenten, woningcorporaties en huurders vertegenwoordigd. De beleidscommissie kwam in 2016 drie maal bijeen. Besproken zijn: wijziging Huisvestingsverordening, beoordeling uitvoering woonruimteverdeling, rapportage Woningnet 1^e helft 2016, rapportagewijzigingen in Woningwet in 2016, vorming woningmarktregio Holland Rijnland, contingent-regeling 2017, en woonmonitor en trendanalyse Holland Rijnland.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Woningmarktregio Holland Rijnland: gemeenten konden in het kader van de nieuwe Woningwet 2015 vóór 1 juli 2016 bij de minister een verzoek indienen tot de vorming van één woningmarktregio. Met de vorming van woningmarktregio's, is het kerngebied bepaald waarbinnen corporaties mogen investeren in nieuwbouw en de aankoop van sociale huurwoningen. Holland Rijnland trad namens de veertien gemeenten in contact met het Rijk en de woningcorporaties als penvoerder en begeleidde de vorming van woningmarktregio Holland Rijnland.

Vaststellen planlijst woningbouw: Holland Rijnland werd in 2016 als platform ingezet voor het opstellen van een regionale planlijst woningbouwprojecten. Na vaststelling door het DB Holland Rijnland, dienden we de planlijst bij de provincie in. De lijst, met een onderscheid in direct uitvoerbare plannen en reserveplannen, stemden we af op de woningbehoefte. De lijst is ook afgestemd op het Afwegingskader, zoals opgenomen in de Regionale Woonagenda 2014.

Actualisatie regionale woonagenda: de actualisatie is geen basistaak van Holland Rijnland. Op verzoek van de gemeenten coördineert Holland Rijnland de totstandkoming van de actualisatie regionale woonagenda 2017. Gemeenten zorgen voor de bemensing en de inhoud. De gemeente Katwijk is de inhoudelijk trekker van deze actualisatie. In 2016 startte het proces voor de actualisatie.

In november gingen de portefeuillehouders wonen akkoord met de aanpak en het benodigd budget, inclusief bekostiging van de uren van Holland Rijnland. In 2017 ronden we de actualisatie regionale woonagenda 2017 af.

POHO: Holland Rijnland is, namens de veertien gemeenten, bestuurlijk vertegenwoordigd in het Portefeuillehoudersoverleg (POHO) Wonen en Verstedelijking Zuidelijke Randstad en de ambtelijke voorbereiding hierop. De provincie trekt dit POHO. Onderwerpen waren onder andere de regionale woonvisies, de vorming woningmarktregio's, de huisvesting van statushouders en arbeidsmigranten, de verstedelijkingsagenda en de City Deal, de actualisering Visie Ruimte en Mobiliteit. Het overleg is ambtelijk door Holland Rijnland voorbereid. City Deal: als vierde regio heeft Holland Rijnland door middel van een adhesiebetuiging van het Dagelijks Bestuur de City Deal onderschreven. De regio spant zich in om haar kennis, waar nodig, hiervoor beschikbaar te stellen en de verworven kennis in haar netwerk te delen. Binnen Holland Rijnland zijn de gemeenten Leiden en Alphen aan den Rijn bezig met een pilot rond gebiedsontwikkeling in respectievelijk Lammenschans en Rijnhaven-Oost. Holland Rijnland wil met de adhesiebetuiging bijdragen aan de verspreiding van de kennis en ervaring met de versnelling van de transformatie van binnenstedelijke locaties door het opheffen van belemmeringen en beperkingen.

AO Wonen: in 2016 kwam het Ambtelijk Overleg wonen zesmaal bijeen. Holland Rijnland vervulde de rollen van voorzitter en secretaris. Vanaf 2017 moet het voorzitterschap door gemeenten ingevuld worden. Hiervoor zijn geen uren opgenomen in de begroting van Holland Rijnland.

PHO: Wonen maakt onderdeel uit van het portefeuillehouderoverleg Leefomgeving, dat in 2016 vier maal bijeenkwam. Geagendeerde onderwerpen waren: 1^e wijziging Huisvestingsverordening Holland Rijnland 2015, verstedelijkingsstrategie Zuidelijke Randstad, adhesiebetuiging City Deal, planlijst woningbouwprojecten 2016, jaarverslag 2015 regionale urgentiecommissie, knelpunten huisvesting statushouders, opheffen geheimhouding planlijsten woningbouwprogramma's gemeenten, procesvoorstel actualisatie regionale woonagenda 2017-2020 en afronding regionale aanpak Ladder voor duurzame verstedelijking. Holland Rijnland verzorgt de agendering en het secretariaat van het PHO.

Wat heeft dat gekost?

<i>Lopende zaken Leefomgeving</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Verschil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	1.215.277	1.669.851	1.248.534	421.317
<i>Kosten werkorganisatie</i>	444.750	444.750	582.890	-138.140
Lasten	1.660.027	2.114.601	1.831.424	283.177
<i>Directe Baten</i>	-867.627	-1.307.701	-884.709	-422.992
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-792.400	-792.400	-792.400	0
Baten	-1.660.027	-2.100.101	-1.677.109	-422.992
Saldo baten en lasten	0	14.500	154.315	-139.815
Resultaat	0	14.500	154.315	-139.815

De bijdrage RPV is bij de Turap dubbel begroot, zowel in baten als in lasten voor een bedrag van €422.000. Per saldo maakt dat geen verschil maar het verklaart wel het verschil tussen aan directe kosten en baten tussen de begroting na wijziging en de Turap.

Daarnaast is er per saldo is bijna €140.000 meer uitgegeven dan begroot. Voor het Collectief Vraagafhankelijk Vervoer gaat het om de extra uren die gemaakt zijn in verband met de implementatie van de nieuwe contractperiode.

In het kader van platform wonen (beleid) zijn meer uren gerealiseerd dan geraamd. Dit hangt ondermeer samen met de opstart van de regionale woonagenda, de contingentenregeling, de implementatie van de woningmarktregio en het vaststellen van de planlijsten woningbouw.

Voor de uitvoering woonruimteverdeling zijn meer uren gemaakt, omdat de zaken steeds complexer worden. Ze vragen meer overleg, ook met externen (advocaten). Daarnaast is de kwaliteit van het jaarverslag verbeterd door de inzet van een kwaliteitscoördinator / gegevensanalist.

2.1.4 Netwerkorganisatie

Het domein Netwerkorganisatie is ondersteunend aan de inhoudelijke domeinen. Feitelijk zijn dit de randvoorwaarden die nodig zijn om een ambitie te verwezenlijken of een concreet project te realiseren. Lobby en belangenbehartiging gebeuren immers altijd op inhoud. Daarnaast moet een opgave eerst geconcretiseerd zijn naar een project als je er een subsidie voor wil aanvragen. Een van de belangrijkste punten hierin is de relatie met andere partijen. Regionale samenwerking in een flexibele netwerkvorm vraagt om het delen van informatie door alle partners. Het draait om het scherpstellen van belangen en het vinden van de gemeenschappelijke deler daarin.

Het afgelopen jaar zette Holland Rijnland hier actief op in. Een deel van de benodigde randvoorwaarden zijn gerealiseerd. Denk hierbij aan onze themacafés, het Cofinancieringsfonds of de digitale ontmoetingsplek. De komende jaren dienen zowel Holland Rijnland als de deelnemende gemeenten hier nog wel actief op in te zetten. Deze nieuwe rol vraagt een andere stijl van houding en gedrag. Centraal staan openheid, communicatie en verbinding zoeken. Samen werken we hieraan verder.

Wat heeft dat gekost?

<i>Domein Netwerkmanagement</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Vershil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	443.500	428.500	92.953	335.547
<i>Kosten werkorganisatie</i>	302.082	269.115	218.231	50.884
<i>Lasten</i>	745.582	697.615	311.184	386.431
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-745.582	-745.582	-745.582	0
<i>Baten</i>	-745.582	-745.582	-745.582	0
<i>Saldo baten en lasten</i>	0	-47.967	-434.398	386.431
<i>Resultaat</i>	0	-47.967	-434.398	386.431

Verwerven subsidies

Speerpunt

De organisatie Holland Rijnland ondersteunt de gemeenten bij het verwerven van subsidies voor regionale projecten.

Wat hebben we bereikt?

In 2016 zijn een aantal lobbytrajecten gevoerd, onder meer:

- Behoud groenonderwijs: onderwerp op de agenda van de Kamercommissie;
- Bijdrage opzet en lobby Nationaal Park Hollandse Duinen: €300.000 rijksbijdrage;

- Regionale Investeringsagenda: vijf regionale projecten op de agenda en actieve bijdrage regio; onder meer onderzoek start van het Rijn-Rotte-Vliet project;
- Instrumentation for Space: initiatief, financiering en lobby voor een space-gerelateerde MBO-vakopleiding. Bijdrage regio €100.000, €1.000.000 bijdrage bedrijfsleven, €500.000 rijksbijdrage na geslaagde lobby > totaal €1.600.000;
- Daarnaast zijn er diverse adhesiebetuigingen uitgegaan, bijvoorbeeld ten behoeve van de aanleg van een supergeleidekabel en in het kader van het groenprogramma (LEADER, etc.).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

De speerpunten onder 'netwerkorganisatie' zijn voornamelijk faciliterend aan de inhoudelijke speerpunten uit de Inhoudelijke Agenda. Subsidiewerving en lobby gebeuren op basis van inhoud en concrete projecten. Nu er meer concretisering ontstaat in de actie- en uitvoeringsprogramma's kunnen we meer focussen op het voeren van lobby. In 2017 wordt dit actief vertaald naar een lobby-agenda. We verwachten deze rol dan nog sterker te kunnen invullen, mede ondersteund door het Cofinancieringsfonds dat in 2016 is opgericht. Verder is Holland Rijnland geabonneerd op een subsidiedatabase. Aan de hand van concrete projecten wordt gekeken naar subsidiemogelijkheden. Door deze subsidiedatabase was het niet nodig om zelf veel tijd te steken in het inzichtelijk maken van het subsidielandschap. Dit leverde daardoor fors minder ureninzet op dit dossier. Aan de hand van projecten uit de speerpunten, maar ook projecten van de individuele gemeenten, kijken we welke regelingen mogelijk interessant zijn. Dit vraagt echter om een concrete agenda.

Wat heeft dat gekost?

<i>Strategische organisatie: subsidieverwerving</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Verschil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	0	0	2.118	-2.118
<i>Kosten werkorganisatie</i>	130.529	130.529	16.360	114.169
Lasten	130.529	130.529	18.478	112.051
<i>Directe Baten</i>	0	0	0	0
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-130.529	-130.529	-130.529	0
Baten	-130.529	-130.529	-130.529	0
Saldo baten en lasten	0	0	-112.051	112.051
Resultaat	0	0	-112.051	112.051

Door de aanschaf van een subsidietool waren minder uren nodig voor het inzichtelijk maken van het subsidielandschap.

Strategische verkenningen

Speerpunt

De organisatie Holland Rijnland voorziet onze gemeenten van strategische verkenningen.

Wat hebben we bereikt?

De verkenningen lagen in 2016 primair in het verder uitwerken en concretiseren van de Inhoudelijke Agenda 2016. Hierbij hoort ook het ontwikkelen van een monitor en een koppeling tussen financiën en inhoud in de P&C-cyclus. Daarin zijn onderwerpen zoals de energietransitie nieuw voor de regio. Ook is de Regionale Investeringsstrategie een nieuw onderwerp dat met de Roadmap Next Ecomy mogelijk tot nieuwe opgaven leidt. Hierbij valt te denken aan Big Data en het daartoe benodigde datanetwerk. Dit wordt in 2017 nader uitgewerkt.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

We werkten aan de doorontwikkeling van de inhoudelijke speerpunten van de Inhoudelijke Agenda 2016-2020 met de gemeenten en andere partners. Hierbij maakten we duidelijker wat de rol van Holland Rijnland is en wat niet. De speerpunten zijn of worden vertaald naar concrete actieprogramma's, bijvoorbeeld energie en werkagenda Jeugd. De remmende factor hierin is de beschikbare capaciteit, zowel vanuit de regio als de gemeenten. De regio is namelijk procesregisseur, terwijl de inhoudelijke capaciteit uit de gemeenten dient te komen.

Wat heeft dat gekost?

<i>Strategische organisatie: strategische verkenning</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Vershil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Kosten werkorganisatie</i>	32.632	32.632	42.394	-9.762
Lasten	32.632	32.632	42.394	-9.762
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-32.632	-32.632	-32.632	0
Baten	-32.632	-32.632	-32.632	0
Saldo baten en lasten	0	0	9.762	-9.762
Resultaat	0	0	9.762	-9.762

Kennis delen

Speerpunt

De organisatie Holland Rijnland deelt uitbundig kennis met de gemeenten.

Wat hebben we bereikt?

Veelvuldig haalde Holland Rijnland in positieve zin de media. Te denken valt aan onderwerpen als: Cofinancieringsfonds, Instrumentation for Space, groenprogramma, energie, Shared Responsibility, bestrijding Vroegtijdig Schoolverlaten, jaarcijfers RBL, woonruimteverdeling, etc.

We richtten een nieuwe website in, waarmee we actiever persberichten en ander nieuws communiceren.

Ook zetten we een digitale ontmoetingsplek op voor regionaal betrokken ambtenaren (PLEK). Op onderdelen zoals energie en jeugd wordt hier al actief gebruik van gemaakt. Komende periode rollen we dit verder uit naar het ruimtelijk-economisch domein. Op deze wijze kunnen we actiever voor en na overleggen afstemmen met de betrokken ambtenaren. Hier dient nog wel fors op te worden ingezet, ook in het handelen door zowel de regio als gemeenten.

Er zijn in 2016 vier themacafés georganiseerd, te weten: Energie, Jeugd, SMART en Groen. Voor 2017 zijn er al weer acht gepland, onder andere Wachtlijsten Jeugdhulp, Energie, Greenports/ biobased).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

In 2016 is veel geïnitieerd, maar zijn we ook tot de conclusie gekomen dat nog niet alles goed gaat. Het opzetten van een flexibele netwerkorganisatie met veel partners vraagt ook om intensief contact met deze partners. Sommige van deze samenwerkingen zijn nieuw en vragen veel inzet op de relatie. Daarnaast vraagt de veelheid van overlegtafels om veel communicatie, zodat we weten wie waar welk signaal afgeeft. Zowel intern als extern is dit een onderwerp waar we ons samen met de gemeenten op willen doorontwikkelen.

Wat heeft dat gekost?

<i>Strategische organisatie: kennisdeling</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Verschil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	70.000	70.000	81.409	-11.409
<i>Kosten werkorganisatie</i>	46.618	46.618	33.997	12.621
Lasten	116.618	116.618	115.406	1.212
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-116.618	-116.618	-116.618	0
Baten	-116.618	-116.618	-116.618	0
Saldo baten en lasten	0	0	-1.212	1.212
Resultaat	0	0	-1.212	1.212

Lopende zaken netwerkorganisatie

Holland Rijnland onderhoudt het netwerk met alle samenwerkende overheidspartners, zowel aan de zuidzijde van de regio (o.m. Netwerk Zuidelijke Randstad, Provincie Zuid-Holland, Innovation Quarter, Economische Programmaraad Zuidvleugel, Metropoolregio Rotterdam Den Haag, Midden – Holland, Drechtsteden) als aan de noordzijde (Haarlemmermeer, Provincie Noord – Holland, Metropoolregio Amsterdam). Daarnaast is er extra ingezet om ook de relatie richting Utrecht te versterken, zowel met de provincie Utrecht als met de U10-samenwerking. Daarbij sluiten we zoveel mogelijk aan bij bestaande tafels.

Onze inzet daarbij, is het inbrengen van onze speerpunten en daaruit voortkomende projecten. Daarnaast brengen we interessante signalen uit deze tafels weer terug naar onze gemeenten.

Cofinanciering

Wat hebben we bereikt?

In 2016 is de beheerverordening Cofinanciering vastgesteld en in werking getreden. Hiermee leggen we de basis voor het Fonds en kunnen we interessante, kansrijke initiatieven die passen in het gestelde kader verder oppakken en uitwerken in businesscases. Het eerste succes hierin is “Instrumentation for Space”, waarmee bijdragen zijn geleverd aan de speerpunten Space en Ontwikkelkansen voor jongeren tot 27 jaar. Hiermee versterken we het vestigingsklimaat voor space-gerelateerde bedrijvigheid. Daarnaast leidde de regionale bijdrage van €100.000 tot een duidelijk multipliereffect. De totale investering bedroeg namelijk €1.600.000.

Frank Molster, projectleider Instrumentation for Space LiS

‘Steun Holland Rijnland impuls voor toekenning subsidie’

De Leidse instrumentmakers School (LiS) startte eind vorig jaar met de inrichting van een nieuwe specialisatie: Instrumentation for Space. Met de Space sector vlakbij de school is het een logische stap. ‘Het idee leefde al langer binnen de LiS’, zegt Frank Molster, projectleider voor de nieuwe specialisatie. ‘Toen ik startte met een inventarisatie binnen de sector, bleek er grote belangstelling voor de vaardigheden van onze leerlingen. Meerdere bedrijven waren ook bereid bij te dragen aan het opzetten en het uitvoeren van deze specialisatie binnen het LiS-onderwijs. De aansluiting van Holland Rijnland in dit traject, was van groot belang. Dat een regionale overheid wilde investeren, bleek een flink pluspunt tijdens onze subsidieaanvraag bij het Regionaal Investeringsfonds, een cofinancieringsfonds geïnitieerd door het Ministerie van OCW. Bij dit fonds hechten ze namelijk veel belang aan de triple helix-aanpak, waarbij onderwijs, overheid en bedrijfsleven samenwerken. Mede door de financiële bijdrage, maar ook de persoonlijke inzet, van Holland Rijnland kende het fonds een mooie subsidie toe om deze specialisatie daadwerkelijk te realiseren. Inmiddels werken we samen met onze partners aan de invulling van Instrumentation for Space. Daarnaast kijken we naar mogelijke stages en ontwikkelopdrachten van de partners voor onze leerlingen. We delen kennis en kunde tussen docenten en partners, stellen instrumenten en machines beschikbaar voor startups in de sector en werken aan een betere doorstroom naar vervolgonderwijs. Ik hoop dat Holland Rijnland in de toekomst ook op één van onze bijeenkomsten voor onze partners inzicht kan bieden in de

mogelijkheden voor ondersteuning. Zeker voor de partners die nog in de startup-fase zitten, is dat nuttige informatie.'

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Het juridisch-financieel kader ten behoeve van het Cofinancieringsfonds werkten we uit en brachten het in de besluitvormingsprocedure. Daarnaast verkennen we met de diverse samenwerkingspartners vanuit de Triple Helix (gemeenten, onderwijs, bedrijfsleven, PZH, IQ, etc.) kansrijke initiatieven. Momenteel zijn er een negental aspirant-projecten waarvan wij verwachten dat een aantal dusdanig kansrijk zijn, dat zij passen binnen het kader van de cofinanciering. De Taalhuizen hier een mooi voorbeeld van.

Wat heeft dat gekost?

<i>Lopende zaken Netwerkmanagement</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Vershil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe kosten</i>	373.500	358.500	9.426	349.074
<i>Kosten werkorganisatie</i>	92.303	59.336	125.480	-66.144
Lasten	465.803	417.836	134.906	282.930
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-465.803	-465.803	-465.803	0
Baten	-465.803	-465.803	-465.803	0
Saldo baten en lasten	0	-47.967	-330.897	282.930
Resultaat	0	-47.967	-330.897	282.930

Het Cofinancieringsfonds met een budget van €268.500 is onderdeel van de geraamde kosten. Hoewel er wel verplichtingen zijn aangegaan zijn er in 2016 geen kosten gemaakt.

Daarnaast heeft de afstemming met de strategische partners op de diverse overlegtafels meer tijd gevraagd dan oorspronkelijk voorzien. Bijvoorbeeld waar het ging om de Regionale Investeringsstrategie.

2.2 Programma Bestuur en Middelen

2.2.1 Bestuur en Middelen

Wat hebben we bereikt?

Nadere duiding van de samenwerking

Na de vaststelling van de Inhoudelijke Agenda 2016-2020, overlegden wij verder over de wijze waarop we de doelen voor de verschillende speerpunten moeten bereiken. Specifieke vraag daarbij was de wenselijkheid en haalbaarheid van een cafetariamodel. Daarbij zou de gemeentelijke bijdrage – nog meer dan nu - worden verbijzonderd afhankelijk van de mate waarin een gemeente participeert aan een bepaald speerpunt. Besloten is niet door te gaan met het ontwikkelen van dit model, maar in te zetten op een stabiele en transparante meerjarenbegroting en de verdere uitwerking van de speerpunten van de Inhoudelijke agenda.

Nieuwe manieren van inspireren en ontmoeten

Het faciliteren van de samenwerking, inspireren en ontmoeten zijn kerntaken van Holland Rijnland. In 2016 is de platformfunctie van Holland Rijnland verder ontwikkeld. Dat gebeurde niet alleen door de organisatie van bijeenkomsten, maar ook met de opzet van een nieuw website en een digitale ontmoetingsplek voor regionaal betrokken ambtenaren (PLEK).

Continuering van belangenbehartiging en een goed georganiseerde vergadercyclus

In 2016 moesten wij na de reorganisatie #Kracht15 een nieuw evenwicht vinden in de organisatie. Taken waren afgestoten of uitgeplaatst. Die efficiencyslag is goed verlopen zonder dat dit wezenlijk afbreuk deed aan de ondersteuning. Dat wil overigens niet zeggen dat we tevreden zijn. We streven continu naar verdere kwaliteitsverbetering.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Introductie van themacafés

In 2016 organiseerden wij vier themacafés rond de onderwerpen Energie, Jeugd, SMART en Groen. Deze bijeenkomsten zijn nadrukkelijk bedoeld ter inspiratie en ontmoeting. Raads- en collegeleden en partners uit het maatschappelijk veld gaan met elkaar in gesprek. Die opzet is geslaagd en wordt in 2017 gecontinueerd.

Voorbeeld van belangenbehartiging

We reageerden namens de gemeenten op de ontwikkelingen rondom de Holland Outlet Mall in Zoetermeer, die grote negatieve effecten zal hebben op de detailhandel in onze regio. Voor de provincie vervulden wij onze platformrol in het kader van de provinciale behoefteraming bedrijventerreinen, specifiek voor het gebied van Holland Rijnland. Namens de veertien gemeenten namen de gemeenten Leiden en Noordwijkerhout plaats in de ambtelijke klankbordgroep. In het BOEZHD (bestuurlijk overleg economie Zuid-Holland) vertegenwoordigden wij de regio op economische onderwerpen, zoals detailhandel, bedrijventerreinen en kantoren.

Wat heeft dat gekost?

<i>Programma Bestuur & Middelen</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Begroting 2016 na wijziging</i>	<i>Jaarrekening 2016</i>	<i>Vershil jaarrekening - begroting na wijziging</i>
<i>Directe personeelkosten</i>	9.550	9.550	0	9.550
<i>Directe kosten</i>	726.060	368.780	325.558	43.222
<i>Kosten werkorganisatie</i>	970.310	1.381.009	1.496.033	-115.024
Lasten	1.705.920	1.759.339	1.821.591	-62.252
<i>Directe Baten</i>	-227.566	-12.060	-258	-11.802
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-1.478.354	-1.478.352	-1.478.355	3
Baten	-1.705.920	-1.490.412	-1.478.613	-11.799
Saldo baten en lasten	0	268.927	342.978	-74.051
<i>Onttrekkingen uit reserves</i>	0	-148.632	-148.632	0
Saldo reserveringen	0	-148.632	-148.632	0
Resultaat	0	120.295	194.346	-74.051

In de directe kosten zijn niet alle geraamde uitgaven voor communicatie gerealiseerd. De kosten werkorganisatie zijn hoger omdat er na 1 juli nog inhuur heeft plaatsgevonden en medewerkers langer in dienst zijn gebleven door de latere overgang van werkzaamheden naar Servicepunt71.

2.3 Programma TWO Jeugdhulp

2.3.1 TWO Jeugdhulp

Wat hebben we bereikt?

Besluitvorming inkoop 2017-2019 / lokale inkoop

In het voorjaar van 2016 vond de besluitvorming plaats over de inkoop van de jeugdhulp voor de periode 2017-2019. In het betreffende inkoopplan is voor het eerst de mogelijkheid opgenomen dat onderdelen van de jeugdhulp ook lokaal kunnen worden ingekocht. Twee gemeenten¹ maakten voor een deel van de inkoop van jeugdhulp van 2017-2019 gebruik van deze mogelijkheid.

Notitie Budgetten Jeugdhulp Holland Rijnland & Tijdelijk Fonds Jeugdhulp

De TWO Jeugdhulp constateerde lopende het jaar 2016 dat het door de gemeenten beschikbaar budget ontoereikend is. De Notitie Budgetten Jeugdhulp Holland Rijnland & Tijdelijk Fonds Jeugdhulp van juli 2016 stond uitgebreid stil bij de oorzaken hiervan. Kortgezegd komt het erop neer dat de vraag naar specialistische jeugdhulp, de aard van de hulpvraag, de duur van de inzet en het aantal cliënten minder snel in evenwicht kan worden gebracht met de beschikbare middelen dan oorspronkelijk was voorzien. Het door het Rijk beschikbaar gestelde budget daalt hiervoor te snel.

De huidige set beheersmaatregelen van de gemeenten als opdrachtgever en van de jeugdhulpaanbieders als uitvoerders van de jeugdhulp, biedt hiervoor geen afdoende oplossingen. De situatie is zodanig, dat de ontwikkeling van de transformatie sterk wordt geremd. Dit komt door een veel snellere terugloop van middelen in relatie tot de mogelijkheden om beschikbare budgetten anders in te zetten en hiermee de transformatiedoelen te bereiken.

Aan de gemeenten is gevraagd om voor de periode 2016 tot en met 2019 een extra bedrag van €7 miljoen ter beschikking te stellen voor een Tijdelijk Fonds Jeugdhulp Holland Rijnland en daarnaast om €3 miljoen extra in te zetten met als hoofddoel het terugdringen van het verschil tussen beschikbare budgetten en de vraag naar jeugdhulp. De middelen uit het Tijdelijk Fonds Jeugdhulp zijn vervolgens ook betrokken bij de contractering van de jeugdhulp voor de periode 2017-2019.

Traject bestuurlijk contracteren

Met ingang van maart 2016 startte de TWO Jeugdhulp met een aanbestedingstraject voor de inkoop van de jeugdhulp voor de periode 2017 tot en met 2019. Vanuit de inkoopstrategie is ervoor gekozen om de procedure van bestuurlijk contracteren hiervoor te hanteren. De afgesloten contracten leggen niet alleen inhoudelijke afspraken vast, maar ook een formele overlegstructuur waarbinnen aangesloten jeugdhulpaanbieders voortdurend kunnen overleggen over die inhoudelijke afspraken. De onderhandelingsfase (als onderdeel van de aanbesteding) gaat dus in de uitvoering gewoon door. Dit is nodig om snel te kunnen aanpassen aan de wijzigende omstandigheden in het jeugdhulpdomein.

Met het hanteren van een contractduur van drie jaar is ook de situatie ontstaan dat de einddatum van de contracten niet samenvalt met het mogelijke einde van het regionale opdrachtgeverschap². De besluitvorming rond de Inkoopstrategie Jeugdhulp 2017 bepaalt immers dat voor het opdrachtgeverschap een periode van twee jaar plus – na evaluatie – twee jaar geldt. Daarmee is deze voorlopig de termijn waarvoor de TWO Jeugdhulp van de gezamenlijke gemeenten de opdracht krijgt om het opdrachtgeverschap vorm te geven. Bij het samenvallen van beide einddata, is er

¹ De gemeenten Kaag en Braassem en Alphen aan den Rijn.

² Zie hiervoor verder onder het kopje 'Notitie Gezamenlijk Opdrachtgeverschap Jeugdhulp'.

geen organisatie die de mogelijkheid heeft om een ordentelijke overdracht te doen, een eventuele nieuwe aanbesteding te organiseren en de aflopende contracten af te rekenen en te verantwoorden. Daarnaast worden er in 2018 gemeenteraadsverkiezingen gehouden zodat de nieuwe gemeenteraden zich kunnen oriënteren op het mogelijke vervolg van het regionale opdrachtgeverschap voor de jeugdhulp.

In financiële zin was het geen eenvoudige opgave om met de jeugdhulpaanbieders contracten af te sluiten. Bij de contractering gingen we uit van een realistische verdeling van de middelen per aanbieder. Dit zou een tekort van €3,5 miljoen betekenen op de begroting. Dit is de reden dat, naast de algemene korting van 5% op de tarieven, de budgetten voor 19 grote aanbieders met 8,5% gekort zijn (in totaal ook €3,5 miljoen). Hiermee is de Programmabegroting Jeugdhulp 2017 sluitend gemaakt. Deze grote aanbieders zijn mede verantwoordelijk gemaakt voor een versnelling in de transformatie en daarmee ook verantwoordelijk om op termijn, binnen de regionale financiële kaders, de jeugdhulp vorm te geven. De jeugdhulpaanbieders kunnen voor het Tijdelijk fonds Jeugdhulp Holland Rijnland aanvragen indienen om de transformatie te versnellen en de druk op de budgetten te verlichten.

Oprichting en contractering Coöperatie Jeugd- en Gezinsteams (JGT's) Holland Rijnland en aanbesteding Gecertificeerde instellingen

De beoogde doorontwikkeling van de JGT's vanuit de wens om deze teams robuuster te maken, heeft uiteraard een grote impact op het organiseren van de meer specialistische hulp in aansluiting op de JGT's (verticale integratie). Om deze ontwikkelopgave verder te concretiseren, is door een aantal jeugdhulpaanbieders - in samenspraak met de gemeenten - de Coöperatie Jeugd- en Gezinsteams Holland Rijnland opgericht. Deze coöperatie verzorgt de deskundige personele inzet binnen de lokale Jeugd- en gezinsteams.

Ook binnen het domein Veiligheid vindt een doorontwikkeling plaats, samen met de gecertificeerde instellingen. Het gaat hier met name om het voorkomen van dwangmaatregelen, door preventief de juiste en tijdige interventies te plegen, zoals de inzet van onze regionale Jeugdbeschermingstafel. Het feit dat binnen de JGT's en de gecertificeerde instellingen al voortvarend gewerkt wordt aan de ontwikkelopgave, leidde tot de keuze om deze instellingen voor 2017-2019 te contracteren door middel van onderhandse aanbestedingen. Een ander argument om tot deze keuze te komen, was het feit dat JGT's en gecertificeerde instellingen al zo verweven zijn met het lokale veld (de inbedding van de JGT's in de gemeenten) en met de samenwerkingsverbanden (de gecertificeerde instellingen met de Raad voor de Kinderbescherming, de Jeugdbeschermingstafel, politie, Veilig Thuis etc).

Notitie Gezamenlijk Opdrachtgeverschap Jeugdhulp

Het regionale jeugdhulpmodel 'Hart voor de Jeugd' gaat ervanuit dat hulp en ondersteuning zo veel mogelijk wordt ingebed in het dagelijks leven van de kinderen. Dichtbij, integraal en met hulp op maat, zonder onnodige bureaucratie. Er is daarbij niet alleen sprake van een transitie, maar ook van een inhoudelijke en organisatorische transformatie van de jeugdhulp. Het vraagt van gemeenten en instellingen een grote inspanning om het veranderingsproces behorend bij de transformatie vorm te geven. Er is daarom afgesproken in gezamenlijkheid – met dertien gemeenten binnen de regio Holland Rijnland en met de organisatie Holland Rijnland – het opdrachtgeverschap uit te voeren.

Het gezamenlijk opdrachtgeverschap betreft het proces van en rondom de contractering van de jeugdhulp. Centraal hierbij staan de permanente verbetering van het opdrachtgeverschap van de samenwerkende gemeenten en de transformatie. Het gezamenlijk opdrachtgeverschap heeft als basis dat de administratie wordt beperkt tot het hoogst noodzakelijke en dat er wordt samengewerkt in een vorm van partnerschap met de jeugdhulpaanbieders.

De TWO Jeugdhulp is in 2015 gestart als een netwerkorganisatie met een klein kernteam van medewerkers, veelal gedetacheerd door gemeenten. Dit kernteam krijgt ondersteuning van Servicepunt71 waar de technische uitvoeringstaken zijn ondergebracht op basis van een dienstverleningsovereenkomst. De transformatie vereist dat gemeenten gezamenlijk beleid ontwikkelen en opstellen en een gezamenlijke visie hebben op de jeugdhulp. Vanuit de reguliere platformfunctie faciliteert de Strategische Eenheid het gezamenlijk opdrachtgeverschap via de Werkagenda Jeugd, het Ambtelijk Overleg Jeugd en het Portefeuillehoudersoverleg Maatschappij. Via deze route stemmen we de voorstellen voor beleid en beleidsrealisatie af met alle gemeenten om vervolgens tot besluitvorming te komen. Bij de uitvoering van haar taken werkt de Strategische Eenheid nauw samen met de bij Holland Rijnland ondergebrachte uitvoeringsorganen, waaronder de TWO Jeugdhulp.

Gedurende 2016 is een beter inzicht ontstaan in de huidige uitvoeringsopdracht en de middelen – menskracht en budgetten – die nodig zijn om de bij de opdracht behorende taken en werkzaamheden zorgvuldig uit te kunnen voeren. Voor 2017 en daarna zal de omvang van de transformatie- en verantwoordingsopdracht niet afnemen. De TWO Jeugdhulp inventariseerde daarom wat nodig is om de uitvoeringsopdracht goed uit te kunnen voeren en de kwaliteit en continuïteit te borgen in 2016 en verder. Op basis van deze inventarisatie zijn de werking van de TWO binnen het gezamenlijk opdrachtgeverschap en de missie en diensten van de TWO opnieuw gedefinieerd. Daarnaast is intern de werk- en taakverdeling heringericht, wat inzicht bood in de benodigde formatie.

Financiële verantwoording Jeugdhulp 2015

De dertien samenwerkende gemeenten sloten met het Dagelijks Bestuur van Holland Rijnland een dienstverleningsovereenkomst. Daarin is onder andere bepaald dat het DB op advies en instructie van het PHO Maatschappij de contracten met de jeugdhulpaanbieders kan afsluiten en over de uitgegeven middelen verantwoording aflegt. Hiertoe geeft het DB aan de accountant van Holland Rijnland opdracht een controle uit te voeren en hierover een verklaring op te stellen.

De gewaarmerkte verantwoording van de accountant bevat een samenvatting van de geleverde jeugdhulp en een gedetailleerd overzicht per product, per gemeente. In de samenvatting staat wat er per perceel per gemeente is verantwoord door de jeugdhulpaanbieders en wat de realisatie volgens de verdeelsleutel is. Daarnaast maken we inzichtelijk in welke percelen productie is gedraaid die om contractuele redenen niet is afgerekend. Naast de samenvatting is de geleverde jeugdhulp 2015 per product en per gemeente uiteengezet. Deze verantwoording is een samenvoeging van de verantwoordingen die opgegeven zijn door de zorgaanbieders en veelal zijn gecontroleerd door de accountants van zorgaanbieders.

De controleverklaring van de accountant is een verklaring met een oordeelsonthouding. Dit komt doordat een aantal aspecten niet gecontroleerd konden worden, waardoor er een onzekerheid van 13% is geconstateerd. De accountant constateerde dat van 87% de uitgegeven middelen

rechtmatig zijn besteed. Van de omzet van €92,9 miljoen is voor een bedrag van €7,4 miljoen. geen controleverklaring aangeleverd en voor een bedrag van €5,9 miljoen is dit middels het landelijk protocol gedaan. Daarom had de oordeelsonthouding slechts beperkte consequenties voor de deelnemende gemeenten. Ter verduidelijking: er zijn geen fouten gevonden tijdens de controle van de accountant bij Holland Rijnland.

Met name de prestatielevering van de vrijgevestigden en kleine aanbieders, heeft de accountant niet kunnen vaststellen op basis van de beschikbare controle-informatie. Dit heeft – ondanks de door Holland Rijnland uitgevoerde steekproeven en interviews – geleid tot een onzekerheid. Een ander aspect van onzekerheid is dat een aantal aanbieders het landelijk controleprotocol heeft gehanteerd in plaats van het regionale controleprotocol. Holland Rijnland definieerde en communiceerde voor deze aanbieders aanvullende werkzaamheden om toch voldoende zekerheid te verkrijgen. De accountant constateerde echter dat bij een aantal van deze aanbieders het woonplaatsbeginsel en/of behandelplan toch geen onderdeel uitmaakte van de uitgevoerde controle, waardoor er een onzekerheid ontstond. Daarnaast bleek een klein aantal aanbieders tot op het moment van het afgeven van deze verklaring niet in staat een controleverklaring in te dienen. Ook dit resulteerde in een onzekerheid. In de controleverklaring staat een rapportage van bevindingen, waarin de onzekerheden verder zijn gespecificeerd.

Holland Rijnland stak veel tijd en energie in het terugbrengen van deze onzekerheden, zoals:

- Het uitvoeren van steekproeven bij kleine aanbieders en vrijgevestigden;
- Controlewerkzaamheden verrichten voor alle aanbieders;
- Het monitoren en contact houden met aanbieders over de wijze en tijdigheid van verantwoorden. Hierbij stuurden wij brieven en vonden zowel face-to-face gesprekken als telefonische gesprekken plaats;
- Voor aanbieders die toch het landelijk controleprotocol hanteerden, hebben we aanvullende werkzaamheden gedefinieerd en gecommuniceerd om toch voldoende zekerheid te verkrijgen;
- Het voeren van een herstelactie voor het woonplaatsbeginsel, waarbij alle BSN's bij grote aanbieders zijn opgevraagd en getoetst met het BRP;
- De verantwoording voor het leveren van JGT's faciliteren;
- Door de Taskforce Jeugdhulp, het ketenoverleg te organiseren met landelijke deelnemers waarbij knelpunten voor de verantwoording besproken zijn en gezocht is naar pragmatische oplossingen en best practices.

De gezamenlijke inzet van de TWO Jeugdhulp en de gemeenten leidde ertoe dat geen enkele gemeente in onze regio een onthouding van de accountantsverklaring kreeg op de jaarrekening 2015. Een bijzondere prestatie in Nederland.

Monitoring

In de doorontwikkeling van het opdrachtgeverschap, past ook de verdere ontwikkeling van het inzicht in, en de analyse van, de gegevens die betrekking hebben op de uitvoering van de jeugdhulp. De toegang tot jeugdhulp berust bij de JGT's (namens de gemeenten), de huisartsen, de medische specialisten, de jeugdhulpaanbieders onderling en gecertificeerde instellingen. De omvang van de hulpvraag is daarbij een grote onbekende factor. Daarnaast stellen de JGT's namens de gemeenten

beschikkingen op voor (het toekennen van) pgb's. De TWO Jeugdhulp rapporteert over deze onderdelen en heeft hierin een signalerende en adviserende rol.

Vanuit het beleid, vastgelegd in het visiedocument 'Hart voor de Jeugd', hebben de jeugdhulpaanbieders een leidende rol in de vaststelling en de uitvoering van zorg passend bij de hulpvraag. Binnen de daarvoor geldende contractuele en beleidskaders, hebben de jeugdhulpaanbieders vervolgens een transformatieopgave waardoor op termijn een effectievere en efficiëntere werking van de jeugdhulpketen kan ontstaan. De TWO Jeugdhulp voert de procesregie op deze opgave door middel van contractering, agendering, signalering en advisering. De directe invloed van het contractmanagement op de transformatie van het jeugdhulpstelsel is daarom beperkt.

In 2016 is gestart met onderzoek naar en het opzetten van een aantal instrumenten waardoor meer inzicht in de sturingsmogelijkheden kan ontstaan. Monitoring heeft daarbij betrekking op het verrichten van metingen gedurende de uitvoeringsfase van het jeugdbeleid. In een monitor worden systematisch, op vooraf vastgestelde momenten of intervallen, bepaalde condities gemeten om deze te volgen of te bewaken zodat eventuele veranderingen zichtbaar worden. Als veranderingen of afwijkingen vroegtijdig worden gesignaleerd, kan het beleid eventueel tijdig door de gemeenten worden bijgestuurd. In 2017 vindt de besluitvorming over het te gebruiken monitoringsinstrument plaats.

Automatisch berichtenverkeer

In de jaren 2015 en 2016 hadden de gemeenten alleen inzicht in de cliëntgegevens die door de jeugdhulpaanbieders beschikbaar werden gesteld. Om deze administratieve last en de verantwoording daarover voor de jeugdhulpaanbieders te verminderen is die situatie veranderd met het inrichten van automatisch berichtenverkeer via het Gemeentelijk Gegevensknooppunt (GGk) in 2016 en de start daarvan in 2017. Hiervoor kocht de TWO Jeugdhulp de applicatie Aeolus van Horlings & Eerbeek Automatisering. Door de inzet van genoemde applicatie, worden automatisch facturen aangemaakt en wordt het woonplaatsbeginsel grotendeels automatisch bepaald. Daarnaast kunnen betere analyses worden gemaakt van de uitvoering van de jeugdhulp.

Bekostiging

Met het afsluiten van de nieuwe contracten voor de periode 2017-2019 is ook een wijziging van de bekostigingssystematiek door de gemeenten per 1 januari 2018 vastgesteld. Gemeenten kopen tot en met 2017 jeugd-ggz in op basis van de DBC-systematiek: Diagnose Behandel Combinaties. Vanaf januari 2018 gaat de DBC-systematiek over in een andere standaard werkwijze. Zoals eerder genoemd, is vanuit het beleid bepaald dat jeugdhulpaanbieders een leidende rol hebben in de vaststelling en de uitvoering van een bij de hulpvraag passende zorg. De te kiezen bekostigingssystematiek moet daarop uiteraard aansluiten. Daarbij past voor de gemeenten in Holland Rijnland het best een inspanningsgerichte bekostiging op basis van de inzet van de professional. Uit de ervaring, opgedaan in 2015 en 2016, bleek dat met een taakgerichte bekostiging door het vaststellen van budgetplafonds, dit voor de gemeenten slechts zeer beperkte sturingsmogelijkheden biedt. De TWO Jeugdhulp werkte daarom in 2016 dan de variant van inspanningsgerichte bekostiging verder uit.

In deze variant van jeugdhulp staat ook de inspanning door de jeugdhulpaanbieder centraal, maar worden werkelijk bestede uren en verblijfdagen maandelijks gefactureerd. De gemeente bekostigt

aanbieders daarmee per uur of dag tegen een gecontracteerd tarief. De inzet van de jeugdhulp wordt bepaald door de vraag van de cliënt of het gezin en het best passende aanbod naar inzicht van de professional of zorgaanbieder. De gemeente maakt geen volumeafspraken. Aanbieders worden toegelaten en ontvangen budget voor de geleverde zorg. Deze bekostigingssystematiek past dan ook het beste bij het traject van bestuurlijk contracteren. In de handreiking stelt de VNG de inspanningsverplichting voor als beste vervanging voor de DBC-systematiek. In 2017 maken de gemeenten een definitieve keuze van de bekostigingssystematiek.

Ontwikkeling Jeugdbeschermingstafel Holland Rijnland

De gemeenten zijn vanaf 1 januari 2015 ook verantwoordelijk voor de hulp aan kinderen en jeugdigen waarvan een gezonde en veilige ontwikkeling wordt bedreigd. Hulp in het gedwongen kader kan dan noodzakelijk blijken. Hiervoor is een samenwerkingsprotocol opgesteld tussen de gemeenten in de regio Holland Rijnland en de regio Midden Holland met de Raad voor de Kinderbescherming. Onderdeel van deze samenwerkingsovereenkomst is de oprichting van de Jeugdbeschermingstafel (JBT). In dit overleg wordt besloten tot het wel of niet starten van een Raadsonderzoek. Het doel van de JBT is om in een eerder stadium samen met ouders, jeugd en hulpverlening na te gaan of een Verzoek tot Onderzoek bij de Raad voor de Kinderbescherming kan worden afgewend. Als dit kan, voldoet vrijwillige inzet. Uiteindelijk worden ouders gemotiveerd zelf de regie te houden en om zo een gedwongen maatregel te voorkomen. De samenwerking aan de tafel tussen gezin en hulpverlening en het eerder inzetten van de gecertificeerde Instelling (vooruitlopend op de verwachte maatregel) zorgen ervoor dat in een vroeger stadium gewerkt wordt aan de veiligheid van het kind. Hierdoor hoeft niet te worden gewacht op de uitspraak van de rechter, die soms wel drie maanden kan duren. Met het vaststellen van de Notitie Gezamenlijk Opdrachtgeverschap Jeugdhulp, is de JBT organisatorisch ondergebracht bij de TWO Jeugdhulp en worden de medewerkers functioneel aangestuurd door de manager TWO. De (beleids-)inhoudelijke aansturing en doorontwikkeling vindt plaats vanuit de TWO Jeugdhulp in samenwerking met de werkgroep Kind & Veiligheid. De twee voorzitters van de JBT worden gedetacheerd vanuit de Raad voor de Kinderbescherming, de secretaris vanuit een gemeente.

Gezien het aantal huidige casussen is de JBT in 2016 al uitgebreid tot 1,42 fte voor de functie van voorzitter en 0,81 fte voor de functie van secretaris. In de praktijk blijkt namelijk dat de uren ontoereikend zijn voor de uitvoering. De voorzitters zijn verantwoordelijk voor de tafels, wat inhoudt: voorbereiding, agendering, voorzitten tafel en evaluatie bij inzet preventieve jeugdbescherming. Daarnaast wordt van hen verwacht, dat zij actief meewerken aan de samenwerking en aansluiting tussen de GI's, jeugd- en gezinsteams, Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming en het Crisis interventie Team. Het aantal casussen steeg in 2016 ten opzichte van 2015 met 33% tot een aantal van 202. Dit betekent dat de urenbesteding van de voorzitters en de secretaris in 2016 is toegenomen en daardoor een kostenoverschrijding is ontstaan. In de kadernota 2018 is aangekondigd dat een structurele uitbreiding van de formatie voor de JBT noodzakelijk kan zijn.

Dienstverleningsovereenkomst Jeugdhulp 2017 en 2018

De afspraken over het gezamenlijk opdrachtgeverschap zijn vastgelegd in de Dienstverleningsovereenkomst 2014-2016. Deze Dienstverleningsovereenkomst eindigde per 31 december 2016. Naar aanleiding van de Inkoopstrategie 2017 besloten dertien gemeenten om voor een periode van twee jaar het gezamenlijk opdrachtgeverschap uit te blijven voeren binnen een onveranderde besluitvormingsstructuur (governance) met een optie tot verlenging na evaluatie. Het portefeuillehoudersoverleg Maatschappij adviseerde eind september 2016 het DB van Holland

Rijnland en de 13 colleges van de samenwerkende gemeenten om de Dienstverleningsovereenkomst jeugdhulp 207-2018 met elkaar aan te gaan. Met deze overeenkomst leggen de gemeenten vast welke inhoudelijke en technische taken Holland Rijnland uitvoert, zoals het sluiten van overeenkomsten met de aanbieders van jeugdhulp.

Voor de besluitvorming en afstemming met gemeenten is de platformfunctie van Holland Rijnland intensief benut. Hiervoor werkte de TWO Jeugdhulp nauw samen met de senior adviseurs van de strategische eenheid van Holland Rijnland. Zij zorgden voor de procescoördinatie op de raakvlakken tussen de TWO Jeugdhulp (beleidsuitvoering) en de Werkagenda Jeugd (beleidsontwikkeling) en bewaakten de voortgang daarvan.

Service Level Agreement 2017 met Servicepunt 71

Holland Rijnland sloot een dienstverleningsovereenkomst met Servicepunt71 (SP71) af voor het uitvoeren van een aantal advies- en bedrijfsvoeringstaken voor het opdrachtgeverschap Jeugdhulp in 2015 en 2016. In 2015 en 2016 bleek dat de TWO Jeugdhulp minder werkzaamheden bij SP71 afnam dan opgenomen in de begroting van SP71. Op basis hiervan is voorgesteld om een nieuw Service Level Agreement (SLA) en bijbehorende begroting van SP71 voor 2017 op te stellen. Deze SLA wordt ondergebracht bij de Dienstverleningsovereenkomst Bedrijfsvoering die Holland Rijnland met de gemeente Leiden afsloot voor de inzet van Servicepunt 71.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Om het bovenstaande te bereiken, werkte de TWO Jeugdhulp Holland Rijnland intensief samen met de gemeenten op het gebied van het jeugddomein en juridische zaken, financiën, verantwoording en control.

In het Jaaroverzicht Jeugdhulp Holland Rijnland 2016 – dat in april 2017 wordt gepubliceerd – komt de specifieke inhoudelijke analyse over de jeugdhulp in 2016 aan de orde.

Rob Meijer, projectmanager Jeugd gemeente Nieuwkoop

‘Eindresultaat samenwerking is meer dan som der delen’

De decentralisatie van Jeugdhulp is na twee jaar al aardig geworteld in de gemeentelijke organisaties. Binnen Holland Rijnland werken dertien gemeenten samen bij de uitwerking van beleid en inkoop van jeugdhulp. Rob Meijer is projectmanager Jeugd bij de gemeente Nieuwkoop. Maandelijks, op locatie bij Holland Rijnland, participeert hij in het ambtelijk overleg Jeugd van de deelnemende gemeenten. ‘Die gezamenlijke aanpak in de regio, is pure winst’, benadrukt hij. ‘Je bundelt alle aanwezige kennis én capaciteit. Om als één kleine gemeente het complete spectrum van Jeugdbeleid te ontwikkelen, is ondoenlijk en kostbaar. Daarom definiëren we bij het ambtelijk overleg actuele thema’s en verdelen de uitwerking evenredig onder de gemeenten. Parallel naast elkaar werken we zo aan verschillende onderwerpen. Daarnaast zie je efficiency bij de gezamenlijke zorginkoop door TWO Jeugdhulp. De schaalgrootte levert voordeel op en gemeenten hoeven niet individueel zorg te dragen voor het administratief proces en de monitoring. Natuurlijk vereist regionale samenwerking een goede afstemming. En dat kost tijd. Maar dan blijkt toch dat het eindresultaat meer is dan de som der delen. Het bijzondere aan de samenwerking binnen Holland Rijnland is dat we het

werk écht gezamenlijk doen. Er zijn meer regio's die bestuurlijk samenwerken, maar voor de uitvoering worden externe partijen betrokken. Binnen Holland Rijnland hebben we hiermee een goede wisselwerking tussen beleid en uitvoering. Daar mogen we oprecht blij om zijn.'

Wat heeft dat gekost?

Programma TWO	Begroting 2016	Begroting 2016 na wijziging	Jaarrekening 2016	Verschil jaarrekening - begroting na wijziging
<i>Directe kosten</i>	909.242	877.442	923.964	-46.522
<i>Kosten werkorganisatie</i>	488.362	1.346.085	1.422.578	-76.493
Lasten	1.397.604	2.223.527	2.346.542	-123.015
<i>Directe Baten</i>	-96.800	-96.800	0	-96.800
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-1.300.804	-2.126.727	-2.223.527	96.800
Baten	-1.397.604	-2.223.527	-2.223.527	0
Saldo baten en lasten	0	0	123.015	-123.015
Resultaat	0	0	123.015	-123.015

De kosten voor de eindverantwoording 2015 voor de inzet van Servicepunt71 zijn in 2016 gefactureerd en geboekt. Ook de kosten voor externe ondersteuning bij het opstellen van de eindverantwoording 2015 zijn verwerkt in het resultaat van 2016. Het doorschuiven van deze kosten heeft in 2015 geleid tot een positief resultaat op de TWO van €76.088 maar voor 2016 betekent dat echter een nadeel.

Daarnaast zijn er extra uitgaven geweest voor:

- Extra inzet gepleegd op de Jeugd Beschermingstafels voor een bedrag van €25.000;
- Inzet op personeel voor de introductie van het berichtenverkeer;
- Het opzetten van de monitoring.

De meerkosten voor de TWO Jeugdhulp vallen binnen de exploitatie van Holland Rijnland maar worden niet gedekt vanuit de reguliere gemeentelijke bijdrage maar vanuit de budgetten Jeugdhulp van de deelnemende gemeenten.

2.4 Programma Frictie- en transitiekosten

Er zijn frictie- en transitiekosten ontstaan door de reorganisatie #kracht15 en het opstellen van de Inhoudelijke Agenda 2016 en de daarmee verband houdende herprofilering van de organisatie en de hosting van bedrijfsvoeringstaken. Hierbij gaat het onder meer om:

- Salarissen van boventallig personeel en tijdelijke inhuur minus eventuele detacheringsopbrengsten;
- Mobiliteitspremies, (om)scholings- en begeleidingskosten;
- Kosten voor verhuizen, aanpassen en migratie van IT-infrastructuur en versnelde afschrijving.

In 2015 besloot het Algemeen Bestuur hiervoor een apart programma in te stellen voor “het nieuwe werken”.

2.4.1 Frictie en Transitiekosten

Wat hebben we bereikt?

Huisvesting

In 2016 vond de verhuizing van Holland Rijnland plaats van twee verdiepingen naar één aan het Schuttersveld. Er is een open en flexibele werkomgeving gecreëerd op een beduidend kleiner vloeroppervlak dan voorheen:

- Er zijn vijftig flexibele werkplekken gecreëerd in een open en aantrekkelijke omgeving;
- Er zijn drie vergaderkamers, twee spreekkamers en een lunchruimte gebouwd en zitjes geïnstalleerd voor informeel overleg en telefonische contacten;
- Elke medewerker beschikt over een laptop en een mobiele telefoon zodat hij of zij zowel op kantoor, op locatie of thuis kan werken;
- De telefooncentrale is gevirtualiseerd zodat elke medewerker direct bereikbaar is onafhankelijk van de locatie;
- De huursom is met €184.000 per jaar verlaagd.

Voor de medewerkers van Holland Rijnland betekent deze verandering dat zij op kantoor, thuis en op locatie kunnen beschikken over dezelfde faciliteiten en daardoor dichterbij onze relaties kunnen werken en beter bereikbaar zijn. Binnen Holland Rijnland vinden medewerkers elkaar makkelijker en vindt een hogere mate van informatie uitwisseling plaats.

Bedrijfsvoeringstaken

Op de documentaire informatievoorziening zijn medio 2016 alle bedrijfsvoeringstaken overgebracht naar Servicepunt71 en zijn de bedrijfsvoeringsgegevens overgezet naar de systemen van Servicepunt71.

Met deze operatie zou een bezuiniging gerealiseerd moeten worden. De overgang vond echter veel later plaats dan waarmee in de begroting is gerekend. Dat leidde ertoe dat de medewerkers bedrijfsvoering pas in oktober en november overgingen naar Servicepunt71 maar ook dat de inhuur op de reeds vacante posities in de bedrijfsvoering langer plaatsvond.

Van de tien medewerkers in de bedrijfsvoering die als gevolg van de hosting zouden overgaan naar het servicepunt vonden er drie vóór de overgang een andere werkkring. Omdat de taken op het

gebied van documentaire informatievoorziening niet over zijn gegaan naar Servicepunt71 (men biedt deze dienstverlening niet aan) blijven deze twee medewerkers in dienst bij Holland Rijnland. Van de resterende vijf medewerkers zijn er drie succesvol geplaatst bij Servicepunt71. Voor twee medewerkers is dat door het ontbreken van passende functies (nog) niet gelukt.

Boventallig personeel

Doelstelling was dat het aantal personeelsleden dat door de reorganisatie boventallig is geworden zo snel mogelijk afneemt, met toepassing van de CAR/UWO en het Sociaal Plan. In oktober 2015 - de start van de nieuwe organisatie - ging dat om tien medewerkers.

Per 31 december 2016 zijn vijf medewerkers geplaatst (één meer dan geraamd) en zijn de andere vijf medewerkers geheel of voor een gedeelte van het jaar of een gedeelte van hun tijd gedetacheerd bij gemeenten. Het aantal boventallige medewerkers is in 2016 gedaald van vijf naar vier. Voor twee andere medewerkers is het vooruitzicht dat ook voor hen het dienstverband in het eerste kwartaal van 2017 beëindigd kan worden door een vervroegde pensionering en door de omzetting van een detachering in een vast dienstverband. De totale verwachte maximale kosten voor boventalligheid tot het jaar 2022 dalen van €3.6 miljoen vanaf begin 2016 (schatting oktober 2015), naar maximaal €1,6 miljoen.

Naast de boventalligen als gevolg van kracht#15 kent Holland Rijnland nog twee boventalligen uit een eerdere aanpassing binnen de organisatie (vermeld onder het kopje vervangend dienstverband). Een van deze medewerkers heeft in 2016 een andere baan gevonden.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Huisvesting

De verbouwing, inrichting en implementatie van de nieuwe werkomgeving op de eerste verdieping en de verhuizing vonden plaats in een periode van twee maanden.

Bedrijfsvoeringstaken

Er was een intensief traject met Servicepunt71 om te komen tot een passende dienstverleningsovereenkomst (DVO) en onderliggende Service Level Agreement (SLA). Technisch gezien gaat het hier om een aanbesteding en is de DVO afgesloten met de gemeente Leiden.

Op het terrein van ICT, Financiën, HRM, Facilitaire zaken, Inkoop en Juridische zaken zijn afspraken gemaakt over de door Holland Rijnland af te nemen dienstverlening. De werkzaamheden zijn overgenomen en de medewerkers zijn opgeleid om te werken met de nieuwe ICT-werkplek en de nieuwe systemen op het gebied van financiën, urenregistratie en HRM.

Personeel

Boventallige medewerkers zijn intensief begeleid bij het vinden van ander werk. Hiertoe is in 2016 eerst een mobiliteitscoördinator ingezet en is dit later door de Secretaris-directeur overgenomen. De regiogemeenten spanden zich in om boventallige medewerkers te plaatsen op een vaste plek of als detachering.

Met de regiogemeenten is afgesproken dat ook zij zich hiervoor inzetten. De gemeente die een boventallige medewerker een (duurzaam) dienstverband aanbiedt, wordt daarvoor naar rato beloond

bij de verdeling van de salariskosten van de boventalligheid. Het jaarsalaris van die betreffende medewerker wordt afgetrokken van de bijdrage naar rato van de frictiekosten wat salarislust betreft. Dit tot een totaal van nul euro aan frictiekosten voor een gemeente. De frictiekosten van de boventalligheid (salarislasten boventalligheid) worden apart in rekening gebracht bij de gemeenten.

De peildatum waarmee wordt gerekend, is 1 oktober 2015. De startdatum van de nieuwe organisatie Holland Rijnland en het moment van het daadwerkelijk ontstaan van de boventalligheid. Daarbij opgemerkt dat het hier gaat om passend werk, dat wil zeggen dat er hooguit een schaalverschil mag zijn van twee schalen (conform sociaal plan Holland Rijnland). Het eventueel financieel verschil wordt aangevuld vanuit de reserve frictie- en transitiekosten. Dit geldt ook voor alle andere verplichtingen voortvloeiend uit het Sociaal Plan Holland Rijnland. Het DB kan verder besluiten om met de betreffende gemeenten aanvullende afspraken te maken.

Wat heeft dat gekost?

Programma Frictie	Begroting 2016	Begroting 2016 na wijziging	Jaarrekening 2016	Vershil jaarrekening - begroting na wijziging
<i>Directe kosten</i>	113.392	941.143	1.021.157	-80.014
<i>Kosten werkorganisatie</i>	465.850	309.564	370.950	-61.386
Lasten	579.242	1.250.707	1.392.107	-141.400
<i>Bijdrage Gemeenten</i>	-465.850	-465.850	-465.850	0
Baten	-465.850	-465.850	-465.850	0
Saldo baten en lasten	113.392	784.857	926.257	-141.400
<i>Onttrekkingen uit reserves</i>	-113.392	-777.967	-777.967	0
Saldo reserveringen	-113.392	-777.967	-777.967	0
Resultaat	0	6.890	148.290	-141.400

De reden voor een overschrijding op de directe kosten wordt verklaard door de hogere kosten voor de transitie naar de dienstverlening van Servicepunt71. Er is €300.000 begroot. Inclusief BTW (niet meegenomen in de raming bij de Turap) kwam de factuur uit op €380.736.

De kosten werkorganisatie hebben betrekking op de werknemers die door de reorganisatie #Kracht15 boventallig zijn geraakt. De kosten zijn ca. €60.000 hoger uitgekomen dan tijdens de Turap zijn geraamd. Op dat moment waren de mobiliteitspremies voor twee medewerkers nog niet verwerkt.

Mede door de inzet van deze premies zijn er van de tien boventallige medewerkers begin 2016

2.5 Regionaal Investeringsfonds

In de vergadering van het Algemeen Bestuur van 19 december 2007 is het Regionaal Investeringsfonds (RIF) ingesteld en de overeenkomst door de deelnemende gemeenten ondertekend. In de RIF zijn de volgende vijf projecten benoemd:

- RijnlandRoute (zie lopende zaken leefomgeving, verkeer en vervoer);
- HOV-netwerk ZHN (zie lopende zaken leefomgeving, verkeer en vervoer);
- Programma Ontsluiting Greenport (zie lopende zaken leefomgeving, verkeer en vervoer);
- Vitalisering Greenport Duin- en Bollenstreek / GOM (zie economie, greenports van morgen);
- Regionaal Groenprogramma (zie lopende zaken leefomgeving).

In 2016 hebben de gemeenten de negende bijdrage van €9.454.330 voldaan. Dit bedrag is direct in het fonds gestort. Onderstaand treft u een overzicht van de aan de vijf projecten toegerekende rente en de stand per begin en einde boekjaar per project.

Stand per 1 januari 2016		28.209.160
Ontvangsten:		
Totaal ontvangen van de gemeenten	9.454.330	
Totaal gerealiseerde renteopbrengst	0	
Totaal te betalen voor 1 april 2016		9.454.330
sub-totaal		37.663.490
Uitgaven:		
Rijnlandroute	2.500.000	
HOV-netwerk ZHN	4.988.600	
Noordelijke ontsluiting Greenport	0	
Vitalisering Greenport Duin- en Bollenstreek / GOM	666.666	
Regionaal Groenprogramma	1.007.225	
Totaal betaald in 2016		9.162.491
Stand per 31 december 2016		28.501.000
Verantwoording		
verantwoord op ontvangen RIF-gelden	26.845.982	
correctie op ontvangen RIF-gelden	411.022	
		27.257.004
Rente saldo		1.243.996
Totaal		28.501.000

Verdeling per project	Bijdrage gemeenten minus uitname	rente-opbrengsten	Saldo 31-12-2016
Rijnlandroute	754.974	382.876	1.137.850
HOV-netwerk ZHN	57.000	236.325	293.325
Noordelijke ontsluiting Greenport	19.000.000	370.668	19.370.669
Vitalisering Greenport Duin- en Bollenstreek / GOM	6	62.791	62.797
Regionaal Groenprogramma	7.445.023	191.335	7.636.358
	27.257.003	1.243.996	28.501.000

Overzicht RIF-bijdrage per gemeenten	Bijdrage t/m 2015	Bijdrage 2016	Bijdrage t/m 2016
Alkemade	2.950.920	368.865	3.319.785
Hillegom	3.441.016	430.127	3.871.143
Katwijk	14.114.696	1.764.337	15.879.033
Leiden	24.613.216	3.076.652	27.689.868
Leiderdorp	4.568.176	571.022	5.139.198
Lisse	3.276.536	409.567	3.686.103
Noordwijk	4.682.784	585.348	5.268.132
Noordwijkerhout	3.029.264	378.658	3.407.922
Oegstgeest	3.207.040	400.880	3.607.920
Teylingen	5.855.240	731.905	6.587.145
Voorschoten	4.579.360	572.420	5.151.780
Zoeterwoude	1.316.400	164.550	1.480.950
Subtotaal	75.634.648	9.454.330	85.088.979
Rentecorrectie	365.352	45.670	411.022
Totaal	76.000.000	9.500.000	85.500.001
Leiderdorp: aanvullende bijdrage RIF - 2e tranche Rijnlandroute	754.974	0	754.974
Katwijk: aanvullende bijdrage RIF - 2e tranche Rijnlandroute	0	0	0
Leiden: aanvullende bijdrage RIF - 2e tranche Rijnlandroute	0	0	0
Totaal	76.754.974	9.500.000	86.254.975

3 Jaarverslag Paragrafen

3.1 Paragrafen

3.1.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het samenwerkingsorgaan Holland Rijnland beschikt niet over vrije reserves. De deelnemende gemeenten zijn op grond van de gemeenschappelijke regeling geheel gezamenlijk verantwoordelijk voor de financiële situatie bij het samenwerkingsorgaan en voor mogelijke tekorten of financiële tegenvallers. Dit betekent dat Holland Rijnland geen weerstandsvermogen en weerstandscapaciteit hoeft te hebben (zie kader).

De deelnemende gemeenten worden driemaal per jaar geïnformeerd over het verloop van de begroting van Holland Rijnland door middel van de begroting, de Tussentijdse rapportage (Turap) en de jaarrekening. Eventuele risico's worden daarin aangegeven. De gemeenten worden in staat geacht op basis van deze informatie voldoende voorzieningen in de eigen begroting te treffen. Deze eventuele risico's kunnen betrokken worden in het geheel van de door de gemeente gelopen risico's. Uit dit oogpunt is er geen afzonderlijke risicoreserve bij de gemeenschappelijke regeling aangehouden.

Weerstandsvermogen

Het vermogen van Holland Rijnland om onverwachte financiële tegenvallers op te kunnen vangen.

Risico's

Onder risico's worden verstaan alle voorzienbare risico's waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd, of die niet tot afwaardering van activa hebben geleid en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot het balanstotaal of de financiële positie.

Risico's uit reguliere bedrijfsvoering

Elke organisatie kent risico's uit reguliere bedrijfsvoering. Zo ook Holland Rijnland. Oorzaken hiervan kunnen gelegen zijn in onder meer:

- Debiteurenbeheer
- Subsidiestromen derden
- Personeelskosten
- Ziektekosten
- Automatisering / datalek

Er zijn processen ingericht om deze risico's zoveel als mogelijk te beperken. De maximale omvang van eventueel optreden risico's worden geraamd op € 100.000 (afgerond), zijnde 1% van de begrote lasten.

Financiële kengetallen

Het BBV schrijft voor dat met ingang van het jaar 2016 enkele kengetallen in de jaarrekening worden opgenomen die kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie. Deze kengetallen staan in onderstaande tabel.

Jaarverslag jaar 2016	Verloop van de kengetallen		
Kengetallen:	Jaarrekening 2015	Begr.2016	Jaarrekening 2016
Netto schuldquote	-22,6%	NNB	-10,5%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-22,6%	NNB	-10,5%
Solvabiliteitsratio	3,5%	NNB	1,3%
Structurele exploitatieruimte	-7,5%	NNB	0,5%
Grondexploitatie ruimte	nvt	nvt	nvt
Belastingcapaciteit	nvt	nvt	nvt

Netto schuldquote: De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. De quote is negatief. Dit betekent dat de eigen middelen hoger zijn dan de schuldenlast.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte geldleningen: Holland Rijnland leent geen gelden uit. Derhalve is deze schuldquote gelijk aan de netto schuldquote.

Solvabiliteitsratio: Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de provincie of gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het getal geeft de verhouding tussen het eigen vermogen (reserves) en de schulden. Holland Rijnland heeft geen algemene reserve en slechts beperkt bestemmingsreserves. Vandaar dat dit getal zeer laag is.

Structurele exploitatieruimte: Holland Rijnland wordt grotendeels gefinancierd door de deelnemende gemeenten. In die zin is er geen sprake van structurele exploitatieruimte. Daarnaast ontvangt Holland Rijnland in subsidies van de provincie Zuid Holland en worden reserves ingezet voor incidentele lasten. Hierdoor ontstaat een negatieve ratio.

Onderstaande tabel toont een normering waartegen de diverse ratio's kunnen worden afgezet.

Kengetallen:	Voldoende	Matig	Onvoldoende
Netto schuldquote	< 100%	100% > < 130%	> 130%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 100%	100% > < 130%	> 130%
Solvabiliteitsratio	> 50%	30% < > 50%	< 30%
Structurele exploitatieruimte	> 0,6%	0% > < 0,6%	0%
Grondexploitatie ruimte		geen	
Belastingcapaciteit	< 100%	100% > < 120%	> 120%

3.1.2 Onderhoud kapitaalgoederen

De enige kapitaalgoederen die het samenwerkingsorgaan Holland Rijnland in bezit heeft is de inventaris, bestaande uit meubilair en automatiseringstoepassingen. Op deze zaken wordt afgeschreven. Het orgaan beschikt niet over (egalisatie-)reserves voor vervangingen. Kleine aanschaffingen vinden binnen de begroting plaats, grote vervangingen vergen een extra krediet waarvoor een voorstel wordt gedaan aan het Algemeen Bestuur.

3.1.3 Financiering

Algemeen

De exploitatietekorten van het samenwerkingsorgaan worden gefinancierd door de veertien deelnemende gemeenten. Op basis van de vastgestelde begroting wordt de geraamde gemeentelijke bijdrage als voorschot in rekening gebracht: eerste termijn van vijftig procent aan het begin van het begrotingsjaar en de tweede termijn van vijftig procent op 1 juli van het lopende begrotingsjaar. Bij de vaststelling van de jaarrekening wordt tevens de definitieve bijdrage over het betreffende jaar vastgesteld. Zo spoedig mogelijk daarna vindt er een afrekening plaats met de gemeenten. Daarnaast zijn er geldstromen van ministeries en provincie waarvan de bedragen worden doorgegeven naar de betreffende instanties.

Kasgeld

Vanaf 1 januari 2014 is het Schatkistbankieren verplicht. Vanaf een bedrag van €250.000 (het zogenaamde drempelbedrag) worden onze tegoeden bij de Bank Nederlandse Gemeenten afgeroomd en overgeboekt naar onze rekening bij de schatkist bij het Ministerie van Financiën. Overtollige liquide middelen mogen alleen in rekening-courant en via deposito's bij de schatkist worden aangehouden of onderling worden uitgeleend aan andere decentrale overheden.

Leningenportefeuille

Het samenwerkingsverband beschikt niet over een leningenportefeuille.

Liquiditeitenplanning

Gelet op de bevoorschottingsregeling met de deelnemende gemeenten en het regelmatige uitgavenpatroon is er geen liquiditeitenplanning opgesteld.

In- en externe ontwikkelingen

Behoudens de invoering van het Schatkistbankieren zijn er geen interne of externe ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op de treasury-functie, de treasury-organisatie, het risicoprofiel, de financiële posities, de vermogenswaarden en/of de geldstromen. Deze worden ook niet verwacht.

Risicobeheer

De treasury-functie dient uitsluitend de publieke taak en het beheer van de uitzettingen is prudent. Er wordt ruim voldaan aan de kasgeldlimiet, er zijn geen geldleningen en de kasgeldoverschotten worden bij de schatkist ondergebracht.

Renterisico's

Vanwege de zeer beperkte financieringsbehoeften en het prudent wegzetten van overtollige kasgeldmiddelen is het renterisico gering. Holland Rijnland is geen vaste geldleningen aangegaan. Het samenwerkingsorgaan voldoet dan ook aan de rente-risiconorm.

Financieringsrisico's

Omdat de gemeenten gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor het financiële beleid van het samenwerkingsorgaan en zich verplicht hebben de tekorten in zijn geheel gezamenlijk te dragen, zijn er geen financieringsrisico's.

Kasgeldlimiet

Het samenwerkingsorgaan is steeds gedurende vele jaren binnen de kasgeldlimiet gebleven. De verwachting is ook dat dit ook voor de komende jaren geldt.

Kasgeldlimiet 2016	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Omvang begroting per 1 januari 2016 = € 18,8 miljoen				
(1)Toegestane kasgeldlimiet				
in procenten	8,20%	8,20%	8,20%	8,20%
in bedrag	1.545	1.545	1.545	1.545
(2)Omvang vlottende schuld				
Opgenomen gelden < 1 jaar	0	0	0	0
Schuld in rekening-courant	0	0	0	0
Gestorte gelden door derden < 1 jaar	0	0	0	0
Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld	0	0	0	0
(3)Vlottende kasgeldmiddelen				
Contante gelden in kas	0	0	0	0
Tegoeden in rekening-courant	31.613	28.503	22.335	32.748
Overige uitstaande gelden < 1 jaar	0	0	0	0
Toets kasgeldlimiet				
(4) Totaal netto vlottende schuld (2)-(3)	-31.613	-28.503	-22.335	-32.748
Toegestane Kasgeldlimiet (1)	1.545	1.545	1.545	1.545
Ruimte(+)/Overschrijding (-); (1) – (4)	33.158	30.048	23.880	34.293

Bedragen * € 1.000

Meerjarenprognose / rente-risiconorm

Op basis van de meerjaren verwachtingen is de inschatting dat Holland Rijnland ook de komende jaren geen geldleningen hoeft aan te gaan. Een renterisico vaste schuld is dan ook niet aanwezig.

3.1.4 Bedrijfsvoering

Holland Rijnland zette in 2015 een nieuwe koers uit en legde een gezamenlijke ambitie vast in de Inhoudelijke Agenda 2016-2020. Binnen Holland Rijnland verlegden we de focus van 'regionale organisatie' naar 'regionaal organiseren'. De netwerkorganisatie Holland Rijnland stimuleert en faciliteert samenwerking tussen gemeenten onderling, bedrijfsleven, onderwijs en kennisinstellingen. Wij ondersteunen de gemeenten bij de duurzame en integrale ontwikkeling van de regio. Deze opgave vertalen we in de volgende doelstelling: *Holland Rijnland draagt binnen de regio zorg voor een optimale verbinding, ontmoeting en samenwerking op ruimtelijk, economisch en sociaal gebied.*

Tegelijkertijd dient Holland Rijnland, met de inrichting van de nieuwe organisatie in 2017, een bezuiniging te realiseren van 25% op de inwonerbijdragen van de deelnemende gemeenten. Voor het jaar 2016 betekende dat een bezuiniging van ruim 1 miljoen euro.

Voor de bedrijfsvoering betekent deze nieuwe koers en de bezuinigingstaakstelling, behalve het faciliteren van een nieuwe manier van werken, ook het buiten de deur plaatsen van de bedrijfsvoering (hosting).

Begroting en uitvoering

Het begrotingsjaar 2016 stond in het teken van enerzijds een forse bezuinigingstaakstelling en anderzijds het doorvoeren van de organisatiewijziging met alle extra inspanningen die daarvoor nodig zijn. Daarnaast speelde de problematiek van de rentebaten.

Met de reorganisatie zijn tien medewerkers boven-formatief verklaard. Met de deelnemende gemeenten is afgesproken dat de gemeenten de salariskosten van deze medewerkers dragen, waarbij eventuele opbrengsten uit detacheringen in mindering worden gebracht. In de (herziene) begroting van 2016 is rekening gehouden met een maximale bijdrage in de salariskosten van €465.850.

Hosting

De begroting van 2016 houdt rekening met het buiten de deur plaatsen van de bedrijfsvoeringstaken per 1 januari 2016. Uiteindelijk vond dit pas plaats vanaf 1 juli 2016 met een uitloop tot september voor de ICT en het eind van het jaar voor de personeels- en salarisadministratie. De volgende taken zijn nu ondergebracht bij Servicepunt71:

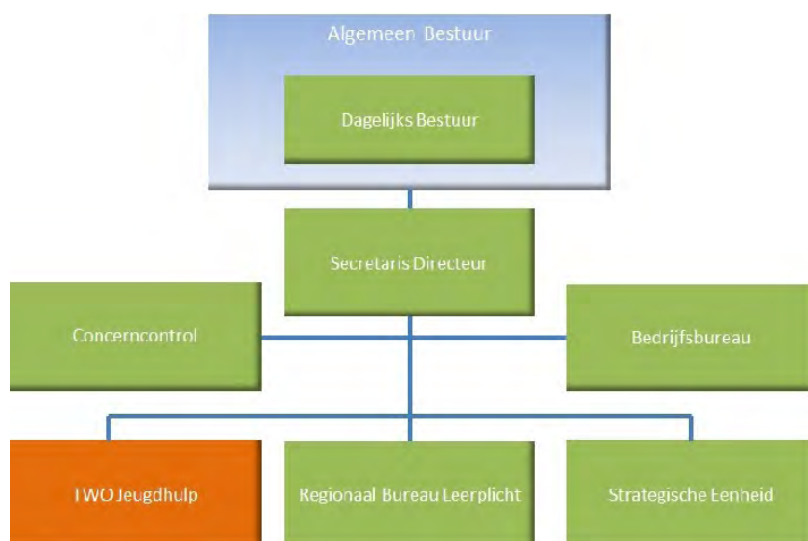
- ICT;
- Financiële administratie;
- Facilitaire zaken;
- HRM;
- Inkoop;
- Juridische zaken.

Documentaire informatievoorziening (DIV) wordt nog steeds uitgevoerd binnen Holland Rijnland. Servicepunt71 biedt deze dienstverlening niet aan. In de paragraaf over DIV gaan wij hier verder op in.

Organisatiemodel

In 2015 stelden we het nieuwe organisatiemodel vast en per 2 oktober 2015 was deze nieuwe organisatie een feit. De ambtelijke organisatie bestaat uit de onderdelen Bedrijfsbureau, Strategische Eenheid (SE), Regionaal Bureau Leerplicht (RBL) TWO Jeugdhulp, Concern Control en een Secretaris-Directeur.

Ambtelijke organisatie en organisatieontwikkeling

Belangrijk is dat, naast een nieuwe organisatiestructuur, we ook een nieuwe manier van werken introduceerden in de verdere organisatieontwikkeling. Een manier van werken die zich kenmerkt door samenwerking, flexibiliteit en efficiency.

In 2015 startten we met de voorbereiding voor een verhuizing naar een nieuwe kantoorruimte. Een kantoor met minder oppervlakte en een open karakter. Geen aparte kamers meer maar flexibele werkplekken op een bijna open verdieping met ruimte voor (informeel) overleg. Laptops en mobiele telefoons stellen medewerkers in staat zowel op kantoor, thuis of op locatie hun werk te doen. Het werken voor en in de regio betekent dat er minder werkplekken op de thuisbasis nodig zijn en dus lagere huisvestingslasten. Op de nieuwe werkvloer ontmoeten medewerkers elkaar veel meer en kunnen zij gemakkelijker samenwerken. Eind 2016 is een begin gemaakt met strategische personeelsplanning. De methode die we daarvoor gebruiken is HR3P, ontwikkeld voor de RABO-bank en inmiddels in meerdere overheidsorganisaties overgenomen als managementinstrument om te ontwikkelen, niet om te reorganiseren. We starten met het bepalen van de doelen van de organisatie en met een personeelsschouw. Daarbij zijn leeftijd, uitstroom van de organisatie met het potentieel van medewerkers afgezet tegenover het functioneren.

In de gesprekscyclus spreken leidinggevenden met hun medewerkers over de te behalen resultaten, of de medewerker op de juiste plek zit, hoe hij of zij op het gewenste niveau komt en welke groei daarvoor nodig en mogelijk is. Medewerkers kunnen persoonlijke ambities en wensen koppelen aan het gezamenlijke doel van de organisatie. Het te maken personeelsplan of organisatieontwikkelingsplan 2017-2020 bevat groeimogelijkheden en bijstuuropties.

Personele zaken

Afstemming

In 2016 zijn de overleggen in relatie tot personeelszaken intensief geweest. Er heeft met regelmaat afstemming plaatsgevonden met de ondernemingsraad (OR) en het Georganiseerd Overleg (GO). De agenda van de overleggen in 2015 werd gedomineerd het overbrengen van de bedrijfsvoeringstaken

naar Servicepunt71, de voorwaarden waaronder dat gebeurt, de kwaliteit van de dienstverlening en de consequenties voor de betrokken personeelsleden. De afspraken zijn vastgelegd in een addendum op het Sociaal Plan.

Uit een audit van de Belastingdienst op het jaar 2015 is gebleken dat Holland Rijnland, fiscaal gezien, niet goed is omgegaan met vergoedingen voor woon-werkverkeer. Samen met de OR en het GO is gekeken naar een aanpassing van de regeling. In 2017 wordt hierover een besluit genomen.

Ziekteverzuim en beleid

Ondanks de perikelen met betrekking tot de organisatieontwikkeling, komt het ziekteverzuim over 2015 niet ver boven het landelijk gemiddelde uit. In vergelijking met het gemiddelde in de sector (kleine gemeenten) is het percentage echter relatief hoog. Ten opzichte van 2014 steeg het ziekteverzuim. Voor een belangrijk deel komt dit door een aantal medewerkers dat kampte met langdurig ziekteverzuim. Vanuit het perspectief van Human Resource (HR) tonen de verzuimcijfers aan dat het commitment van medewerkers groot is.

	Ziekteverzuim NL-gemiddeld 3 ^e kwartaal 2016	Ziekteverzuim Openbaar bestuur gemiddeld 3 ^e kwartaal 2016	Ziekteverzuim SHR* 2014	Ziekteverzuim SHR* 2015	Ziekteverzuim SHR* 2016
Ziekteverzuim totaal	3,5%	4,9%	< 3,7%	3,8%	3,4%
Verzuimfrequentie			1,24	1,12	1,0
Gemiddelde aantal verzuimdagen			26,03	37,55	38,42

*Samenwerkingsorgaan Holland Rijnland

Opleidingen

Voor 2016 werd geen opleidingsplan gemaakt. Door het ontbreken van een opleidingsplan keken we op individueel niveau welke ontwikkelingsbehoeften gewenst en gepast zijn. Daarnaast organiseerden we trainingen in het gebruik van de nieuwe ICT-werkplek en de nieuwe applicaties voor de financiële administratie en urenregistratie.

Verder organiseerden we een informatiemarkt waarin de verschillende servicecentra van Servicepunt71 de medewerkers informeerden over welke diensten worden aangeboden, hoe de dienstverlening is georganiseerd en op welke manier de medewerkers daar van kunnen gebruikmaken.

Kengetallen

Op 31 december 2016 telt Samenwerkingsorgaan Holland Rijnland 70 medewerkers. De 70 medewerkers vertegenwoordigen 56,3 fte en er was 5,7 fte aan niet (vast) ingevulde formatie. De totale formatie op 31 december 2016 is 62 fte. Er werken 13 medewerkers fulltime (36 uur) en 57 parttime (<36 uur). Van de 70 medewerkers zijn er 45 vrouw en 25 man.

Leeftijdscategorie	Aantal medewerker op 31 december 2015	Aantal medewerker op 31 december 2016
20 jaar – 30 jaar	2	5
30 jaar – 40 jaar	15	10
40 jaar – 50 jaar	21	21
50 jaar – 60 jaar	23	27
60 jaar – 66 jaar	8	7

In- door- en uitstroom

In 2016 hebben 8 medewerkers de organisatie verlaten en zijn er 9 medewerkers in dienst gekomen.

In 2016 is een Risico-Inventarisatie en Evaluatie (RI&E) uitgevoerd. Dit naar aanleiding van de verhuizing naar de 1^e etage van het kantoorpand aan het Schuttersveld.

Tot slot wordt er in 2016 ingezet op de ontwikkeling van het management en de organisatie als geheel. Daarbij is het belangrijk dat de organisatie gewend raakt aan een 'nieuwe' manier van werken en een cultuur die daarbij past. Deze ontwikkeling is gewenst gelet op een flexibele wijze van werken en de nieuwe huisvesting.

Informatie en Automatisering

Flexibel werkplekken

Op 1 maart verhuisde Holland naar de 1^e verdieping van het gebouw aan Schuttersveld 9. De kantoorruimte werd ingericht om de nieuwe manier van werken te faciliteren. Voor de automatisering betekende dat:

- Dat elke medewerker de beschikking kreeg over een laptop;
- Dat elke medewerker de beschikking kreeg over een mobiele telefoon;
- Dat vijftig flexibele werkplekken werden gecreëerd uitgerust met "docking stations" voor de laptops;
- Dat een virtuele telefooncentrale werd ingericht, zodat elke medewerker onafhankelijk van zijn of haar verblijfplaats (binnen of buiten het gebouw) verbonden is aan de telefooncentrale.

Overgang naar Servicepunt71

In september nam Servicepunt71 de ondersteuning over op het gebied van ICT. Daarbij werden:

- Zowel de bestandsmappen als de mailarchieven vóór de overgang zo veel mogelijk opgeschoond;
- De resterende bestanden en mailarchieven overgezet naar het Servicepunt;
- De medewerkers voorzien van de standaard werkplek van Servicepunt71 en maken zij op die manier gebruik van de standaardpakketten voor kantoorautomatisering;
- De locatie aangesloten op het glasvezelnetwerk dat Servicepunt71 gebruikt;
- De medewerkers geïnstrueerd in het gebruik van de nieuwe werkplek;
- De beheertaken overgedragen en maken de medewerkers gebruik van de servicedesk(s) van het Servicepunt.

Bedrijfsvoeringsapplicaties

Met de overgang van bedrijfsvoeringstaken werd ook het gebruik van de ondersteunende systemen gewijzigd. De financiële administratie ging per 1 juli over naar Servicepunt71. Vanaf dat moment maakten we de overstap gemaakt van:

- Exact naar Decade als pakket voor de financiële administratie;
- Pro Active naar Decade Workflow voor de factuurafhandeling;
- Corporate planner naar de combinatie van Cognos en Tangelo voor het maken van financiële rapportages.

Voor de personeels- en salarisadministratie is gekozen om pas per 1 januari 2017 over te stappen van Driessen (AFAS) naar Beaufort (Raet). De inrichting van Beaufort vond al wel plaats in 2016. Wel stapten we per 1 juli over van Timetell naar TIM voor de urenregistratie. Ook het aanvragen en bijhouden van verlof vindt plaats in TIM.

Vanaf 1 januari 2017 is ook Youforce beschikbaar voor de medewerkers van Holland Rijnland. Met dit E-HRM pakket kunnen medewerkers zelf hun personeelsdossier raadplegen, declaraties indienen, adreswijzigingen doorvoeren of een opleiding aanvragen. Youforce wordt ook gebruikt voor het vastleggen van beoordelingsgesprekken en ontwikkelingsafspraken.

Click Call Face

Voor alle dienstverlening past Servicepunt71 het “Click Call Face” principe toe. Medewerkers gebruiken voor informatie, advies en transacties in de eerste plaats het digitale kanaal. Dat gebeurt via de hierboven beschreven software of via het Virtueel Servicepunt, een intranettoepassing waar informatie te vinden is over alle dienstverlening van Servicepunt71 alsmede de handleidingen van de beschikbare software. Ook dienen medewerkers hier wijzigingsverzoeken in en geven bijvoorbeeld betaalopdrachten.

Biedt het digitale kanaal onvoldoende soelaas, dan beschikt elk servicecenter van het Servicepunt over een Servicedesk waar medewerkers telefonisch of via de mail terecht kunnen. Als laatste mogelijkheid is er dan nog een gesprek met een medewerker of adviseur van het Servicepunt.

De oude omgeving

De oude ICT-omgeving werd gedeeltelijk afgebouwd. Voor het maken van de jaarrekening 2016 was het noodzakelijk de financiële systemen tot medio 2017 in de lucht te houden. Daarna slaan we de informatie uit die systemen op andere (raadpleegbare) media op en stoppen de applicaties.

Voor het Document Management Systeem (DMS) Decos kozen we om het systeem op de oude omgeving te laten draaien en de migratie naar de omgeving van Servicepunt71 te combineren met de overgang naar de nieuwe versie van Decos (JOIN). Die overgang was noodzakelijk omdat de oude versie niet langer door de leverancier werd ondersteund. De upgrade en migratie vinden begin 2017 plaats. Op dat moment wordt ook deze applicatie afgesloten.

Informatieplan

In 2016 werkten we aan een informatieplan voor Holland Rijnland voor de periode 2016-2018. Het Management Team stelde de informatievisie vast. Vanuit de (nieuwe) rol van Holland Rijnland formuleerden we vijf kernthema's:

- Flexibel werken (digitaliseren);
- Informatie delen (gegevens uitwisselen)
- Beveiliging (privacy en vertrouwelijkheid garanderen);
- Service-georiënteerde dienstverlening;
- Efficiënter werken door procesherontwerp en standaardisatie.

Het informatieplan wordt in 2017 verder ingevuld en uitgevoerd.

Archief

De documentaire informatievoorziening ging, anders dan voorzien, niet over naar Servicepunt71 omdat zij die dienstverlening niet aanbieden. Er waren gesprekken met de afdeling DIV van de gemeente Leiden om te onderzoeken of de dienstverlening daar kon worden ondergebracht.

De inrichting van systemen en de manier van werken van Holland Rijnland en de gemeente Leiden verschillen echter zo veel van elkaar dat er vooralsnog geen efficiencywinst valt te behalen uit het uitbesteden van de DIV-werkzaamheden aan de gemeente Leiden. Daarom spraken we af dat Holland Rijnland eerst zelf aan de slag gaat met de doorontwikkeling van de DIV-functie en dat we op een later moment opnieuw bezien of uitbesteding van taken dan wel lucratief is.

Zoals we onder het hoofdstuk automatisering al opmerkten, troffen we in 2016 voorbereidingen voor de upgrade van Decos naar JOIN en voor de migratie naar de omgeving van Servicepunt71.

De personeelsdossiers zijn gedigitaliseerd, dat wil zeggen dat voor elke medewerker een digitaal dossier beschikbaar is met de noodzakelijke documenten. De historie blijft op papier ter beschikking. Facturen worden vanaf 1 juli 2016 digitaal opgeslagen bij het servicepunt en niet langer gearchiveerd bij Holland Rijnland.

Werkorganisatie

Er is meer doorbelast dan begroot. Dat wordt verklaard door de volgende drie punten:

- Bij het opstellen van de Turap is er van uitgegaan dat de medewerkers van Holland Rijnland niet per 1 januari maar per 1 juli 2016 zouden overgaan naar Servicepunt71. De daadwerkelijke overgang heeft pas in oktober dan wel november plaats gevonden. Hierdoor zijn de salarislasten is er een overschrijding op de salarislasten ontstaan.
- Bij de Turap is rekening gehouden met 1 maand extra inhuur. Er is echter voor ruim 3 maanden extra ingehuurd. Daarnaast lopen de kosten voor een aantal applicaties ook langer door dan verwacht.
- De kosten voor de DVO met Servicepunt71 zijn hoger uitgevallen dan begroot.

Werkorganisatie	Begroting 2016	Begroting 2016 na wijziging	Jaarrekening 2016	Verschil jaarrekening - begroting na wijziging
<i>Reis-/verblijfkosten</i>	25.360	12.575	58.951	-46.376
<i>Salarissen</i>	4.409.330	4.209.969	4.362.393	-152.424
<i>Woon-/werkverkeer</i>	76.390	0	0	0
<i>Opleidingskosten</i>	115.610	122.865	76.249	46.616
<i>Overige personeelskosten</i>	44.930	37.565	22.671	14.894
Personeelkosten	4.671.620	4.382.974	4.520.264	-137.290
<i>Abonnementen en contributies</i>	11.140	12.010	7.802	4.208
<i>Personele kosten</i>	104.820	1.700.977	1.827.707	-126.730
<i>Automatiseringskosten</i>	56.624	104.888	122.167	-17.279
<i>Huisvestingskosten</i>	507.180	285.347	316.512	-31.165
<i>Apparaatskosten</i>	262.832	358.019	623.633	-265.614
<i>Investerings- en financieringsstaat</i>	82.965	82.965	62.224	20.741
Directe kosten	1.025.561	2.544.206	2.960.043	-415.837
Lasten	5.697.181	6.927.180	7.480.308	-553.128
<i>Overige ontvangsten</i>	-116.470	-305.847	-327.356	21.509
<i>Directe ontvangsten</i>				
Baten	-116.470	-305.847	-327.356	21.509
Totaal Werkorganisatie	5.580.711	6.621.333	7.152.951	-531.618

3.1.5 Verbonden partijen

In deze paragraaf vindt u met welke partijen het samenwerkingsorgaan bestuurlijke en financiële belangen heeft. Dit betreffen deelnemingen (vennootschappen), gemeenschappelijke regelingen, stichtingen en verenigingen. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur van een participatie of het hebben van stemrecht. Het samenwerkingsorgaan is niet aan andere organen verbonden, maar participeert wel in diverse overlegorganen.

3.1.6 Btw-compensatiefonds

<i>Verdeling BTW voor BCF gemeenten 2016</i>	<i>Totaal BTW</i>	<i>Algemeen 14 gemeenten</i>	<i>Leerplicht 12 gemeenten obv leerlingen</i>	<i>Leerplicht 12 gemeenten obv inwoners</i>	<i>Regionale bezwaar-commissie urgentie 13 gemeenten</i>	<i>Jeugdhulp 13 gemeenten</i>
Verantwoorde BTW	839.933	472.712	10.510	8	24.489	332.213
Alphen ad Rijn	178.814	92.216	0	0	4.921	81.677
Hillegom	31.853	18.014	538	0	961	12.340
Kaag & Braassem	34.495	22.301	694	1	1.190	10.309
Katwijk	100.154	54.871	1.868	1	2.928	40.486
Leiden	192.452	104.688	2.454	2	5.586	79.722
Leiderdorp	41.681	23.035	707	1	1.229	16.709
Lisse	32.046	19.309	584	0	1.030	11.122
Nieuwkoop	40.036	23.432	0	0	1.250	15.353
Noordwijk	35.992	22.003	605	1	1.174	12.209
Noordwijkerhout	23.529	13.786	426	0	0	9.316
Oegstgeest	34.243	19.824	672	0	1.058	12.688
Teylingen	58.501	30.761	1.048	1	1.641	25.049
Voorschoten	23.393	21.535	708	1	1.149	0
Zoeterwoude	12.744	6.935	205	0	370	5.234

Onze gemeenschappelijke regeling wordt niet in de BTW-heffing betrokken. De BTW blijft dan voor de gemeenschappelijke regeling een kostenpost. Alleen een gemeenschappelijke regeling die op de prestaties een winsttoeslag legt, en daardoor doet aan vermogensvorming, heeft recht op aftrek van BTW. Dit laatste is niet voor Holland Rijnland van toepassing. Voor de begroting van Holland Rijnland betekent dit dat alle lasten bruto zijn geraamd.

Met ingang van 1 januari 2003 hebben provincies en gemeenten te maken met het BTW-compensatiefonds. Per individuele gemeente wordt een opgave verstrekt die voor belasting compensabel is en kan worden doorgeschoven naar de betreffende gemeente. De deelnemende gemeente kan deze kosten dan meenemen in de opgave voor het BTW-compensatiefonds.

De facturen voor Holland Rijnland (los van de TWO) van Servicepunt71 waren te laat binnen om nog geboekt te kunnen worden. Daarvoor is een nog te betalen post opgenomen van €657.000. De BTW voor dit bedrag wordt verwerkt in het eerste kwartaal van 2017 en vormt dus nog geen onderdeel van onderstaand overzicht.